

Franjinim stopama

Široki Brijeg, kolovoz 2024. | Broj 2 (51) | Cijena 3 KM
List Franjevačkog svjetovnog reda i štovatelja svetog Franje

- 1 Bogorodica s Djetetom, 1924., Juraj Škarpa - Galerija "Majka" Humac
- 3 Restauracija Gospina kipa
- 4 Od divljenja do nasljedovanja
- 6 Nebo neće biti daleko od nas
- 8 Fiat - neka mi bude!
- 9 Hrlim u susret Majci na Brijeg
- 10 Marijin pogled u nebo
- 12 Priča o životnim stavovima
- 14 Evanđelje kao umjetnost
- 16 Veliča duša moja Gospodina!
- 19 Put franjevaštva
- 21 Dragom Bogu ništa nije slučajno
- 24 Pastoralni rad u Mostaru...
- 27 Hrabra majka i ponosna trećarica
- 30 Luigi i Maria Beltrame
- 32 O izbjegavanju grijeha zavisti
- 34 O potrazi za licima ili O kulturi odustajanja i ostajanja
- 36 Ljubiti i nasljedovati Djevicu Mariju
- 38 Pogled u vječnost
- 40 Nacionalni izborni kapitul OFS-a
- 42 50. broj trećarskih novina
- 50 Kronika događanja u mjesnim bratstvima
- 54 Galerija Majka
- 61 Brćkanje u Tučepin

Franjinim stopama

List Franjevačkoga svjetovnog reda i štovatelja sv. Franje Broj 2 (51), godište XIV.

UTEMELJITELJ I NAKLADNIK: Vijeće mjesnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda Široki Brijeg

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Marija Zelenika
UREDNIČKO VIJEĆE: fra Dane Karačić, Mirela Barbarić, Gojko Jelić, Božica Lončar, Mirela Lovrić, Ana Naletilić, Ana Marić, Matea Soldo i Marija Zelenika

SURADNICI: fra Ante Marić, fra Mladen Rozić, fra Josip Vlašić, fra Renato Galić, fra Nikola Jurišić, s. Dominika Anić, Ivana Mikulić, Marija Ivanković, Magdalena Vukoja, Ivana Alpeza, Zoran Kolobara, Marko Sesar, Lucija Naletilić, Marija Krešić Josipa Begić, Zdravka Pišković, Dragana Lasić, Karlo Vukoja, Vedran Vidović, Danijela Grbavac, Pere Eranović

TEOLOŠKA REDAKTURA: fra Dane Karačić

LEKTURA: Mirela Lovrić i Ana Naletilić

GRAFIČKA PRIPREMA: Gojko Jelić

TISAK: Logotip, Široki Brijeg

ADRESA UREDNIŠTVA: A. Stepinca 14, Široki Brijeg

E-mail: stopamafanjinim@gmail.com

ISSN 2232-8580

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi „mučenik“, „mučeništvo“, „čudesna“ i slično imaju u ovom listu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

List Franjinim stopama je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, pod rednim brojem 20., stranica 0020, dana 6. travnja 2011.

Svoje dobrovoljne priloge za potporu listu Franjinim stopama možete slati na račun:

Franjevački samostan Uznesenja BDM Podračun Franjevačkoga svjetovnog reda

Unicredit Bank d.d. Mostar br. 3382202257080158

Dragi čitatelji,

Marija Majka Božja i Hercegovina vječno su povezani. Marija je naša Majka, naša braniteljica i zaštitnica. Od davnina ona je uzor našim majkama, ona je utjeha i mir. Sve to je Marija za nas.

Ljetne vrućine su poharale Hercegovinu. Svi ih podnosimo na različite načine, ali bez obzira na sve ipak svi oko Velike Gospe hrlimo k Njoj. Ona je središte naših ljeta i naših života pa je tako i središte našeg lista u ovom ljetnom izdanju.

Iako se ponekada čini da je o Mariji sve već rečeno i napisano, čitajući ovaj broj moći ćete se uvjeriti da je Marija zaista vječna inspiracija, te da nam uvijek iznova može biti nadahnuće za našu životnu svakodnevicu. Od Marije uvijek možemo naučiti nešto novo o jednostavnosti, poniznosti i poslušnosti Bogu. Koliko god se čini jasno, često nam je upravo to najveći izazov.

Radujemo se što vam u ovom broju donosimo razna razmatranja upravo o Mariji, ali i brojne franjevačke teme.

Možete pročitati o brojnim događajima iz naših hercegovačkih bratstava, ali i vijesti iz života Crkve u Hercegovini.

Osim toga, donosimo i nekoliko svjedočanstava o različitim životnim putevima i pozivima, u čijem su središtu uvijek Bog, Marija i sv. Franjo.

Upoznat ćete i svjetovne franjevce koji su ostavili veliki trag u životima drugih ljudi, te svojim primjerom mogu biti poticaj nama koji slijedimo stope sv. Franje, bilo da su svjetski poznati ili su to naše jednostavne bake trećarice.

Za one koji opušteno provode ljeto donosimo i križaljku franjevačke tematike, te tekst naše Boške.

Neka vam čitajući ove tekstove Marija bude učiteljica života. Neka Ona koja je rekla – Neka mi bude, bude pomoćnica i zaštitnica u vašim svakodnevnim brigama i zadacima.

Mir i dobro!

Marija Zelenika

Restauracija Gospina kipa na Širokom Brijegu

fra Dane Karačić, OFM

Najjača poveznica između škrte hercegovačke zemlje, njezina vjernoga puka i Širokoga Brijega je, čini mi se Ona – naša Širokobriješka Gospa: „ta Gospa u plavom širokobriješka“, kako joj pjeva naš fra Janko Bubalo. BDM štuje se ovdje od dolaska franjevac na Široki Brijeg 1846. Prva procesija s Gospinim kipom bila je na Širokom Brijegu 1865.

Zagrebačke *Narodne novine* 1865. u svojoj rubrici o inozemstvu prenose tekst „Glasnika dalmatinskog“. Autor teksta s nadnaslovom „Turska“ i naslovom „Nešto ugodno iz Hercegovine“ je fra Petar Kordić.

„Hercegovački puk imade toliko veselja, kakvo nije imao od kada je pod tursku vlast pao. Jedan dobročinitelj iz Tersta (komu sada ne znam imena, kad vam drugi put pisati budem, javit ću vam ime njegovo) poslao sliku BDM od uznešenja, na Široki Brijeg; kip velik i plemenit, s nekoliko angjelah u okolo; ovaj kip prvi put ove godine, bi nošen u ophodu (procesion) s velikom svečanostju, i s veseljem svijuh katolikoh ondje se nahodećih, nosilo ga šest versnih momakah, obučenih u crvene nove košulje, najprvo iziđe iz crkve veliki barjak među dva diaka, koji nošahu čirake, za križem idjahu školska dieca,

za diecom mladi redovnici-diaci, za ovim misnici sve dva i dva, za ovim idjaše O. Fr. Filip Čutura, starišina ovoga manastira, s diakonom i pod-diakonom, obučeni u ruho plemenito.”

To bijaše prva procesija s likom Širokobriješke Gospe. Taj obred se neprestance, u različitim formama i dužinama, ponavlja sve do naših dana.

Za vrijeme kataklizmičke 1945. godine ostao je netaknut Njezin kip, koji se nalazio u maloj i skrivenoj crkvenoj sobi, pa ga zlikovci nisu pronašli. Ponovno je Gospa ušla u svoju izranjenu crkvu, i ponovno bila Majka oko

čijeg su kipa *lizali* bosonogi njezini štovatelji.

U tome neprekinutom nizu obilazaka oko njezina kipa, sa željom da se dotaknu barem skuta njezinih haljina nastajala su i oštećenja na njezinim haljinama, posebno na glavama anđela, pa je bilo potrebno od vremena do vremena nanositi sloj boje da bi njezin kip izgledao pristojno i dotjerano.

Sadašnji gvardijan i župnik fra Ivan Marić odlučio je temeljito restaurirati Gospin kip i vratiti mu izvorni izgled. Za taj posao angažirao je dvojicu vrsnih restauratora iz Splita: gospodina Marka Rogošića i gospodina Mirana Palčoka. Oni su precizno, stručno i minuciozno uradili svoj posao.

Širokobriješka Gospa je preporođena. Nakon što su skinuli tri sloja boje, naknadno ugrađene da bi se popravila oštećenja, vratila joj se izvorna ljepota i dobila je ponovno svoj izgled, kako ju je zamislio talijanski autor iz sredine 19. stoljeća.

Zasjala je naša Gospa novim sjajem.

Mi stariji odmah smo prepoznali izvornu boju i s nostalgijom se sjećali davnih vremena.

Kao i do sada pjevat ćemo našoj Gospi iz svega grla i puninom srca i duše: „Blagoslovi sive krše, čuvaj vjeru nam otaca!”

Od divljenja do nasljedovanja

fra Renato Galić, OFM

Svetkovina je Marijina uznesenja na nebo. Bez pretjerivanja možemo reći: vjernom Božjem narodu najdraža marijanska proslava. Na taj dan, baš kao i u danima devetnice, mnogi vjernici pohađaju marijanska svetišta kako bi proslavili ovo veliko otajstvo naše vjere i kako bi se u svojim potrebama utjecali nebeskoj Majci, Majci kojoj se mogu uvijek obratiti.

Promatranje

Svetkovina Marijina uznesenja na nebo nas potiče da razmišljamo o nebeskoj stvarnosti i Marijinoj proslavi. Crkva nam današnjom svetkovinom želi poručiti kako sve vjernike čeka ono što se na današnji dan ostvarilo na Djevici Mariji. Tako ćemo i mi jednoga dana biti preobraženi, u slavi, biti zajedno s Gospodinom, s njegovom majkom i sa svima svetima.

Stoga nas današnje slavlje potiče da kratko zastanemo na svom zemaljskom putovanju te svoj pogled usmjerimo prema nebeskoj stvarnosti. Priziva nam u pamet činjenicu kako se naš život ne iscrpljuje jedino u zemaljskoj stvarnosti, već svoju puninu postiže tek na

Slaveći otajstvo Marijina uznesenja na nebo, neka nam naša nebeska Majka bude primjer i poticaj kako živjeti svoje živote: izričući Bogu neprestano svoj „da“. Ne samo izricati, već uz potpuno predanje i uz Božju pomoć izvršiti svoj „da“, čak i kad dođe križ – jer križ je najjednostavniji put do nebeske proslave.

nebesima, u proslavi.

Promatrajući molitve ove lijepe svetkovine, nailazimo na jednu zanimljivu rečenicu u jednoj od njih. Ona, naime, glasi ovako:

Podaj nam, molimo, da uvijek težimo za onim što je gore te budemo sudionici njezine slave (zborna molitva).

Živeći svoju svakodnevicu, koja je tako često ispunjena mnoštvom životnih teškoća, u velikoj smo napasti pokleknuti pred njom i dopustiti da nas ona zarobi i zadrži naše poglede samo na horizontalnoj dimenziji, zaboravljajući vertikalni odnos s Bogom, zaboravljajući vječnost.

Pored ove poteškoće, suvremeni se vjernik nalazi i pred još jednom – da svrhu i ispunjenje svoga života traži jedino u gomilanju materijalnih dobara, koja tako lako osvoje ne samo naš pogled, nego i još nešto opasnije: zarobe naše srce. Stoga ovi dani mogu svima nama poslužiti kao svojevrsni ispit savjesti. Vidjeti i zapitati se – a sve na tragu spomenute rečenice iz one molitve – gdje teži i smjera moj pogled, moje srce? U kojoj stvarnosti, u kojoj dimenziji tražim ispunjenje i

smisao svoga postojanja?

U tom kontekstu važno je također upitati se sljedeće: koga imam za uzor u svom životu? Osvrćući se na svijet medija, posebno društvenih mreža, nije teško primijetiti kako se pred nas stavlja slika dotjerane i na prvi pogled, savršene osobe, bez mane, a koja uglavnom smisao svoga postojanje vidi u ovozemaljskoj dimenziji. Promatrajući prvo čitanje svetkovine Marijina uznesenja, opažamo kako i Crkva čini sličnu stvar, ali ipak s jednom razlikom. Tako nam Knjiga Otkrivenja govori o jednom neobičnom viđenju: *Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.*

ća. U jednoj propovijedi izrečenoj na svetkovinu Marijina uznesenja on govori vjernicima sljedeće: „Što ste se zagledali u Mariju i u nebo? Ona je put pokazala, a vi sad pođite tim istim putem i stignite tamo kamo je ona prispjela.“

Nakon pohađanja Marijinih svetišta za ovu svetkovinu, fra Rufin izriekom poziva vjernike da se njihovo štovanje Djevice Marije ne svede jedino na to da su je promatrali i divili joj se, već da slijede njezin primjer. Slijediti primjer žene koja je pokazala u čemu se sastoji pravo poslanje Kristova učenika: nasljedovanje Božje volje.

Doista, promotrimo li evanđeoske tekstove

„Što ste se zagledali u Mariju i u nebo? Ona je put pokazala, a vi sad pođite tim istim putem i stignite tamo kamo je ona prispjela.“

fra Rufin Šilić

Crkva pred nas stavlja ne samo lijepu, sjajnu i blještavu osobu, gledajući s vanjske strane, već osobu koja takva obilježja ima i u nutri, u svome srcu. Zapravo, njezino blještavilo ne dolazi od nje same, od njezine veličine. Ona je već obasjana Božjim svjetlom. Marija, ustvari, u svom životu samo održava Božje svjetlo. Ona sve duguje Bogu.

Stoga smo mi u ovim danima pozvani svoj pogled usmjeravati prema toj nebeskoj stvarnosti, usmjeravati prema slici Žene obasjane Bogom i hraniti svoje živote božanskom stvarnošću. Budimo iskreni – onim zemaljskim smo ionako pretrpani. Jer čovjek postaje ono čime se hrani, onim kamo smjera njegovo srce. Stoga će i Isus reći: „Gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce.“ (Mt 6,21) Stoga, usmjeravajući svoj pogled u ovim danima prema Ženi obasjanoj suncem, i promatrajući ju u svoj ljepoti, neka i naše srce bude upravo tako. Neka naš pogled, ono što promatramo, bude pokazatelj onoga kamo smjera naše srce. Divimo se Marijinoj nutarnjoj ljepoti, a koja se očituje i na van.

Nasljedovanje

Nakon promatranja sjajnog Marijina lika, dolazi sljedeći korak, a to je nasljedovanje. Na tom tragu spominjem jednu zanimljivu rečenicu poznatog hercegovačkog franjevca, a nadasve propovjednika, fra Rufina Šili-

u kojima se spominje Marija, nije potrebno mnogo kako bismo uočili da je cijeli njezin život bio jedan veliki „da“ Bogu i njegovoj svetoj volji. To je najbolje vidljivo u dva događaja: prvi je sa samog početka, kada prihvaća Božji prijedlog da postane Majkom Božjom, dok je drugi sa samog kraja, kada postojano stoji podno križa i prihvaća Božju volju, a koja uključuje smrt njezina Sina. Marija izriče Bogu „da“ i izvršava ga u potpunosti, do kraja. Vršanjem Božje volje Marija postaje istinski pokazatelj učenika, a posljedično tome primjer i uzor svima nama.

Tako postaje vidljivo kako Marija postojano živi svoju vjeru, svoj odnos s Bogom kako u radosnim tako i u žalosnim životnim trenucima. Iz toga opažamo kako njezin život nije bio mnogo drugačiji od našega.

Marija je svoju svakodnevicu živjela uvijek s pogledom usmjerenim prema Bogu. Mogli bismo reći kako mu je s tim još više omiljela, te je tako i Božji pogled bio neprestano usmjeren prema Mariji – ne samo što je Majka njegova Sina, već stoga što je istinska učenica.

Slaveći otajstvo Marijina uznesenja na nebo, neka nam naša nebeska Majka bude primjer i poticaj kako živjeti svoje živote: izričući Bogu neprestano svoj „da“. Ne samo izricati, već uz potpuno predanje i uz Božju pomoć izvršiti svoj „da“, čak i kad dođe križ – jer križ je najjednostavniji put do nebeske proslave.

Nebo neće biti daleko od nas

fra Nikola Jurišić, OFM

Što napisati o Blaženoj Djevici Mariji, a da već nije napisano? Što pokušati izreći kao pohvalu, a da Crkva to već nije učinila? Kako pronaći nove riječi o Onoj u koju smo već 2000 godina zagledani kao u Majku? Teško je napisati nešto novo i svježije, koliko god srce za tim težilo. Ako pokušam makar zabilježiti sve ono što srce osjeća prema Majci, opet ne bih ni u tome uspio. Zato ću pisati iz svog iskustva.

Nedavno sam imao priliku sudjelovati na Saboru Frame Hercegovina održanom na Humcu. Sabor se odvijao pod geslom: „Neka mi bude po Tvojim riječima!” Znamo i sami, dio je to razgovora Blažene Djevice Marije i arkanđela Gabrijela koji predstavlja cijelo Nebo. Od Nje traže da prihvati biti Majkom Sina Božjega. Sjećam se kako sam na bogosloviji jednom čitao neki tekst o

tome i bilo je zapisano kako je u trenutku čekanja Marijinog odgovora cijelo Nebo zastalo na trenutak i nadali se kako Marija, bar u ovom trenutku, neće biti toliko ponizna da odbije ovu ponudu kao znak poniznosti. Pri tome se ne želi reći da je Marija u oholosti prihvatila Riječ, već u poslušnosti Ocu prihvaća Njegovu volju za svoj život.

I upravo ta njezina poslušnost, kao i ove njezine riječi, uzor su mi u životu. Svaki onaj koji je pokušao svoj život predati na služenje Bogu, često se našao u nekakvoj nezgodnoj situaciji da ni sam ne bi znao što učiniti. Vapiš u nebo, ono šuti. Ta te šutnja dovede do suza, ali i dalje nema odgovora, nema objašnjenja. Ništa. I onda dođe onaj neki čudni osjećaj da te i sami Bog zaboravio iako si Mu dao sve što imaš. Ne mislim da je život Blažene Djevice Marije bio imalo drugačiji. Anđeo je bio s njom samo prilikom navje-

štenja. Nema ga kasnije kad su izgubili Isusa prilikom povratka iz Jeruzalema, nema ga ni da je utješi kada je čula one riječi da će joj mač boli probosti dušu. Anđeo se nije pojavio ni kada je Isus otišao iz Nazareta kako bi javno propovijedao, ni kada je započela, ni završila Muka. Nigdje ga.

Neka mi bude!

Bezbroj pitanja u glavi, a anđela nigdje. Ni da utješi. Ne mora ništa objašnjavati, ali ga nema. U takvim trenucima nemamo zapisano ni trag Marijinog očaja, sumnje ili bilo čega drugoga što se javlja u našim srcima, iako to možda ne bismo htjeli. Kako je lijepo

kakvoj je situaciji Marija tu rečenicu izrekla, riječi dobivaju posebnu težinu i dubinu. Nakon što ju je Isus, možemo tako reći, odbio riječima: „Ženo, što ja imam s tobom? Još nije došao moj čas.” Zamisli imati takvu vjeru da nakon ovih riječi drugima kažeš: „Činite sve što vam kaže On!” Ne znam je li u pitanju bio majčinski autoritet ili je Isusovo srce ipak pokrenula Njezina vjera. Da samog sebe utješim, odabirem da je u pitanju Njezina vjera.

Putokaz je i nama ova rečenica da u svakom trenutku kada se pitamo trebamo li učiniti ono što znamo da je ispravno, ili radi mira ostaviti sve po strani, da učinimo ono što

Na našem životnom putu Marija nam je darovana kao zvijezda Danica, da nas u tami našega života vodi sigurnim putem svome Sinu. Dala nam je i primjer za nasljedovanje. Vjerujem kako svatko od nas želi biti u raju. Ista čežnja prati i mene cijeloga života. Svjestan sam svoje slabosti i krivih koraka, ali upravo Marijina blizina vraća nadu.

i utješno u takvim trenucima biti zagledan u Mariju i ponoviti njezine riječi: „Neka mi bude!” Te riječi nisu čarobne da odjednom situaciju učine potpuno drugačijom, ali tek kada prihvatimo ono što nam Bog daje iz svoje ruke, On može djelovati. Tako je bilo i u Marijinom životu. Zašto bi bilo drugačije u mom i tvom? Ipak, spoznaja da u Nebu imaš Majku koja razumije sve ono što prolaziš, bdije nad tobom i zagovara te pred svojim Sinom, a tvojim Bratom, sve odjednom biva obojano drugim bojama. Očito je to jedan od sigurnih puteva u Nebo - živjeti po toj rečenici: „Neka mi bude!” To znači prihvaćati Božju volju u svakom trenutku te kroz to prihvaćanje dati priliku da se i u tvom životu rodi Isus.

Činite sve što vam kaže On

Druga rečenica, koju je izrekla Marija, a prati moj život je ona: „Činite sve što vam kaže On.” Jako dobro je znala da to nije uvijek lako. Da nekada izgleda kao da On traži previše od nas. Zapravo, nikada nije tražio ono što nam već prije nije dao. Razumjela je da je teško umirati sebi u nekim stvarima, ali da je to jedini ispravan način hoda za Isusom do samog Neba. Još ako promotrimo u

nam Isus kaže. Puno toga je Isus rekao u Evanđeljima i teško da postoji životna situacija da nije pokrivena makar jednom rečenicom.

Na našem životnom putu Marija nam je darovana kao zvijezda Danica, da nas u tami našega života vodi sigurnim putem svome Sinu. Dala nam je i primjer za nasljedovanje. Vjerujem kako svatko od nas želi biti u raju. Ista čežnja prati i mene cijeloga života. Svjestan sam svoje slabosti i krivih koraka, ali upravo Marijina blizina vraća nadu. Marija, kao prava Majka, baš poput onih scena iz Pasije, trči do nas kad smo ranjeni da rane povije, utješi, vrati snagu i učini samo ono što majčinska ljubav može.

Zato, ne budimo više zagledani samo u sebe. Podignimo svoj pogled u Nebo. Promatramo Onu koja je na najsavršeniji način slijedila svoga Sina. Nasljedujemo je u ljubavi prema Njemu. Iz te ljubavi Mu svaki dan govorimo: „Neka mi bude!” i nebo neće biti daleko od nas. Ako, ipak, ponekad u život dođu razna pitanja, ne traži niti očekuj anđela da ti otkrije put i objasni ono što ne razumiješ, nego čini sve što ti kaže On! Tako ćeš, siguran sam, jednog dana biti s Majkom u blizini Njezina Sina.

Fiat – neka mi bude!

Marija Zelenika, OFS

Mislim da je svatko od nas u nekom trenutku osjetio strah. Taj tako ružan osjećaj, kada ne želiš proživjeti nešto što si već proživio, i nije ti bilo baš ugodno. Ili pak kada znaš da nešto nije ugodno i ne želiš to nikada doživjeti. Strah od gubitka bliske osobe, od potresa, od neke opasne životinje ili strah od rata, nesreće. Mi ljudi smo takvi, plašimo se boli. Osjećamo strah i od onoga što nam je nepoznato. Uvijek uz ono pitanje: *Što ako?* dolazi i strah. Ponekada to ide toliko daleko da osjećamo i fizičke posljedice tog straha, pa se preznojavamo, ubrzano dišemo, drhte nam dlanovi ili se paraliziramo. Ja sam sve to osjetila. I razlozi su različiti. Uzrok je samo jedan – nedostatak Boga. Strah, osjećaj o kojem pišem, nije od Boga. Poznata je molitva koju često mi franjevci pripisujemo Franji:

Gdje je zabluda, da donosim istinu

Gdje je sumnja, da donosim vjeru

Gdje je očaj, da donosim nadu

Gdje je tama, da donosim svjetlo

A Franjo je mogao donositi istinu, vjeru, nadu i svjetlo jer je nosio Boga. Franjo je ljubio i majku Mariju. A tek je Marija poseban primjer odsutnosti straha. Često se pitam kako je Marija pobijedila strah. Tada se samo sjetim njezinog: *fiat – neka mi bude po tvojoj riječi!* S tim riječima, Marija je pobijedila strah. I ona je svoj *fiat* potpuno živjela. U tolikoj mjeri predati sve Gospodinu moguće je samo kada odlučimo pobijediti strah. Onda kada odlučimo biti Božji. Staviti sebe potpuno u Njegove ruke.

Marija i Elizabeta

Nedavno me Marija podučila predanju i prijateljstvu – dok sam čitala Lukino evanđelje u kojem on opisuje susret Marije i Elizabete. Luka taj događaj opisuje jednostavno, a tako snažno, i s mnogo ljubavi. Dvije

žene, rođakinje, prijateljice, buduće majke susreću se i ostavljaju bez teksta svojom snažnom duhovnom povezanošću. *Marija ustade i otiđe brzo*, piše Luka. Marija je otvorena čuti što Bog od nje traži i u srcu osjeti poticaj da krene. Marija djeluje. Ona ne kalkulira, ne čeka pravi trenutak, nego prepoznaje da je Bog upravo tada šalje. Kod Marije nema straha. To je ono na što je Bog poziva i ona to čini. Ne plaši se što će je zadesiti putem, kako će stići, koliko će joj vremena trebati, što će Elizabeta reći. Ona djeluje jer je ispunjena Duhom Svetim. *Elizabeti na Marijin pozdrav zaigra čedo u utrobi i ona napunjena Duhom Svetim povika jakim glasom – Blagoslovljena!* U tom trenutku Marija i Elizabeta živo su svjedočanstvo bliskosti dviju žena. Ispunjene su Duhom Svetim i on ih povezuje. Ne ustručavaju se pokazati što osjećaju. Iskreno se raduju jedna drugoj i tu su jedna za drugu. Pravo prijateljstvo. Nisu opterećene formalnostima, jednostavne su, i to je ono čime su zaokupile moju pažnju.

U današnjem svijetu previše je straha. Previše obzira i hladnoće. A premalo topline i bliskosti. Uzrok je samo jedan – nedostatak Boga. Jesam li Ti, Bože, otvorila srce? Jesam li u njemu napravila mjesta da ga ispuniš sobom? Marijo, ti me tome učiš. Učiš me uvijek iznova kako pobijediti strah. I da, znam, samo sam čovjek, ali ti poručuješ da je svakoga dana potrebno tako malo. Svakoga dana iznova u Božje ruke. I osjetila sam kako taj *fiat* oslobađa – u tolikoj mjeri da

postaješ nova osoba i ono staro ti nije jasno. Strah nestane. Ali taj *fiat* stvarno mora biti moja svjesna odluka. Svakoga dana, i nekoliko puta dnevno. Ovaj susret Marije i Elizabete za mene je bio pravo osvježanje. Podsjetio me na to koliko je Marija bila – prvo – osjetljiva na Božje poticaje, a zatim kako je bila poslušna tim poticajima. Kada Bog šalje, Marija djeluje. I tu toliko trebam od Marije tek učiti. Očistiti srce od sebičnih želja, od svjetovnih sitnica – da bi Bog mogao djelovati. On je i sada tu, On mi govori, ali jesam li ja dovoljno pročistila svoje srce od same sebe da bi ga mogla čuti? Marija i Elizabeta su me podsjetile i na pravo značenje prijateljstva. Takva prijateljstva su blagoslov i milost – treba ih kao takve i čuvati. Mislim da prvo ja moram biti takva prijateljica da bi jedno takvo prijateljstvo moglo rasti. Otvoriti srce za drugoga, za bližnjega. Za njegove radosti, ali i žalosti. Biti prisutan u nečijoj potrebi, ali stvarno biti tu djelima, a ne samo riječima. I ne čekati da netko uvijek mora tražiti pomoć, nego se žrtvovati za bližnjega u ljubavi i ponizno. A to znači da ni u tim svojim malim pomaganjima ne smijem uzdizati to što činim ili umanjivati nečiju vrijednost jer treba pomoć. Svi nam je potrebna pomoć – samo na različitim područjima i u različitim trenucima. Na tolika si me promišljanja potakla, Marijo. Toliko da samo poput sv. Franje mogu reći, *Počnimo, braćo, ispočetka, do sada nismo ništa napravili.* Marija, žena i majka – zauvijek je ona od koje mogu učiti.

Hrlim u susret Majci na Brijeg

Ivana Mikulić, OFS

Bit će to susret emotivan. Znam. Zagrljaj opipljiv. Raspast ću se od radosti i tuge. Radosti što sam opet tu u Tvome svetištu, a tuge što sam pustila da se tamo malo izgubim. Udaljim. Raspast ću se kad istresem pred tebe pune kofere tereta što nosim. Nisam ih znala pustiti, nisam ih znala tamo nikome predati.

Čekala sam Tebe. I pomislit će netko – Gospa je svugdje ista. U tuđini je trebaš više, ali kod kuće majka grli jače. Treba mi sve ovo. Ovaj Brijeg, ova *Kamena ljepotica*, ovaj hrast, ovaj narod što neumorno hrli k Tebi da bi znala da sam tamo gdje pripadam. Tamo gdje se moj korijen isprepliće s korijenom onoga stoljetnog hrasta. Gdje je udaren temelj moga života, tvrd k'o kamena stina pa se ne da tako lako *prisaditi* na neko drugo, pješčano tlo. Tu ću doći, o Marijo, da ti ispričam sve što se godinama nakupilo. I znam da će to mnogi učiniti.

Svi mi pomalo odlutamo. Guramo pod tepih emocije, događaje, strahove, borbe... Hvatamo život ne bi li stigli negdje na vrijeme, a ne pazimo da ne bi bilo za gore prekasno. Pa onda ovako, u ovo doba godine kao da je neki *reset*. Dan kad se na veličanstven način spominjemo Tebe: vrati nas na *tvorničke postavke*. Vrati nas tamo gdje bismo trebali češće zaviriti i zaustaviti se.

Spominjući se Tvoga blaženoga lika, postidujemo se i oplakujemo svoju nesavršenost. Ovoga puta ti dolazim i kao žena i kao majka – sve ono u čemu si ti tako veličanstvena bila – da se prisjetim kakve bi te uloge zapravo trebale izgledati. Gledajući tebe učimo najvažnije uloge života. Primjeru svih primjera, ženo nad ženama, majko svih majki. Hvala ti što ne gubiš strpljenje s nama, nego nas uvijek iznova potičeš da se dignemo iz svojih padova. Hvala ti što stojiš tako postojana, i ne blijediš, ne iščezavaš, ne trošiš se slušajući naše patnje i terete, a ako je itko trpio, onda si to bila Ti. Oprosti nam što te tako rijetko upitamo kako si prije nego pođemo nabrajati kako je nama.

O, Marijo, koliko si velika. Marijo, o, kako lijepa si! Jedva čekam da se družimo i tamo, u tvojoj i mojoj Hercegovini.

Marijin pogled u nebo

fra Mladen Rozić, OFM

Vjerujem kako je Marija vječita, nepresušna inspiracija na putu za nebo. A nebo se ostvaruje živeći sveto na Zemlji. Marija je bitna čuvarica naših obitelji, te je važno da smo u njezinom društvu, i društvu njezinoga sina i našeg Spasitelja Isusa Krista. Umjetnici počesto Mariju prikazuju na nebo uznesenu očima usmjerenim prema nebu, s rukama prekrštenim i položenim na grudi, sa zmijom ispod nogu. Kao da Marija nezainteresirano lebdi, bez borbe i namjere da je zgazi i pobedi. Marija ipak gazi i pobjeđuje zmiju, kao simbol zla. Svaki govor o Mariji želi nam osvijestiti njezin poziv na otvorenost prema Bogu. Marija uznesena na nebo ne želi da se borimo protiv sotone, nego da se odlučimo za Boga. Toliko je napada na naše obitelji, gdje se želi potisnuti Boga iz svijesti čovjeka. Marijin poziv jest uvijek – poziv na svetost. Zlu se najbolje opiremo kad u svom životu i obitelji promičemo život u prijateljstvu s Bogom. Ono što bi naše obitelji i mi kao članovi obitelji trebali učiti od Marije jest ne baviti se zlom (zmijom). Mi znamo kako je ona tu počevši od prvih ljudi. Marija ne gleda na nju, nego na Boga.

Odluka za Boga i život u svetosti

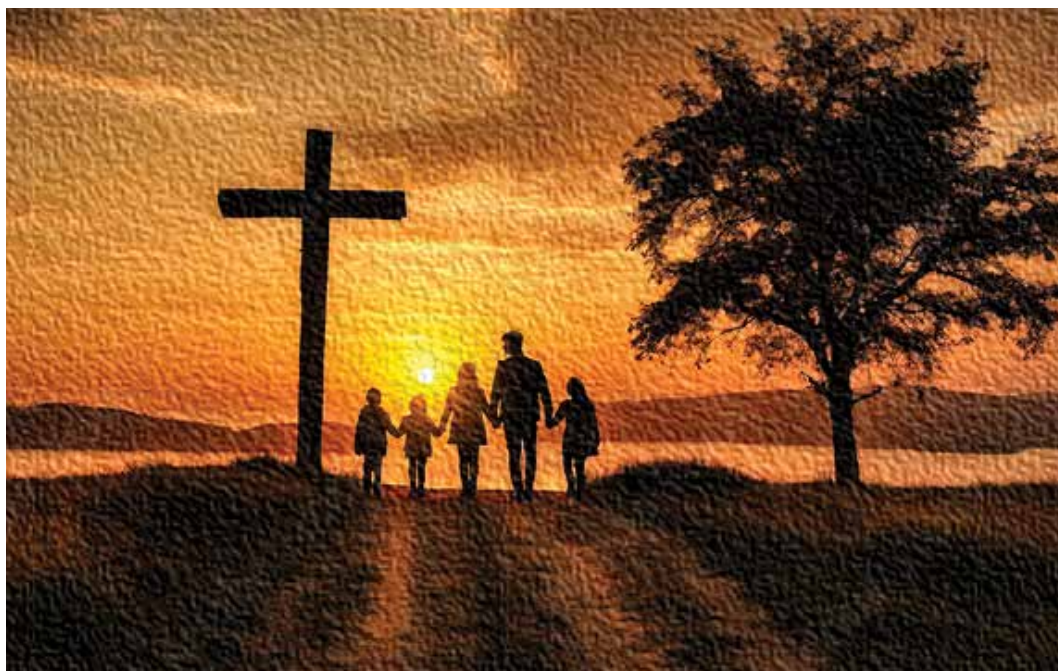
Ona cijelim svojim bićem čezne za Bogom. Ona je potpuno njemu predana i samo joj je Bog važan. Ona ne analizira zlo i način kako bi se trebalo s njim boriti, nego se posve izručuje Bogu. Ona se ne bori s đavлом, nego živi za Boga. Ovo je put našim obiteljima kako hoditi ovom Zemljom. Toliko je danas borbi sa zlim, koji se ušuljao u naše obitelji, a trebalo bi samo poput Marije okrenuti se i predati Bogu. Jer svaka borba sa zlim će nas iscrpiti, jer je on jači od nas i mi nemamo šansi protiv njega. Zloga se treba ignorirati! On se tako trudi da nas uvuče u svoju igru da mu se suprotstavimo.

On hoće da uđemo u njegova pravila igre te počnemo djelovati po logici *oko za oko, zub za zub*. Kad god mi to prihvatimo, onda se zlo širi, a đavao likuje. Marija poziva sve, a napose naše obitelji, na odluku za Boga i život u svetosti. To je uistinu prava borba protiv sotone. Ovo je Marijin put, ali i pravi način kako se oduprijeti zlu.

Marijin pogled na nebo jest i poziv na molitvu i post, kako bi se potpuno otvorili Bogu i ovdje na Zemlji živjeli vrijednosti neba. Obitelji se poziva na zajedničku molitvu, na sklopljene ruke i pogled usmjeren k nebu. Samo odatle dolazi za nas pomoć. Gdje je molitva nazočna, tamo je i Marija i njezin sin, kao i mir i blagoslov, i ljubav na djelu. Naše obitelji u Mariji prepoznaju poniznu službenicu koja se potpuno predala Božjem vodstvu. Samo takva odluka omogućuje da se Isus rodi i ucrta nam put na Zemlji, kao i pogled koji je uprt u nebo. Tolike se naše obitelji stavljaju pod Marijinu zaštitu. Svi smo mi hodočasnici Marijina puta. Sve se to događa od Betlehema do Kalvarije. Ne smijemo zaboraviti ni onaj dio čekanja, iščekivanja Božjeg glasnika da nas pohodi. Naš životni hod jest hod s Marijom. Njezin križni put jest i naš put. On je slika našeg zemaljskog životnog puta, na kojem imamo razne putokaze koje je potrebno gledati – ako hoćemo do cilja.

Marijin primjer

U naše obitelji se donose toliki sadržaji koji ih zbunjuju. Želi ih se izručiti modernom konceptu življenja bez pravih uporišta, a Bog i Crkva nam tako zorno pokazuju na Marijin primjer. Ona ima svoj put od trenutka kad je prihvatila Božjeg glasnika i potpuno se predala Božjem vodstvu. Ovo su putokazi nama i našim obiteljima. Ovo je poziv da i sami idemo tim Marijinim putem. To je uvijek put uzimanja križa – onako

kako nam je Isus pokazao. U suprotnom će se naše obitelji razapinjati na razne perfidne načine, koje će režirati veliki zavodnik. Kršćani se ne trebaju bojati jer imaju Isusa koji je došao uzeti na sebe sve naše križeve. Imamo i majku Mariju koja nam pokazuje gdje je cilj. Cilj za nas je nebo. Zemlja je samo prostor gdje se možemo odlučiti za nebo. Naš zemaljski put je život sa svojim amplitudama, kojih se ne trebamo bojati. Potrebno je ostvarivati i zemaljske ciljeve, ali nikad ne smijemo zaboraviti osnovni životni cilj – Nebo.

Moderni apologeti nam tumače kako bi danas trebale izgledati naše obitelji. U svim njihovim napucima stoji liberalni pristup, gdje je osoba mjerilo svega. Ti „moderni“ učitelji pred čovjeka stavljaju samo Zemlju. Oni smatraju kako je važno samo ono što se ovdje događa. Za njih je život poslije smrti jedna obična pobožna priča. Mislim kako se na ovim pitanjima sve lomi. Ako postoji život poslije smrti, onda bi čovjek trebao sve učiniti kako bi se domogao tog života. Ono što naša Crkva službeno naviješta u svome vjerovanju reflektira našu kršćansku nadu za sve ljude. Stoga je dogma o Marijinu uznesenju na nebo nešto poput kompasa na našem hodočasničkom putu kroz život i

vrijeme. Svaki govor o Mariji želi istaći njevu vjeru. Ona je uzor vjernice. Ona bi trebala biti uzor svim našim ženama i majkama. Ona nam tako zorno pokazuje kamo smjera naš životni put. Svi smo pozvani na to da dopustimo da otajstvo Božje milosti koje je tako nazočno u Isusu Kristu postane stvarnost u nama, koja nas mijenja.

Marija nam na predivan način pokazuje tu kreativnu Božju snagu, koja preobražava pojedinca za donijeti u naše obitelji i promovirati sadržaje koji nas čine više ljudima, kao i promicateljima vrijednosti koje Bog vrednuje. Marijin pogled u nebo i odlazak u nebo stavlja se našim obiteljima kao važan putokaz u hodu ovom zemljom. Dok se propagira ništavilo, Marija nam donosi nadu. Donosi nam iskustvo života s Bogom. Odvraća nas od očaja u kojeg često upadamo i donosi poruku otkupljenja. Donosi iskustvo Radosne vijesti kako smo spašeni i da trebamo prihvatiti to spasenje koje se nudi u Isusu. Ona nas uvijek usmjerava na nebo, na svoga Sina. Stavimo sebe i naše obitelji pod njezini moćni plašt, neka nas sačuva u ovim teškim vremenima. Da nikad ne zaboravimo dići pogled k nebu, gdje je naše konačno odredište i činiti sve ovdje na zemlji kako bi dobili vizu za život vječni.

Priča o životnim stavovima

s. Dominika Anić, ŠSF

Kako tumačimo svoju životnu stvarnost uvjetovano je uvelike načinom na koji smo je doživljavali do sada i pospremili kao iskustvo iz kojeg onda gledamo na sadašnjost.

Iz tog niza doživljenoga oblikuje se naš karakter. Već u ranom djetinjstvu bivamo uvjetovani načinom na koji nas drugi vrednuju. Usklađujući se s doživljenim smatramo se „pobjednicima“ ili „gubitnicima“.

Uz svoja prva životna iskustva – prožeta pozitivnim ili negativnim poticajima, roditeljskim porukama, odgovorom na naše potrebe ili ignoriranjem – formiramo sliku o sebi i svijetu koji nas okružuje.

Već oko šeste godine dijete postaje svjesno vlastite vrijednosti, vrijednosti drugih i života uopće, dajući svemu pečat svoga značenja. I već tada biramo „tekst“ koji ćemo kasnije interpretirati na pozornici vlastitog života, sadašnjosti i budućnosti, ali uvijek u skladu s onim što smo pospremili kao „matricu“ iz doživljenoga.

Naša životna priča i ponašanja, dakle, uvelike ovise o utjecajima, transakcijama i iskustvima koje je svatko od nas „uknjižio“ počevši od roditelja nadalje. Dobar dio naših ponašanja činimo automatizirano, iz navike, iako često mislimo kako je to svjesno. Da bismo doista bili svjesni svoga ponašanja i njegovih posljedica, potrebno je zastati i sebi osvijestiti namjene pojedinih naših ponašanja i korijene iz kojih ih povlačimo, a to je uvijek za neku našu potrebu. Automatska ponašanja uvijek se vežu uz navike, a navike jačaju karakter.

Životni stavovi

Malena djeca su posebno osjetljiva na svaku vrstu utjecaja. Dodir, u prvim tjednima života, ali i poslije u manjoj mjeri, vrlo je važan za stvaranje stava sigurnosti i povjerenja kod djece. Jako brzo djeca nauče gledati izraze lica svojih najbližih i odgovarati na njih. Jed-

nako se tako događa s dodirima i zvukovima. Kasnije, s odgojem kao da se gubi ta djetinja spontanost, i sve se više osjeća neka vrsta „programiranosti“, zadatosti i očekivanja. Dijete koje dobiva toplinu dodira i zagrljaja, prima bitno drugačije poruke od onoga koga se ignorira ili se s njime postupa hladno i bez nježnosti. Tu se već formira slika vlastite (ne)vrijednosti.

Životni stavovi opisuju kako neka osoba vidi sebe i druge. Taj „pogled“ onda utječe na način kako svaki od nas misli, djeluje i ulazi u odnose s drugim ljudima. Odnos ima dva smjera ili dva pola: pojedinac i drugi, a taj „drugi“ može biti osoba ili situacija. Svaki od ova dva pola može se doživljavati kao pozitivan ili negativan. Tako možemo govoriti o stavovima:

- 1. Ja nisam u redu, drugi su u redu.**
- 2. Ja sam u redu, drugi nisu u redu.**
- 3. Ja nisam u redu, drugi nisu u redu.**
- 4. Ja sam u redu, drugi su u redu.**

Dijete će na osnovu svojih iskustvenih „zapisā“ odlučiti zauzeti stav koji će prevladavati u njegovu karakteru. I drugi stavovi će biti prisutni, ali neće imati toliku težinu kao izabrano dominantni. U najranijem djetinjstvu, zbog ovisnosti o drugima, gdje je dijete inferiorno u odnosu na odrasle, dominantan stav je „Ja nisam u redu, drugi su u redu“. Odrastajući, dijete ima priliku mijenjati svoj stav, ali će to opet uvelike ovisiti od utjecaja onih uz koje dijete odrasta.

1. Ja nisam u redu, drugi su u redu.

Depresivan stav: Ovaj životni stav možemo prepoznati kod ljudi koji obezvrjeđuju sebe, a preuveličavaju vrijednost drugih. Od prilike to ovako zvuči: „*Drugi su uvijek bolji od mene, sve je moja krivnja. Nikada neću uspjeti. Meni baš ništa ne ide...!*“

Osoba s ovakvim stavom pred drugima se osjeća nemoćna, nedorasla i nesposobna

suočiti se sa svojim životnim situacijama. Takva osoba njeguje „ovisnost“ o vrijednosti drugih, koje smatra jačima i moćnijima od sebe. Budući da ima nerealna očekivanja od onih koje drži moćnijima i jačima, a doživljava da svatko živi svoj život, ovakva osoba se povlači iz odnosa u svoju „povrijeđenost“ i samosažaljenje. Iz toga razvija slabo samopoštovanje, uspoređivanje s drugima koje percipira uvijek boljima, uspješnijima i sretnijima... Ima stav vječnog gubitnika, ne zna primiti komplimente jer vjeruje kako ih ne zaslužuje, nepovjerenje drugih smatra zasluženim (*Tako mi i treba*). U društvu se osjeća nelagodno jer je stalno opterećena onim „što drugi misle“. Takve osobe su jako osamljene, samokritične, pune isprika i neprestano razvijaju simptome anksioznosti i depresije.

2. Ja sam u redu, drugi nisu u redu.

Paranoičan stav: Ovaj životni stav možemo prepoznati kod ljudi koji neprestano pokušavaju obezvrijediti druge i pretjerano vrednovati sebe. Takvi ljudi stalno šalju poruke kao: „*Za sve si ti kriv(a)*.“ Ovakav životni stav su „kreirali“ ljudi koji su dugo imali osjećaj da su žrtve i da ih se progoni, te sada druge nastoje učiniti žrtvama svoga proganjanja. Ovaj tip osoba nastoji odnos graditi na do-

minaciji i isticanju sebe, ponašajući se agresivno, odbojno i optužujuće.

Čovjek sa ovakvim stavom često se osjeća prevarenim, okrivljuje druge za vlastite nevolje, niječući da ima vlastiti problem. U stavu slušanja je uvijek jako kritičan, s ciljem da nametne svoje viđenje. Osoba koja ima ovakav životni stav teži uvijek biti u pravu, zahtjevna je i napadački raspoložena, prepotentna i tvrdoglava. Sudi u kategorijama dobar/zao, zlo/dobro. Često je natjecateljski raspoložena, nestrpljiva i autoritarna. Ulazi u polemike, borbena i prijeteća.

3. Ja nisam u redu, drugi nisu u redu.

Stav beskorisnosti: Ovaj životni stav pretpostavlja opće obezvrjeđivanje i sebe i drugih. To bi od prilike zvučalo ovako: „*Ništa se ne može učiniti*.“ Ovakva osoba nema nikakvog interesa za život i živi je primjer stalnog kukanja. Ljudi s ovakvim životnim stavom po svoj prilici bili su uskraćeni za toplinu i pažnju u ranom djetinjstvu. Umjesto toga doživljavali su prigovore i maltretiranje. Pojedinci s ovakvim stavom zauzimaju poziciju žrtve i vjeruju kako za njih *nema nade*. Općenito ih se doživljava kao nezainteresirane za druge, zatvorene, negativistički raspoložene i pesimistične. Ljudi s ovakvim životnim stavom

Pere Eranović, dramski umjetnik

Evandjelje kao umjetnost

su u neprestanoj frustraciji, iz koje ne znaju izaći; obeshrabreni i ogorčeni, produbljuju frustraciju i pune se bijesom. Nemoćno podižu ruke i kažu: „Ništa ja ne mogu učiniti.“ Nedostaje im samopoštovanje, njeguju želju za osvetom, obescjenjuju vlastitu i vrijednost drugih, osjećaju se beskorisnima, ne preuzimaju inicijativu i guraju probleme od sebe. Bezvoljni i apatični, kronično razočarani, prepuštaju se samosažaljenju i uvijek okrivljuju druge.

4. Ja sam u redu, drugi su u redu.

Zdrav stav: Ovaj životni stav imaju realni i sretni ljudi. Oni prihvaćaju sebe kakvi jesu, a i druge. Ovo je najfunkcionalniji stav, jer se osoba uvijek aktivira kako bi život učinila boljim. Životne probleme doživljava kao izazov za usklađivanje i rast. Iskorištava svaku situaciju za učenje. Nikada ne podliježe kukanju. Životni stav joj je uvijek realističan, pozitivan i konkretan. Svjesna je svoje odgovornosti u kreiranju svoga života i nikada ne prebacuje na druge odgovornost za vlastitu sreću. Ako u nečemu ne uspije, ne okrivljuje ni sebe ni druge, nego i to iskoristi za učenje i napredovanje na ljudskom putovanju. Osoba s ovakvim životnim stavom u odnosu na druge osjeća se jednakom u različitosti. Od prilike to bi glasilo ovako: „Ja sam u redu kao ti, premda sam drugačiji od tebe, koji si također u redu.“

Ovakve osobe njeguju stav istinskog slušanja, usmjeren k razumijevanju drugoga, integrirajući više različitih pristupa koji su nužni u zajedničkom traženju rješenja. Obilježja osobe s ovakvim životnim stavom su veliko samopoštovanje, samopouzdanje, neosuđivanje, prihvaćanje drugih, povjerenje, pozorno slušanje i fleksibilnost. Ovakve osobe imaju realna očekivanja od sebe i drugih, komunikacija im je otvorena i uvažavajuća, izravni i jasni, puni razumijevanja. Ovakve osobe zrače životnom radošću i posvemašnjom ravnotežom.

Sva sreća je da mi u svome životu možemo razvijati stavove koji nam se sviđaju, ali preduvjet je da se upoznamo te da ozbiljno i odgovorno radimo na vlastitom usrećivanju, mijenjajući stavove kojima nismo zadovoljni.

Isus Krist je tijekom svog ovozemaljskog boravka bio umjetnička duša. Pažljiv i istančanog osjećaja za detalje. To se vidi na mnogim mjestima u Svetom pismu. Sva njegova obraćanja narodu imala su jednu umjetničku nit koja je počivala na prenesenom značenju. Mnoge je stvari mogao vrlo jednostavno izgovoriti, ali računao je na to da su ljudi bića vizualnog i da je mašta poluga kojom se čovjek otisne u pravom smjeru. Zato je koristio prisposodbe – male priče kojima je poticao ljude na promjene. Pa čak i lomljenje kruha na Posljednjoj večeri ima jednu vrstu umjetničkog čina, gdje Isus vizualno sugerira vrhunac svoga ovozemaljskog života. I to se ponavlja na svakoj svetoj misi. Do kraja vremena.

Kada sam upisao studij glume, uopće nisam razmišljao o duhovnim dimenzijama onoga što će se jednog dana nazivati svojim pozivom. Bio sam sretan što sam dobio priliku studirati ono što volim, baš kao što sam danas i sretan i zahvalan Gospodinu što mogu živjeti od svoga rada, koji mi nije breme. Svoga rada, u kojem imam priliku izgrađivati i sebe i druge.

Kažem „izgrađivati“ jer je scenska umjetnost pedagoška disciplina. Disciplina sukreacije i oživljavanja. Ona kao da je proizašla izravno iz prvih redaka Knjige Postanka. „U početku bijaše Riječ“, stoji u Ivanovom evandjelju i na samom početku Biblije. Riječ kao osnova svega onoga što ima biti; jedna mala, obična riječ. Kartica teksta, knjižica ili roman, koji čekaju da ih kakav glumac u suradnji s redateljem oživi i stavi pred publiku. I tek tada oživljena riječ dobiva svoj puni smisao. Poput Adama koji se zatiče u Edenu s dahom Božjim u svojim nosnicama.

Može li se biti i glumcem i vjernikom?

Ali kako su se prvi ljudi zabranjenim plodom odvojili od svoga smisla, tako se nažalost dogodilo s filmom i kazalištem. Lišeni načela da umjetnost mora imati granice, podredili su svoju svrhu trenutnim užicima i onim malo nižim strastima. Stoga i ne čudi silan oprez produhovljenih ljudi kojima u susret dolazi kakvo razvikano djelo nove umjetnosti. Nekoliko puta su me ljudi suočili s pitanjem: „Može li se biti glumcem i vjernikom u isto vrijeme?” Od onih jednostavnih potvrdnih odgovora od prije desetak godina uzletio sam gotovo do toga da ne mogu zamisliti kako netko može biti glumac, a da pri tome nije vjernik. Jer vjera je osjećaj. Stanje u kojem čovjek želi dati priliku nekome, jer mu cijelo biće šapće da je to ispravno. Vjera nas obvezuje da težimo i istinitom i korisnom i lijepom. Takva bi trebala i gluma biti – ugladna poput prispodobe od prije dvije tisuće godina na gori ponad Jeruzalema.

Moja prva monodrama „Priče iz Vukovara” nastala je kao moj završni ispit, u vremenu kada, privodeći kraju svoju fakultetsku izobrazbu, s neizvjesnošću gledam u budućnost, imajući osjećaj da gazim po staklu. Te sam 2014. na samom početku, i svaki je korak rizičan, pa bi valjalo paziti na dojam koji ostavljam pred širim auditorijem.

I ja u tom trenutku za svoju odskočnu dasku biram tekst s motivima Domovinskog rata i svih onih životnih radosti i tuga koje je tako nevino zaokružio Siniša Glavašević. Kao dvadesetčetverogodišnji glumac imao sam nešto za reći, otvoriti svoje srce i progovoriti o istini iz koje smo kao narod i država rođeni. I evo, Bog se pobrinuo da to djelo aktivno živi na kazališnim daskama punih deset godina. Evanđeoski istinita, neokaljana, a opet tako oštra i potresna.

Kad Bogu predaš osjećaj koji te obuzima, On ga oblikuje i daje mu pravi smisao. Za razliku od „Priča iz Vukovara”, moja druga monodrama biva plodom duhovne pustinje. „Bio sam tamo”, predstava nastala u najsušnijoj Korizmi ikada, u vremenu kada za mene nije bilo uloga u kazalištu, postala je moj kapitalni uradak. Trijumf Božje Providnosti. U kratkom vremenu je osvojila srca brojnih gledatelja. Toliko se svjedočanstva,

foto: Tomislav Leutić

va, osobnih katarzi i obraćenja dogodilo po izvedbama toga djela da je to teško u ovome trenutku sabrati na jednom mjestu.

Rastući u svojoj vjeri, Bogu sam predao i svoj glumački poziv. Prošao sam i plodnija, i manje plodna, pa čak i ona suha razdoblja, u kojima su pojavile i sumnje u vlastito poslanje. I moram priznati da su u najvećim sušama nikli najsočniji umjetnički plodovi. Kada se, ovako primiren, osvrnem iza sebe na ta razdoblja u kojima nisam dobivao uloge, zamijetim da je Bog preko mene radio predivne stvari, i to baš na području umjetnosti. Bilo da je riječ o glazbi, likovnoj i na kraju kazališnoj umjetnosti. Kako mi je jednom rekla jedna draga profesorica:

„Sve uloge koje te unatoč tvojim željama nisu dopale, bile su zaklonjene Gospinim plaštem, kojim te čuvala od ponora.”

Shvatio sam da mi je Gospodin stvarao i prostor i vrijeme za mnogo veće stvari. I baš sam u tim razdobljima pisao i snimao pjesme, stvarao spotove, pisao i postavljao

Marija Krešić, OFS

foto: Valentino Bilić Prčić

monodrame. Kada se čovjek oslobodi traume i osjeća nepravde, onda vidi koliko se plodova po križu prosulo.

Jedino će biti važno koliko je Veliki Režiser zadovoljan

Svjedočiti vjeru u ovom glumačkom svijetu nije ništa izazovnije od svjedočenja vjere u bilo kojoj drugoj struci, jer je vrijeme u kojem živimo samo po sebi izazovno i turbulentno. Suočavao sam se i s podsmijehom, nekad sa zazorima, nekada s gundanjem. Bilo je tu i „prijateljskih“ savjeta da se suspregnem. Ali bilo je i toliko krasnih trenutaka, u kojima bih susretao kolege – divne svjedoke vjere. U tim bi se razgovorima sokolili, malim se svjedočanstvima motivirali i poticali. I onda se odazivali tamo gdje nas Bog šalje – svjedočili u radijskim eterima, u televizijskim studijima, na pozornicama Hoda za život i promidžbenim materijalima vjerskih udruga. Sve na slavu Božju, shvaćajući kako je ovaj naš poziv toliko predivan i u svojoj umjetnosti – istinit. Oblikovan za odgoj, kao poziv na obraćenje. Na ovoj velikoj pozornici što se Život zove, pod reflektorima Neba, pred publikom sačinjenom od braće i sestara, od kolega, od brojnih prijatelja, ali i neprijatelja. Od ljudi koji te vole i ljudi koji te bole. I kad se jednom zastor spusti između mene i publike života, i kada sve odigrane uloge ostanu lebdjeti u sjećanju, kazališnim arhivima i filmu, jedino će biti važno koliko je Veliki Režiser zadovoljan. On koji je platio najskuplju ulaznicu.

Veliča duša moja Gospodina! Hvala što si ga stvorio tako čudesno!!

Kako započeti nego Gospinim hvalospjevom? Kad mi srce svakodnevno kliče: „Veliča duša moja Gospodina...“ i zahvaljuje: „Hvala Ti, Gospodine, što si ga stvorio tako čudesno...“, „Hvala Ti što su djela tvoja predivna“, „Hvala Ti, Gospodine, na ovom prekrasnom daru“, ničim zaslužnim, jer si svrnuo svoj pogled na „nezatnu službenicu svoju“. Put do ove radosti možda za neke nije bio dug, ali kad se prisjetim kako je Bog koristio to vrijeme oblikujući moje srce i dušu, nekad mi se čini da mu je trebalo dugo vremena, a ponekad imam osjećaj da je sve prošlo brzo. Kao i uvijek, osjećaj o vremenu je relativan. Ovdje ću pokušati u kratkim crticama opisati što sam doživljavala tijekom ovih pet godina čekajući dolazak na svijet svoga sina.

Prva godina – susret sa svojom tamnom stranom ili – otkud ti osjećaji u meni?

Sve počne lijepo – ulaziš u brak sretan i zaljubljen, naravno da imaš neka očekivanja. I naravno da su ta očekivanja nerealna, ali ne možeš si pomoći. Već i prije samog vjenčanja zamišljaš kako će to biti u braku, veseliš se djeci koja će doći. Kod bračnog kreveta ostavljaš prostor – tu će biti uskoro krevetac za bebu kad stigne. A beba ne dolazi. Iz mjeseca u mjesec čekaš, nadaš se i razočaraš. Tih prvih mjeseci svaki bi mjesec plakala. Što je najgore (kako je mozak čudesan organ!) uvijek bi imala sve simptome trudnoće, pa je razočaranje bilo još i veće. Istovremeno promatraš bračne parove oko sebe – svatko je trudan ili već ima djecu i javlja se pitanje – što s nama nije u redu? Osim toga, želiš se radovati sreći drugih, ali ljubomora ti ne dopušta. Onda se osjećaš grozno, jer – kakva si ti to osoba?! Javljaju se

osjećaji za koje nisam ni znala da ih imam u sebi. Ali tu su, jer ja sam samo čovjek, slaba i grešna čovječica. I tako dođe vrijeme da još žešće prioneš uz Gospodina.

Druga godina – dijagnoza ili kad znaš u čemu je problem, lakše ga je prihvatiti

Nakon godinu dana muž i ja krenuli smo na pretrage da provjerimo zašto ne dolazi do trudnoće. Dijagnoza kod mene – jednoroga maternica. Još dok sam ja bila u majčinoj utrobi, moja maternica se nije pravilno razvijala. Tako je s desne strane ostao jedan dio (rog) koji nije povezan s ostatkom maternice na lijevoj strani. Po mišljenju doktora to je sprječavalo da dođe do trudnoće i preporuka je bila da se taj rog operativno ukloni. Meni je zanimljivo bilo razmišljati kako je neposredno nakon začeća već bilo određeno s kojim problemom ću se susresti godinama kasnije. Onaj koji me „satkao u krilu majčinu“ dane mi je odredio „dok još ne bješe ni jednoga“. Odjednom sam nekako znala da je sve u sigurnim Božjim rukama. Nekako mi je bilo lakše kad sam saznala u čemu je problem. Znala sam što dalje trebam učiniti i tako sam se počela pripremati za operaciju.

Treća godina – molitva sa sestrom iz bratstva ili kad uz Gospinu pomoć prihvatiš volju Božju

Dok sam se pripremala za operaciju, javila

mi se sestra iz bratstva s jednim prijedlogom. Kaže kako je osjetila poticaj da molimo za moju trudnoću, i to Pompejsku devetnicu Gospi Kraljici svete krunice. Ova devetnica se moli 54 dana, i to tako da se prvih 27 dana svaki dan mole tri otajstva krunice s određenom molbom, a sljedećih 27 dana mole se tri otajstva krunice u zahvalu za uslišanu molbu. Naša je nakana bila moja trudnoća. Moćno mi je bilo kako je taj prijedlog došao ne od moje rođene sestre ili prijateljice, nego od sestre iz bratstva. Još jednom sam dobila potvrdu kako je veliko imati braću i sestre koji uočavaju tvoje potrebe i poteškoće, i spremni su na nesebičnu žrtvu za tebe. Molitva je bila milostiva – osim što sam se dublje povezala s Gospom, dobila sam neizmjeran dar pri kraju devetnice molbe – nisam više mogla moliti za trudnoću, nego se moja molitva promijenila u molbu „za trudnoću ako je tako volja Božja“. Konačno sam u srcu osjećala mir i u potpunosti prihvatila mogućnost da možda nije Božja volja da ostanem trudna. Možda me Bog trenutno treba na nekim drugim područjima. Osim toga, ova devetnica mi je pomogla da se psihički i duhovno pripremam za operaciju. Nekoliko dana prije operacije anesteziolozi su me nakon pregleda poslali kardiologu. Znala sam da imam od malena šum na srcu, ali nisam to nikad toliko ozbiljno shvaćala

niti sam redovito išla ne preglede srca. Zbog toga sam se šokirala kad mi je kardiolog rekao: „Ma kakva trudnoća i operacija maternice, vi trebate srce operirati. Bogu hvala pa niste ostali trudni, jer vaše srce ne bi moglo podnijeti trudnoću. Ugrozili bi ste i svoj život i život vašeg djeteta!“ U sebi sam mislila „Bože, može li me ijedna urođena mana zaobići?“ Naime, rodila sam se sa srčanim zaliskom koji ne radi kako treba, tj. propušta krv, pa se krv umjesto da ide dalje, vraća u srce. S vremenom se srce širi i radi pod većim naporom. Tako se i moje srce istrošilo i svi doktori su preporučili da ga operiram dok sam još mlada da bolje podnesem operaciju. Ja sam ipak odlučila da prvo operiram maternicu. Za tu sam se operaciju pripremala i bila mi je zakazana. Razmišljala sam da ću kad-tad morati i to riješiti, pa zašto ne sada? Otišla sam na operaciju gdje su mi odstranili rog i desni jajnik i jajovod. Nakon operacije doktor nije bio pozitivan što se tiče trudnoće. Rekao je da ne smije reći da je nemoguće, ali da su šanse minimalne. On bi mi svakako preporučio da operiram srce. Mene te njegove riječi nisu obeshrabrile, jer ja sam sa svoje strane učinila što je potrebno, sad dalje neka Bog djeluje.

Četvrta godina – hodočašće ili obećanje na Franjinom grobu

Prije operacije srca, muž i ja odlučili smo otići na hodočašće u Asiz. Zapravo, nije to bilo samo hodočašće u Asiz, nego smo posjetili i Padre Pija u San Giovanni Rotondo, sv. Ritu u Casciu, sv. Mihaela Arkandela u Garganu i sv. Obitelj u Loretu. Neću sad pisati o hodočašću (to bi zahtijevalo puno više prostora), ali ću spomenuti jedan detalj. Prije hodočašća pričala sam mužu kako sam obećala sv. Franji – kad sam zadnji put bila na njegovom grobu – da ću mu doći ponovno s mužem. Kad sam obećanje ispunila i došla na grob sv. Franje s mužem, on mu je obećao da ćemo doći ponovno s našim djetetom. To mi je muž rekao tek nakon što je saznao da sam trudna. Tako da sad planiramo – kad Jakov malo poraste – s njim otići u Asiz. Hodočašće u Asiz bila je dobra duhovna priprema za operaciju srca. Doktor je uspio koliko-toliko popraviti moj zalistak. Rekla sam mu da planiram trudnoću, pa ne bih voljela da mi stavi mehanički. I to

je jedno čudno kako je on to uspio popraviti moj zalistak da ne stavi mehanički. Oporavak je bio dug, i duhovno i psihički izazovan (ali i o tome možda nekom drugom prilikom).

Peta godina – čudo ili novi život, najljepši dar za godišnjicu braka

Šest mjeseci nakon operacije srca otišla sam na hodočašće sv. Anti na Humac. Dok sam bila u molitvi pored kipa, odjednom mi je došlo da se molim sv. Anti za čudo. Nikad u životu nije mi palo na pamet da se molim da mi Bog učini neko čudo. Molila sam „Bože, Ti si svemoguć i stalno činiš čudesa u životima ljudi, u to sam uvjerena, jer stalno slušam svjedočanstva o tome. Molim te da i u mom životu učiniš čudo po zagovoru sv. Ante, na Tvoju veću slavu.“ U tom trenutku nisam uopće razmišljala o trudnoći. Više sam razmišljala o rani koja mi je tri mjeseca nakon operacije počela curiti i nije nikako prestajala, pa sam morala stalno ići na previjanje. Poslije sv. Ante bila sam u Zagrebu na blagdan Presvetog Srca Isusova. Bila sam sretna što sam na blagdan mogla biti na misi u bazilici Srca Isusova (zapravo u dvorištu bazilike, jer se bazilika obnavlja nakon potresa). Tu sam obnovila svoju posvetu Presvetom Srcu Isusovu. Nakon toga došla je godišnjica Gospinog ukazanja u Međugorju. Muž i ja odlučili smo zajedno otići taj dan na Podbrdo da se uteknemo Gospi za zagovor. Deset dana nakon toga, 5. srpnja, dva dana prije naše pete godišnjice braka, saznala sam da sam trudna. Bogu hvala i slava! On koji čini čudesa učinio je čudo i u mom životu. Čudo je da mi je čim sam zatrudnila i rana prestala curiti. Naš Bog je velik i čudesan! Nakon 32 tjedna stigao nam je Jakov i od tada nas svakodnevno razveseljuje. Od samog začeća zahvaljujemo dragom Bogu što nam ga je darovao i molimo za njegov duhovni poziv, da se Bog proslavi u njegovom životu. Molimo i za milost da mu budemo dobri roditelji. Ovdje moram napomenuti da sam cijelo vrijeme imala i potporu bratstva, koje me cijelo vrijeme pratilo s molitvom. Od srca im hvala! Moram spomenuti i fra Tomislava Jelića, koji se jednom prilikom pomolio za mene. Sve te molitve Bog je na čudesan način uslišio.

Put franjevaštva

Marko Sesar, OFS

Gospodnje djelovanje ponekad zna biti vrlo čudno, nama koji ne vidimo širu sliku – teško shvatljivo. Ne kaže se bez razloga da su čudni putevi Gospodnji. Čovjek vrlo često tek nakon određenoga vremenskog odmaka vidi i shvati Božji prst djelovanja u svome životu. Nama naoko slučajno, a u Božjem planu detaljno promišljeno. To bih nekako mogao reći i za svoj dosadašnji franjevački put.

Iz današnje perspektive rekao bih da je moj franjevački put započeo „slučajno“, vjerojatno i smiješno. Naime, u 8. razredu jedan me prijatelj dugo nagovarao da se upišem u velike Glasnike na Frami, ponajviše zbog nogometa, kojeg su oni igrali na svakom susretu. Taj nogomet je jedino za što sam znao i što me privlačilo Frami, ali sve sam te pozive uporno odbijao, ponajviše iz razloga jer mi je bilo teško napustiti moju *zonu ugone*. Govorio sam da ću se upisati u devetom mjesecu, kada počne „prava“ Frama, kada krenem u srednju školu. Čovjek bi rekao – kakav je to poziv, kakvo je to Božje djelovanje, trebaš osjetiti neki unutarnji poticaj, želju, čežnju, a ne da ti se ide igrati nogomet. Međutim, Bog djeluje na svoj način, onako kako On to želi i u skladu s našom osobom. Iskreno govoreći, kod mene teško da bi nešto drugačije upalilo. Poziv nije nešto jednokratno, kao naši telefonski pozivi, gdje se jedanput čujemo i sve dogovorimo. Poziv je put, poziv je proces, čišćenje, izgradnja, nešto što traje i što se ne događa preko noći.

Prvi susret na Frami ostavio mi je takav dojam da sam se odmah htio ispisati. Susret je bio takav da se tu nisam nimalo prepoznao, niti osjetio ugodno. Međutim, nisam htio odmah odustati, a da sam išta upoznao ili bar pokušao upoznati. Taj prijatelj vrlo brzo se ispisao te sam u neku ruku ostao tu sam. U tom početnom razdoblju nisam se baš najbolje snalazio, Framu nisam toliko doživljavao, osim sportske sekcije koja mi je bila jedina stvar vrijedna spomena. I cijela je go-

dina nekako protekla u tom tonu. Propustio sam sve bitne događaje na Frami, uopće ne shvaćajući što je što i kako Frama djeluje.

Službe u Frami utječu na nutarnju izgradnju

Druge godine već sam se malo aktivirao, te sam čak bio najredovitiji framaš na sastancima, ali sve je to i dalje bilo bez prave dubine, prave konkretnosti. Tu je onda Bog odlučio djelovati i kroz nekoliko situacija koje su mi se dogodile malo ubrzati stvari.

Dogodilo se nekoliko stvari koje su me zapitale, trgnule i dale mi poticaj. Bog je djelovao i preko nekih ljudi koji su u meni nešto prepoznali te me, možda najbolje rečeno, *gurnuli u vatru*. Služba animatora i vijećnika ponajviše je utjecala na moju izgradnju, jer sam morao mijenjati neke stvari u životu, preuzeti više odgovornosti, a najvažnije – pronalaziti svoj odnos s Gospodinom.

Do Frame vjera i nije zauzimala neko važno mjesto u mom životu. Bila je to manje-više

tradicija, kratka molitva prije spavanja i to bi uglavnom bilo to. Međutim, došavši na Framu, pogotovo postavši animator i vijećnik, shvaćam da to tako više ne ide i da neke stvari moram mijenjati. Frama je upravo tako djelovala na mene: postupno me mijenjala, oblikovala, čistila, izgrađivala. Franjevaštvo se tražilo u praksi. Nisu to bile ogromne i nagle promjene, ali kroz manje, svakodnevne situacije, kroz promjene nekih životnih navika, odricanja od nekih ugodnosti, Frama djeluje na čovjeka. Uči nas poniznosti, služenju, djelovanju. Uči nas franjevaštvu.

U Frami nije sve idealno. Tko misli da u Frami neće proći kroz trnje ili da ga u Frami ništa neće povrijediti – teško se vara. Pored brojnih lijepih trenutaka, kroz Framu sam prošao i puno bolnih trenutaka, onih koji su me prilično povrijedili, ali sve je to dio puta, dio naše izgradnje.

Kroz te situacije nas Bog i najviše izgrađuje, poučava, a ponekad malo i spušta na zemlju. Na kraju, kad malo pogledamo i Franjin život - zar on najviše boli i patnje nije pretrpio od svoje braće? Tko zna bi li i Franjo bio onaj Franjo kakvim ga mi danas znamo da nije nosio taj križ, ali križ koji je on s ljubavlju prihvatio.

Asiz sve promijeni

A upravo je sv. Franjo osoba čiji nas primjer okuplja oko našega Gospodina. Da budem iskren, prije Frame o Franji ništa nisam znao, osim nekoliko biografskih sitnica. Tijekom Frame mislio sam da sam nešto naučio o Franji, da sam ga upoznao, ali teško sam se prevario.

Tek sam nedavno shvatio koliko sam malo o Franji znao, koliko malo sam ga poznao, njega i njegove dubine.

Sve se to nekako promijenilo hodočašćem u Asiz, hodom po mjestima kojima je i Franjina noga prolazila. Cijelo to iskustvo iz korijena promijeni osjećaj, perspektivu, sve promijeni.

U pripravi za hodočašće, a posebno nakon hodočašća, puno sam čitao o Franji, upoznao njegov lik i djelo. Nerijetko sam u suzama prelazio preko određenih rečenica i paragrafa teksta. Kao da sam Franju ispočetka upoznao, kao da je Franjo ulazio u moju osobu.

Završivši svoj framaški put, mislio sam da je i franjevački put s njime tu stao, odnosno bar uzeo dugu stanku. Misao o Trećem redu tada nije bila ni na vidiku. Međutim, Bog nije mislio tako.

Upravo to hodočašće i ponovno upoznavanje sv. Franje u meni je oživjelo onaj davno upućen poziv, koji je tek sada dobio svoju jasnoću, kristalnu čistinu. Kao što sam već rekao, poziv nije nešto jednokratno, nije nešto što je odmah jasno, već je to put i proces koji traje. Tako je i Gospodin mene godinama izgrađivao, čistio, poučavao i upućivao. I nije još završio, ostalo je posla još za cijeli život, ali me je uputio prema jednom mjestu, zapravo jednoj obitelji, kojoj sam već pripadao. Gospodin mi je pokazao da je on veći od naših predrasuda i percepcija, naših puteva i planova, naših razmišljanja i premišljanja.

Samo Mu trebamo vjerovati i predati svoj život.

Da ne lažem – imao sam standardne predrasude o Trećem redu, da je to za žene i bakiće, odnosno da je za mene tu još rano i da je prevelik međugeneracijski jaz između nas. Ovim putem isprike dobrim ženama i bakićama – ali trebalo mi je vremena za shvatiti da to uopće nije bitno ni presudno za osobni poziv, za djelovanje tamo gdje te Gospodin zove, već su to naše standardne izlike.

Treći red je prirodni nastavak Frame

Živcirale su me izjave kako nakon Frame trebamo nastaviti u Trećem redu i da se postavlja pitanje imamo li uopće taj franjevački poziv ako svoj put nećemo dalje nastaviti. Sada shvaćam koliko te izjave i stoje, jer Treći red je prirodni nastavak Frame, koja u biti služi za izgradnju i potpuno razlučivanje poziva. Ali nama ljudima ponekad je teško izaći iz svoje zone ugone, donijeti odluku i prepustiti svoj život Gospodinu. Često sami sebi otežamo situaciju svojim kompliciranjem i stvaranjem određenih predodžbi, a život je često puno jednostavniji od toga, onakav kakvim ga je Franjo smatrao i živio. To je i odlika franjevaštva: jednostavnost, poniznost, služenje.

Dragom Bogu ništa nije slučajno

Zoran Kolobara, OES

Da je Duh Sveti sposoban ispisati najljepše životne priče najbolji je svjedok tomu naša Željka Ergelašev. Priča već skoro 30 godina zavjetovane svjetovne franjevke započela je prije 72 godine u Zavidovićima odakle potječe iz obitelji Krišto, a pokazat će se da će joj Bosna uvelike obilježiti život jer će mladost i najbolje godine provesti u Sarajevu. Njezin život nemoguće je sažeti u par stranica koliko mi je Uredništvo dopustilo, no potruditi ćemo se donijeti presjek razudanih mladenačkih 80-ih, *Oslobođenja*, Komunističke partije, života u Novom Sadu i kćerke koja je prva časna sestra iz Srbije na putu Majke Terezije.

Velika tragedija pogodila je njezinu obitelj u mjestu gdje su rođeni i odrasli. Komunisti su 1945. godine pobili sve stričeve, djedovu braću i sve 'sumnjive' susjede, a neke od rodbine su pohvatali na Križnom putu. Iako o svom biološkom ocu od majke nikada nije slušala u superlativima, ono što će posebno formirati njezinu spoznaju o životu i djetinjstvu dogodilo se netom prije majčine smrti koja joj je priznala da je njezin otac silovao majku i da se ona rodila.

Tito kao jedini bog

„Bila sam svojevoljna mlada buntovnica željna istraživanja svijeta. Klasična jugoslovenska mladež. Rock and roll, putovanja, momci, razvrat, grijeh. Potom istraživanje raznih duhovnih puteva za koje danas znam da su bili totalni promašaj, ali tada mi je to sve izgledalo kao nešto novo i moderno“, započinje svoju životnu priču Željka za *Franjine stope* te posebno ističe da je cijeli svoj radni vijek provela u sarajevskim novinama *Oslobođenje*.

Željku je život odveo u Novi Sad gdje se s 18 godina udala za svog sadašnjeg muža Stevana Ergelaševa. Iako danas uživaju umirovljeničke dane u sunčanom Mostaru i Hercegovini, nije uvijek sve bilo tako bajno.

„Moj muž je Srbin i pravoslavac. Njegova obitelj iz Novog Sada mi je tada rekla, ako se želim udati u pravoslavnoj crkvi da moram prijeći na pravoslavlje. Konzultirala sam se s katoličkim svećenikom koji mi je tada rekao da sam već krštena i da nema razloga ponavljati taj sveti čin, no ja sam ipak naivno mladalački odlučila promijeniti vjeru. Svoju kćerku Jelenu sam rodila 1970. godine. U pravoslavnoj crkvenoj matičnoj knjizi tada

sam vidjela da su me upisali kao Srpkinja po nacionalnosti, a pravoslavku po vjeri. Iako sam osjetila da mi je netko ukrao identitet, ipak nisam reagirala jer mi vjera tada nije bila bitna stvar“, priča nam.

„Ne znaš ti, sine, tko su komunisti“

Nesretni Domovinski rat uhvatio ju je u Sarajevu u 40-im godinama života, a baš tada je to razdoblje pred rat, razdoblje ‘blažeg komunizma’ nakon smrti diktatora Tite, budilo neko propitkivanje u njezinom životu. Počele su joj odzvanjati riječi pokojne majke: ‘Ne znaš ti, sine, tko su komunisti.’ Spoznavanjem stvarnosti počela je otkrivati svoj identitet i vraćati mu se.

„Tada sam se već počela uveliko pitati tko sam ja, odakle dolazim i kuda idem? Shvatila sam napokon da su svi moji bili katolici i da mi je Bog s nekim razlogom dodijelio baš taj identitet. Malo je neobično, ali moje duhovno obraćenje je došlo kroz otkrivanje nacionalnog identiteta u ratu. Bilo mi je čudno kako se i zašto ta ideja zajedništva raspala jer su prvim metkom sprske kolege iz redakcije otišle u neke srpske novine. Tada smo se mi, sarajevski Hrvati, organizirali vojno kao HVO kralj Tvrtko, a moja postaja će biti na Čengić Vili gdje ću biti angažirana kao tajnica koja piše za HVO Sarajevo. Kasnije sam postala tajnica mjesečnog lista *Stećak* koji je u teškim ratnim uvjetima uspio izdati preko deset brojeva“, priča Željka Ergelašev koja s ponosom ističe svoju ulogu do kraja rata u 45. Komušanskoj bojni iz Središnje Bosne (okolica Žepča).

Muž Armija BiH, ona HVO, a kćerka Srpkinja

„Često se i danas šalim s prijateljima u Sarajevu i Novom Sadu kako nema takve obitelji u svijetu. Muž Stevan je morao prisilno biti u Armiji BiH i čim je uspio otišao je kod svojih u Novi Sad gdje je bila naša kćerka Jelena koju smo odmah na početku rata poslali u Srbiju. Steva je i danas duboko razočaran u Sarajevo jer su nam preoteli stan iako su nas svi znali tu. Bilo je to teško razdoblje za nas kao obitelj. Ja sam također 1996. godine otišla k njima u Novi Sad i odjednom ja više nisam bila ‘lepa Bosanka’ nego sam postala ‘ustaša’“, prisjeća se naša Željka postratnog

razdoblja u Srbiji.

‘Mama, ja hoću biti Srpkinja’

„Ja sam već bila svjesnija svega i htjela sam svojoj Jeleni prenijeti istinu o sebi, životu, ratu, identitetu. Naša kćerka je već bila odličan student građevinskog fakulteta u Novom Sadu i objašnjavala sam joj da je ona svjetska žena i da se ne treba zamarati, ali da bih htjela da razmisli i izjasni se o nacionalnom identitetu jer je to vrijeme možda tada tako zahtijevalo. Rekla mi je da će razmisliti i sutradan je došla s rečenicom: ‘Mama, ja hoću biti Srpkinja!’ Nije mi bilo pravo, ali sam rekla da poštujem njezinu odluku“, ovdje posebno naša sugovornica naglašava kako će se kasnije ispostaviti koliko je milosna bila odluka kćerke da se izjasni kao Srpkinja jer će se baš po tome Bog proslaviti u životima njihove obitelji.

Povratak Katoličkoj crkvi

Željka ne krije da je veliku ulogu u njezinom povratku <kući> imao jedan mladi svećenik i tadašnji njezin život u sarajevskoj bogosloviji. „Moram naglasiti jednu bolnu činjenicu s kojom sam se dugo borila. Iz neznanja i, tada meni posve normalnih razloga, napravila sam pobačaj u mladosti. To je bilo u našem društvu skroz ispravno, nitko nije propitkivao to pogotovo jer je puno mladih djevojaka iz Njemačke, Austrije ili drugih zapadnih zemalja dolazilo u Jugoslaviju napraviti pobačaj.

U tijeku rata zbog časopisa *Stećak* živjela sam u sarajevskoj bogosloviji i bila okružena izuzetnim svećenicima poput bivšeg kardinala Puljića, biskupa Pere Sudara i drugih. Ne bih podcjenjivala nikoga, ali imala sam osjećaj da me Bog smjestio u blizinu onih najboljih koje smo tada imali u državi. Međutim, jedan mladi svećenik i prijateljstvo s njim posebno mi je priraslo srcu. Zbog njega sam počela ići na misu nedjeljom, pa i preko tjedna isto - još u ratnom vremenu, počela sam iščitavati Bibliju, tada sam upijala kao spužva. Sve me zanimalo, sve sam pratila, stalno svećenike pitala o onome što mi nije bilo jasno. Ja tu vjeru u životu nisam nikada više doživjela kao tada, imala sam osjećaj da mogu sve na svijetu učiniti i postići“, kaže nam.

Kćerka prva Srпкиnja koja je pristupila sestrama Majke Terezije

„Kada sam govorila o milosti za kćerku, to je tek posebna priča. Ona je za Katoličku crkvu koristila naziv ‘tvoja crkva’, a ‘naša’ joj je bila pravoslavna. Ja sam njoj rekla da ona mora poštovati moj poziv i da joj ja ništa neću nametati. Imala je dovoljno godina da razumije. Brzo je prošla kroz poslovne turbulencije i nije više radila u građevinskoj struci, pomalo se priključivala meni u Caritasu i tu su joj ponudili da nastavi studij u Budimpešti. Nakon možda pola godine rekla je da je ‘oni moji’ šalju u Varšavu. Ona je uvijek imala razvijenu emocionalnu i socijalnu inteligenciju, uvijek je vidjela drugoga u potrebi, no da će mi iz Poljske javiti kako će ona postati časna sestra – to je bilo izvan svake pameći. Bila sam presretna i zahvaljivala Bogu“, sa smijehom i ponosom nam priča Željka o svojoj kćeri Jeleni koja se pridružila Družbi sestara Misionarki ljubavi koje je osnovala Majka Terezija, a brinu se o najugroženijim porama društva koji završe na ulici poput narkomana, alkoholičara, beskućnika, prostitutki i dr. Nakon niza država u kojima je djelovala, Jelena (redovnički Mihaela) trenutačno je u Uzbekistanu.

Zašto u svemu tome OFS?

„Nakon rata smo u Novom Sadu imali odlične svećenike koji su dolazili iz Zagreba, to su bili jako pametni, duhovni i načitani svećenici. Ja sam jednom prilikom čula da se održavaju neki susreti kod naših franjevaca i otišla sam. Bila sam oduševljena predavanjima o svetom Franji, znala sam nekako da je to to, ta franjevačka karizma koja mi je bila bliska jer sam radila za Caritas u Novom Sadu. Odmah mi se svidjela ta jednostavnost, u tom trenutku, a i danas mi je sve što trebam. Motiviralo me za dalje pa sam nakon svega završila i master studij međureligijske suradnje i izgradnje mira“, priča u nastavku svoje priče Željka koja ističe da je dugo vremena u svojoj glavi imala prepreku za studij jer je smatrala da je prestara.

Franjevački zamah u životu

„Sveti Franjo je za mene svetac nad svecima. Jедини koji je originalan na osebujan na-

Jelena (redovnički Mihaela)

čin jer mu je to Original dodijelio kao i svima nama Isusovim i Franjinim nasljedateljima. Dao nam je i pozvao nas na tu posebnost da i mi tako činimo“, nastavlja o svom franjevačkom pozivu te posebno naglašava ulogu Frame.

„Sretna sam zbog mladih iz Frame i tu vidim najveću promjenu na dobro svih u našoj Zemlji, a njihovo djelovanje je obećavajuće. U Hercegovini, za razliku od dvije druge zajednice u kojima sam provela niz godina (Sarajevo, Novi Sad), mnogobrojno je prisustvo cijelih obitelji. Dok u Sarajevu i Novom Sadu su solo pojedinci“.

Željka nam na kraju razgovora naglašava bitnost franjevačke prisutnosti i karizme u životu te smatra da dragom Bogu ništa nije slučajno pa tako ni njezin put u tri franjevačke zajednice. Naglašava nam da je u svakoj obogaćena, pa tako i u mostarskom OFS-u u kojem sada aktivno djeluje, a posebno je zahvalna Bogu što je u ljubavi svetog Franje, Gospe, kao i cijelog bratstva.

Pastoralni rad u Mostaru u vrijeme rata 1991. - 1995. (II.)

fra Dane Karačić, OFM

Svaki rat – osim ljudskih žrtava, pojedinačnih i skupnih ljudskih tragedija – nosi sa sobom i brojna razaranja. Naravno da se ljudske žrtve ne mogu usporediti s bilo kojim drugim ratnim posljedicama. To su bolni gubici koji ostavljaju dalekosežne, tragične posljedice. No to nije tematika ovoga priloga. Ovdje želimo ukratko opisati stanje u kojemu smo se našli i mi fratri i naši župljani uslijed velikih ratnih strahota i razaranja crkvenih objekata u kojim smo obavljali Službu Božju. Smatra se da je Mostar sa svojom okolicom jedan od gradova koji je u cijeloj Bosni i Hercegovini pretrpio najveća razaranja. Dovoljno će nam o strahovitim razaranjima reći činjenica da su svi mostarski mostovi bili porušeni, a svi vitalni objekti ili teško oštećeni ili potpuno uništeni, među njima i dvije jedine katoličke crkve u gradu: Franjevačka i Katedrala.

Već sam napomenuo da je u svibnju 1992. naša franjevačka župna crkva u Mostaru spaljena, a svi drugi crkveni objekti – u Mostaru i okolici – teško oštećeni. Polovicom lipnja iste godine brojni naši župljani počeli su se vraćati u Mostar i okolicu iz drugih mjesta, najviše iz Hrvatske, kamo su se sklonili od ratnih opasnosti i svakodnevnih granatiranja. Bilo je to ne bježanje, nego spašavanje golih života, posebno djece, starih, nemoćnih i bolesnih. Nakon povratka mnogi od njih našli su svoje kuće i stanove, kao i gospodarske objekte, oštećene, a neke i posve uništene. Ljudi su, prestravljeni i razočarani, vapili za duhovnom utjehom. Jednako i oni koji su bili u izbjeglištvu, kao i oni koji cijelo vrijeme, uza sve ratne strahote, nisu napuštali svoje kuće ili stanove u Mostaru i njegovoj okolini.

Trebalo se snalaziti u novonastaloj situaciji uza sve opasnosti koje su i dalje bile svakodnevno prisutne. Svako okupljanje nosilo je sa sobom rizik i bojazan od ubojitih granata i gubitka većeg broja ljudskih života.

U samostanu, pored naše spaljene crkve, slavili smo svetu misu u klausturu ispod kolonada. Narod se okupljao u velikom broju. Tu smo bili zaštićeni od izravnih pogodaka, ali ne i od granata. Unatoč takvim uvjetima

i normalnom strahu, ljudima je s lica odsijevala radost i vidljivo zadovoljstvo. To je trajalo godinu dana, a onda se više nije moglo ni pristupiti samostanu bez velikoga rizika, a i to samo pojedinačno. O okupljanju svijeta na svete mise ili druge vjerske obrede nije se moglo ni pomišljati.

U školi smo slavili nedjeljnu svetu misu

Za nedjeljne svete mise našli smo prostor u osnovnoj školi – kolokvijalno zvanj – „Škola na pijesku“ nekoliko stotina metara od samostana. Dobili smo odobrenje od mjesne i školske uprave. Školski hodnici su bili dosta široki, a stolice iz učionica su dobro služile za sjedenje. Okupljao se relativno veliki broj vjernika. U nedostatku adekvatnog sakralnog prostora i taj nam je dobro došao. Jedne nedjelje dolazeći na misu primijetio sam određeno komešanje među onima koji su došli. Naime, sva su vrata učionica bila zaključana, nije bilo ni stola za provizorni oltar. Svi smo bili u nedoumici. Što uraditi? Otkazati misu bilo bi veliko razočaranje.

Dok smo još snovali što nam je učiniti, netko je malo jače gurnuo vrata učionice i ona se otvoriše te smo mogli uzeti stol i stolice i slaviti misu. Čini mi se da smo taj put još usrdnije zajedno molili i slavili Boga. Netko se i našalio da je dobro što su vrata školskih učionica slaba i klimava, inače bismo ostali bez mise. Tko je zaključao nikad nismo saznali, jer su svi nijekali da su oni to učinili. Uglavnom, u toj školi slavili smo nedjeljnu svetu misu do mogućnosti ponovnog povratka u samostan.

U jednom razgovoru s predstavnicima gradske vlasti napomenuli smo o vrlo teškoj situaciji u kojoj smo se našli mi svećenici u svome radu nakon što je samostan blokiran i u nj se nije, bez velikoga rizika, moglo pristupiti i to samo pojedinačno. Tadašnji pročelnik za školstvo g. Jure Musa nam je napomenuo da u Srednjoj ekonomskoj školi postoji dvorana, koja je okrenuta prema zapadu i donekle zaštićena od izravnih pogodaka. Ta dvorana je devastirana, ali bi se mogla popraviti i u tom slučaju mogla bi nam poslužiti za nedjeljne svete mise.

Puk na misi na Rudniku (u "Bečaruši")

Odmah sam otišao pogledati taj prostor koji su nam nudili. Našao sam lom i krš. Trebalo je sve zidove obnoviti, pod isto tako. Zapadni zid bio je od debelog stakla, od kojega je ostala samo velika hrpa krhotina.

Dvorana, ne baš osobito prostrana, bila je prikladna da nakon obnove posluži kao bogoslovni prostor. Imala je i binu, koja je mogla poslužiti za oltarski prostor. Dali smo se na posao i za nekih petnaestak dana sve smo popravili, pa je dvorana izgledala sasvim pristojno. Nabavili smo i provizorni oltar i klupe i počeli tu slaviti svetu misu nedjeljom i svetkovinama. To je bila naša „crkva“ sve do konca rata.

Nekako istovremeno Mjesna zajednica Zgoni nam je ponudila bivšu streljanu, koja bi mogla poslužiti kao učionica za vjeronauk. I taj prostor je vapijao za temeljitom obnovom. To smo i učinili i tu održavali vjeronauk. Bijaše to lijepa skupina djece koja su dolazila na vjeronauk. U nekoliko navrata tu smo držali i predavanja za studente. I njih bi se znalo skupiti i do 150. Kasnije je tu naša Uprava napravila zgradu u koju je smjestila Izdavačku kuću ZIRAL. Prostorija za vjeronauk je ostala, ali je nama rečeno da ne možemo više tu održavati vjeronauk, pa smo i prestali.

U prizemlju neke poslovne zgrade u Zaliku, prof. Brkić bi lijepo pripremio liturgijski prostor. Redovito bi prije svete mise puštao duhovnu glazbu, tako da je uvijek bio vrlo lijepi ugođaj.

Također smo svake nedjelje slavili sv. misu vojnicima u vojarni u Sjevernom logoru, a poslije mise bili smo svaki put pozvani u Komandu na objed i druženje. U Zaliku i u Logoru nakon sukoba HVO-a i Armije BiH više nismo mogli imati nikakve pastoralne aktivnosti.

Put križa unatoč granatama

Na Rudniku su nam ponudili bivši rudarski restoran, tzv. „Bečarušu“.

Stara i oronula građevina bez betonskih *deka*, izranjena granatama, tako da nije ostao čitav ni jedan prozor. Stavili smo prozore, i u onako ruševnoj zgradi počeli slaviti mise i držati vjeronauk. Bolje je i tako nego da se i djeca i odrasli svakodnevno izlažu opasnostima da poginu od granata. Na sva ova mjesta nosili smo sa sobom u koferu sve što je potrebno za misu, samo je na Rudniku gđa. Rajka Drežnjak samoinicijativno i bez ikakve nadoknade svaki dan čistila, stavljala cvijeće i prala misno ruho. Pokoj joj duši i neka je dragi Bog nagradi vječnim životom.

Crkvice u Orlacu bila je iznad naselja. Naravno da je bila oštećena, jer je na otvorenom prostoru bila idealna meta za sve vrste streljiva. Naravno da bi bilo nerazumno tu okupljati svijet, pa smo u dnu naselja našli jednu malo prostraniju garažu za slavljenje svete mise. Čak je netko i našao minijaturne postaje (10x10) put križa i postavio ih u spomenutoj garaži. Normalno da sav svijet nije mogao stati u tako skućeni prostor, ali su barem svećenik i oltar bili zaštićeni od vjetra i kiše.

U Korizmi 1993. petkom smo održavali pobožnost puta križa na navedenim mjestima, pa tako i u Orlacu. Jednoga petka granate su nemilice padale po cijelom Mostaru. Narod je u skloništima. Pošao sam autom u Orlac jer sam znao da će unatoč svim opasnostima ponetko doći na pobožnost. Na Rudniku me zaustavlja policija i pita kamo idem, a kad sam im rekao oni mi uzvratih: „Zar ne čuješ granate?“ Samo su slegli ramenima na moj odgovor: „Hvala na upozorenju, ali ja pošao, pa što bude.“

U garaži u Orlacu čekalo me desetak osoba, a kad su vidjeli da sam stigao došlo ih još nekoliko. I obavili smo pobožnost puta križa. Bogu na slavu, a nama na spasenje!

Spomen imena mjesnog biskupa u euharistijskoj molitvi

Marija Ivanković, OFS

Liturgijska zajednica u euharistijskoj molitvi moli za Crkvu, za njezine pastire i sve članove Božjega naroda. Molitva za papu i mjesnoga biskupa izriče se spomenom njihovih imena.

Molitveni zazivi za Crkvu, osobito za njezine pastire te za pojedine članove koji su u posebnim potrebama, nalaze svoje mjesto u euharistijskoj molitvi već u najstarijoj liturgijskoj tradiciji pa se vrlo rano ustalila praksa da se unutar euharistijske molitve izravno moli za papu i mjesnoga biskupa. Taj zaziv nedvojbeno pokazuje eklezijalnu narav okupljene zajednice, ali i eklezijalnu usmjerenost samoga liturgijskog slavlja.

Glede spomena imena mjesnog biskupa u euharistijskoj molitvi, u skladu s Općom uredbom Rimskoga misala (br.149.) i Dekretom Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, vrijede sljedeće norme:

Kad molitveni zaziv u euharistijskoj molitvi izgovara sam biskup predsjedatelj (na području svoje biskupije), on poslije riječi „zajedno s papom našim N“, nadodaje: *i sa mnom, tvojim nevrijednim slugom.*

Ako pak biskup slavi misu izvan svoje biskupije, nakon riječi „zajedno s papom našim N“, nadoda: *sa mnom, tvojim nevrijednim slugom i bratom mojim M., biskupom ove Crkve.*

Ako riječi ovih molitvenih zaziva u euharistijskoj molitvi izgovara svećenik (kao predsjedatelj ili suslavitelj), on imenom spominje mjesnog ordinarija, odnosno onoga koji mu je pravom izjednačen, ovim obrascem: *zajedno sa slugom tvojim papom našim N. i biskupom našim M.*

Spominju li se imena i drugih biskupa, npr. pomoćnoga biskupa ili nekog drugoga biskupa koji je na slavlju nazočan?

Kod spomena mjesnoga biskupa u euhari-

Asada, Gospodine, spomeni se svih onih
za koje ti prinosimo ovu žrtvu:
ponajprije sluge svoga pape našega I.,
biskupa našega I. i svega zbora biskupa,
i sveg svećenstva, i onih koji ti prinosu,
i ovih što pred tobom stoje,
i svega naroda svoga
i svijtu koji te traže iskrena srca.

Spomeni se i svih onih
koji preminuše u miru Krista tvoga
i svih pokopnika kojih je vjera samo tebi znana.

stijskoj je molitvi moguće spomenuti i biskupa koadjutora odnosno pomoćne biskupe, ali ne i nazočnoga biskupa koji predsjedava ili suslavi, a ne pripada mjesnoj Crkvi u kojoj se slavi dotično slavlje. Biskupa koji ne pripada mjesnoj Crkvi u euharistijskoj se molitvi, stoga, ne spominje.

Pomoćne biskupe mjesne biskupije spominje se ovim obrascem: *zajedno sa slugom tvojim papom našim N., biskupom našim M., i njegovim pomoćnim biskupima I. i I.* Gdje treba spomenuti više imena, tj. gdje postoji veći broj pomoćnih biskupa, uzima se skupni obrazac: *zajedno sa slugom tvojim papom našim N., biskupom našim M. i njegovim pomoćnim biskupima.*

Molitva za pastire mjesne Crkve ističe eklezijalno zajedništvo vjernika s njihovim pastiror, pa takvome molitvenom cilju ne odgovara isticanje nekih drugih crkvenih naslova, kao npr. nadbiskupske ili kardinalske časti, koje možda nosi neki mjesni biskup. U euharistijskoj se molitvi, dakle, moli jednostavno „s biskupom našim“, neovisno je li riječ o biskupu, nadbiskupu (ili kardinalu).

Molitva za pastire mjesne Crkve uvijek očituje i budi suodgovornost svih udova za život Crkve i za njezino poslanje u svijetu. Euharistijsko-pričesno zajedništvo obnavlja i jača zajedništvo života i poslanja svih sudionika Gospodnjega stola.

(Prema knjizi „Pred liturgijskim slavljem. Odgovori na najčešća liturgijska pitanja“ Ante Crnčević, Ivan Šaško)

Ruža Bubalo (Beka) iz Turčinovića (1920. – 1997.)

Hrabra majka i ponosna trećarica

fra Dane Karačić, OFM

U Hercegovini su tijekom stoljeća (sve do ovih „modernih vremena“) živjele obitelji s brojnom djecom. Takve obitelji to su smatrali Božjim blagoslovom, kao u Bibliji. Imati brojnu obitelj, između ostalog, značilo je više radne snage, a to je opet garantiralo bolju i kvalitetniju obradu zemlje i mogućnost da se ima više stoke, jer je ima tko čuvati. Sve što se radilo i proizvodilo, sve životne potrepštine, ostvarivalo se ručno. Što je više ruku, to se moglo i više uraditi. Brojne obitelji mogli su i više i bolje obrađivati zemlju i imati više stoke, a isključivo se od toga živjelo stoljećima. Činjenica je da je cijela Hercegovina, premda siromašna, stjenovita i brdovita, šibana snažnim burama, ljetnim žegama i dugotrajnim sušama, koje bi nerijetko škrtu zemlju ostavile bez i onako škrtoga uroda, imala brojne obitelji pa je iz toga i nastala ona poznata uzrečica: „Hercegovina cijeli svijet naseli, a sebe ne raseli.“ Ovdje ne želim govoriti o demografskoj tematici, nego o jednom drugom aspektu života u našim obiteljima u Hercegovini. Premda obitelji bijahu brojne u njima je uvijek vladao red i sklad. Znalo se tko zapovijeda, a tko sluša, kad se liježe, a kad ustaje, kad se ide na rad, a kad se počiva, kad se moli Boga, a kada je vrijeme za razbibrigu, tko i kojim redom ide na nedjeljnu svetu misu, a tko je zadužen da taj dan pričuva „blago“, taj lijepi naziv u Hercegovini za domaće životinje. Kad bi u obitelji umrlo koje dijete u ranoj životnoj dobi, a to se često događalo, žalilo ga se kao da je jedino. Strogo se pazilo da ne bude razmirica unutar obitelji ili sa susjedima. Govor i razgovor, ne osobito bogat riječima, bio je redovito vrlo ugodan i uljudan. Ružne riječi, pogotovu psovke, bile su prava rijetkost. Roditelji su bili oni koje su sve to uređivali i raspoređivali. Oni su u našim obiteljima davali ton i međusobno razumijevanje, pa prema tome i zadovoljstvo i radosno življenje, premda često u neimaštini.

Očevi su neumorno radili „od jutra do sutra“ i tome su učili svoju djecu. Nikada umorni. U odlukama razboriti, ali odlučni, a nikada grubo, još manje nasilni. Cijenili su svačiji doprinos za obiteljsko dobro, a nisu nikada smatrali da su njihova djeca najpametnija i najbolja. U korijenu su znali sasjeci ako bi njihova djeca napravila nešto što ne priliči, a posebno ako bi nekoga ismijavali ili podcjenjivali. Znali su sve obiteljske vrijednosti postaviti na pravu mjesto, razlikujući bitno od nebitnog.

Ljubile su plodove vlastitih utroba

Naše majke – one su bile ocean ljubavi, dobrote, pobožnosti i marljivosti. Čuvarice vjere i ognjišta. Ništa im nije bilo teško. Prije zore već bi zapalile vatru, zakuhavale kruh i nastavljale puru za zajuttrak cijeloj obitelji. One su po cijele dane i kuhale, i prale, i prele, i tkale, i krpale i ako je trebalo išle nakupiti drva koje bi na leđima donosile za kućne potrebe. Zadnje su uvijek, kad sve pospreme, polazile u postelju.

Uza sve to strogo su vodile brigu o vjerskom i moralnom odgoju svoje djece, o obiteljskoj molitvi i nedjeljnoj svetoj misi. Opet im je ostalo dovoljno vremena da svakom djetetu pokažu majčinu ljubav i dobrotu u svim

njihovim potrebama. Također i za razgovor sa susjedama i ako je bilo potrebno neko me priteći u pomoć. I za molitvu – osobnu i zajedničku – našle su uvijek vremena. Neke su htjele poći još više u oblikovanju kršćanske žene i majke, pa bi stupale u Treći red sv. Franje. Mogli bismo tako nabrajati u nedogled... Pitamo se odakle ta neiscrpna snaga, tim krhkim i redovito mršavim tijelima naših majki. Bile su mudre, pa i one koje su bile nepismene. Hranile su se Bogom i njegovim darovima. Bog je bio središte njihova života, Njegova Providnost im je bila vodilja. Ljubile su plodove vlastitih utroba, svoju djecu, koliko god ih je bilo i u svim životnim situacijama, bilo zgodno ili nezgodno, i onda kad se oskudijevalo i kad se obilovalo, pa i onda kad bi koje dijete zalutalo i skrenulo s pravoga puta. Poštivale su svoje muževe i njegove roditelje, kao i svu rodbinu.

*... a vrelo srce darova joj sunce
ljepota joj je patnja oplemenjena.
Za sebe ništa nije čuvala
osim suza i uza.
Kroz huda vremena izraste žena
Svevremena.*

Stihovi M. Kljajo-Radić kao da govore baš o ženi kojoj ćemo posvetiti nekoliko redaka u ovome trećarskom listu.

Ona je Ruža Bubalo, žena Jozina, iz Turčinovića, zvana Beka. Djevojački se prezivala Sesar. Rođena je 5. 6. 1920. na Rujnu od oca Ivana i majke Jele r. Alilović. Ivan i Jela imali su šestero djece. Kad je Ruža imala sedam godina, umrla joj je majka. Uvijek je bolno i teško izgubiti majku, a posebno u toj životnoj dobi i u to teško vrijeme. Smrću majke, pogotovo ako su djeca još nejak, značilo je izgubiti najveće duhovno blago koje jedno dijete može posjedovati. Značilo je dalje: izgubiti ljubav kojom nas majka okružuje, a koja se može mjeriti samo s Božjom ljubavi, izgubiti potporu, životni orijentir, sigurnost na nesigurnim stazama života.

Najam - način rješavanja egzistencijalnih problema

Otac Ivan se ponovno oženio, a Ruža je otišla u „najam“ u Turčinoviće, kod obitelji Grge

i Ivice Bubalo, koji nisu imali djece. Vjerujem da je Ruža bilo lijepo u ovoj obitelji i da su je prihvatili s punim povjerenjem i da je ona opravdala svoj „najam“. Sama riječ „najam“ nosi u sebi negativne silnice, jer znači ne pripadati ni na koji način novoj sredini, već biti samo na usluzi. Nije lako – čisto iz psiholoških i emotivnih razloga – prihvatiti i prilagoditi se tom načinu života. Nova sredina, novi ljudi, druge navike, nedostatak članova vlastite obitelji... I još mnogo toga otežavalo je „najamnički“ život. Ipak, nerijetko u ta vremena „najam“ je bio jedini način rješavanja obiteljskih egzistencijalnih problema. Iz mnogih siromašnih obitelji djeca su išla u „najam“ u imućnijih ili, kao što je slučaj ovdje, u obitelji koje nisu imale djece.

Ruža se udala za Jozu Bubala iz Turčinovića 26. 5. 1941. Vjenčao ih je fra Ivo Slišković u crkvi na Kočerinu. Imali su jedanaestero djece, od kojih je devetero živih, a dvoje je umrlo u dječjoj dobi. Danas ih ima na svim krajevima svijeta, počevši od Australije, preko Njemačke i Hrvatske, pa sve do Hercegovine i rodnih Turčinovića.

Osim poroda vlastite djece, Ruža je sudjelovala u porodu mnoge druge djece, pomagala je ženama u selu pri porodu. Može se reći da je bila babica u selu. I danas će ponetko reći kako ga je Ruža porodila. Možemo samo zamisliti u kakvim uvjetima su rađale tadašnje žene, a ipak su rađale. Život je bio jači od svih protivština, pa i od smrti. Plodove njihove žrtve i ljubavi prema životu mi još i danas uživamo.

Ružin je muž Jozo 1942. godine otišao u rat. Bio je u domobranima. Tri godine nije se znalo za njega. Bio je zarobljen. Kazivao je svojim u obitelji da je u zarobljeništvu imao samo 27 kilograma. Mučili su ga i izgledjivali gotovo do smrti. Iz ropstva ga je spasio čovjek koji je s njim bio u vojsci. Unatoč tome što je tada bio partizan, dao je Jozi otpusno pismo da može ići kući. Jedva se živ vratio iz ropstva.

Dok je Jozo bio u vojsci i ropstvu, Ruža se brinula za kuću i obitelj. Kako je bila sveopća neimaština, u Turčinovićima posebno, jer su partizani iz Trtala, gdje su bili stacionirani, često zalazili u selo i otimali živežne namirnice i stoku, tako da je cijelo selo bilo na

rubu gladi. Ruža je pošla u rodni Rujan da nabavi nešto hrane. Vozili su se na nekom otvorenom kamionu. Kad su došli do Privajla, avioni su bombardirali kamion. Bilo je ranjenih, a među njima i Ruža. Tri mjeseca se liječila u ratnoj bolnici u Širokom Brijegu. Liječili su je njemački liječnici. Za vrijeme boravka u bolnici dolazi joj brat Marko, kojega je tada vidjela posljednji put, jer je stradao na Križnom putu. Ista sudbina joj je zadesila i brata Iliju. Ruža je preživjela, ali u njezinu organizmu ostali su brojni geleri koje je odnijela sa sobom u grob.

Pokopana s franjevačkim pasićem

Unatoč poslijeratnim teškim vremenima i posvemašnjem jadu i neimaštini, Ruža je nastavila hrabro živjeti sa svojom obitelji. Njezina se djeca rado sjećaju njezinih odlazaka u crkvu na svetu misu i na mjesečne sastanke Trećega reda sv. Franje na Širokom Brijegu. I njih bi vodila sa sobom. Svaki put za sve njih bila je to posebna svečanost. Uvijek bi u tim prigodama Ruža bila opasana franjevačkim pasićem kojim se ponosila svaka prava trećarica toga vremena. S tim franjevačkim pasićem Ruža je i pokopana. Bila je prava trećarica ovdje na zemlji, pa neka taj

znamen nosi i u vječnosti.

Na njezinom životnom putu našao se i fra Tadija Kožul, jedan od ubijenih i spaljenih fratara na Širokome Brijegu, rođeni Turčinovićanin. Često mu je davala naknadu da slavi svete mise na njezine nakane. Vjerujemo da ih je bilo mnogo i opet vjerujemo da su te nakane bile najviše za djecu i cijelu obitelj. To je prepoznatljivi znak vjere i pouzdanje u Boga. S tim su Ruža i njezin muž Jozo mogli podići, prehraniti i kršćanski odgojiti svoju brojnu djecu u tim teškim, grubim i surovim vremenima.

Ružin muž Jozo umro je 25. 2. 1997. godine, a ona nedugo zatim 12. 10. 1997.

Ovo je samo mali isječak iz Ružina života – rekoše mi njezini najbliži – koji je bio prepun događaja: počevši od sirotog djeteta, „najma“, udaje, rađanje djece, rata i ranjavanja, gladi, brige za djecu i muža, i za sve što je vrijeme u kome je živjela nosilo sa sobom. Samo je hrabra, plemenita i dobra franjevačka duša to mogla preživjeti i umrijeti dostojanstveno i predano u Božje ruke, a upravo takva je bila Ruža – Beka.

Neka počiva u krilu nebeskog Oca zajedno sa sv. Franjom i brojnim članovima Franjevačke obitelji. Amen.

Luigi i Maria Beltrame – bračni par

Mirela Barbarić, OFS

Put svetosti življen u braku je moguć, lijep i izuzetno plodan, a važan je za dobro obitelji, Crkve i društva. Ivan Pavao II. izrekao je te riječi tijekom beatifikacije bračnog para Luigija i Marie Beltrame Quattrocchi, 21. listopada 2001. godine.

Kći jedinica roditelja Firentinaca, Maria Luisa Corsini, rođena je 24. lipnja 1884. u Firenci. Njezin otac, službenik, bio je razdražljiv, a njezina majka živahna i dominantna. Maria Luisa je bila sramežljiva i osjećajne naravi te je jednom rekla ocu: *Znaš, tata, ja se nikad ne bih udala za tebe, kao što je to mama učinila, kad si tako teške naravi!*

1893. obitelj se preselila u Rim. Maria Luisa ondje je pohađala ekonomsku školu, gdje je stekla znanje iz računovodstva te naučila francuski i engleski jezik. Pored toga, osobito je bila sklona književnosti, o kojoj je stekla široko znanje. Svirajući klavir, Maria je također razvila svoj glazbeni talenat.

Luigi Beltrame rođen je 12. siječnja 1880. u Cataniji, na Siciliji, kao treće dijete u obitelji. Očevu prezimenu dodao je ujakovo – Quattrocchi, jer ga je, ne mogavši imati vlastite djece, posvojio. 1891. preselio se s ujakom u Rim. Nakon studija

prava, Luigi je započeo svoju odvjjetničku karijeru. Volio je književne klasike, glazbu, kazalište, prirodne ljepotu i putovanja.

Prijateljstvo obitelji Corsini i Quattrocchi providjelo je Mariji i Luigiju priliku da se upoznaju. Krajem 1904. Luigi je teško obolio, što je Mariju uvelike potreslo, te mu je poslala sliku Majke Božje od Pompeja. Ova zgoda je otkrila tim dvoma prijateljima dubinu njihove ljubavi. Vjenčali su se 25. studenoga 1905. u rimskoj bazilici sv. Marije Velike, a potom su se preselili u kuću obitelji Corsini. Ondje su živjeli vrlo skučeno, s obzirom da su dijelili dom s Marijinim roditeljima, bakom i djedom. Luigi je često zbog posla morao putovati izvan Rima. To je bio izvor patnje za bračni par, no pisali su jedno drugom opsežna pisma.

Marijina prva trudnoća donijela im je neizrecivu sreću. 15. listopada 1906. rodio im se sin Filippo.

9. ožujka 1908. rodila se djevojčica, kojoj su nadjenuli ime Stefania. Treće dijete, Cesarino, rođeno je teškim porodom, 27. studenog 1909.

Kategoričko „ne“ pobačaju

U rujnu 1913. Maria je začela još jedno dijete. U četvrtom mjesecu trudnoće započelo je obilno krvarenje. Dijagnoza je bila *placenta previa*, što je u to vrijeme značilo smrt za majku i dijete. Ginekolog, poznati profesor, izjavio je kako

je prekid trudnoće jedina nada da spasi majku. Maria i Luigi bili su zaprepašteni. Upravlajući pogled prema križu koji je visio na zidu, od Njega su primili snagu kako bi rekli kategoričko „ne“ pobačaju.

Nema razloga koji bi, koliko god bio ozbiljan i tragičan, mogao ikada opravdati hotimično ubojstvo nevinog bića, uči papa Ivan Pavao II. (Enciklika *Evangelium vitae*, 25. ožujka 1995., br. 58). Suočen s njihovim protivljenjem i zaštićen, profesor je kazao Luigiju: *Niste svjesni, odvjetniče, da se ovom odlukom spremate biti udovcem koji ima brinuti o troje djece!*

Odgovor je ostao isti: „ne“ ostaje „ne“! Obitelj je snašla strašna tjeskoba. Jedini izvor svjetlosti bila je bezgranična vjera u Boga i Blaženu Djevicu Mariju.

U Bogu ukorijenjeno zajedništvo muža i žene postalo je snažnije nego ikad. Unatoč pesimističnoj prognozi Maria je 6. travnja 1914. rodila malu Enrichettu, i majka i dijete bili su spašeni.

Apostolat pera, karitativna djelatnost i briga o bolesnima

Kako je bila otvorenog duha, Maria je žedala za znanjem i ta se žed s vremenom nije umanjila. Tijekom godina napisala je mnogo članaka i knjiga, bio je to njezin „apostolat pera“. Njezini spisi, na kojima je također radio i njezin muž, bili su upućeni majkama i obiteljima. Zajedno su bili uključeni i u karitativnu djelatnost, te su sudjelovali u aktivnostima Talijanske nacionalne udruge za prijevoz bolesnih, koje su pratili u Loreto i Lourdes.

Luigi je 1909. godine, polažući državni ispit, postigao prvo mjesto na državnom natječaju Ministarstva financija. Zahvaljujući svojoj širokoj pravnoj i upravnoj naobrazbi, dospio je na vrlo odgovorne položaje u raznim ministarstvima. Kao istaknuta ličnost u državnom odvjetništvu trebao je biti imenovan glavnim državnim odvjetnikom, ali zbog tajne kampanje koju su protiv njega vodile njegove protuvjerski orijentirane kolege iz odvjetništva, to se ipak nije dogodilo.

Sluga Božji – unatoč tome što je duboko u srcu bio ranjen nepravdom koju je morao trpjeti – nije pokazivao reakciju. Luigi može

biti primjer svima koji poštenje i prijanje uz svoju vjeru plaćaju marginalizacijom na radnom mjestu. Godine 1948. predložen je za kandidata za mjesto u Senatu. U dogovoru s Marijom odbio je tu ponudu, jer nije bio posve iste orijentacije kao oni koji su ga predložili.

Luigi je bio samozatajan čovjek, više zainteresiran za apostolat nego za profesionalnu djelatnost. Bio je aktivan na župnoj, ali i na nacionalnoj razini, a naročito u programima formacije mladih. Luigi je zapisao: *Ne smijemo skrivati svoje vjerske osjećaje, moramo ih javno priznavati, ali prije svega, moramo ih pokazivati svojim djelima. Svojim vladanjem u međuljudskim odnosima, prožetim poštenjem i kršćanskim duhom, ljubavlju prema bližnjima te milosrdem življenim u praksi mi ljudima priznajemo svoja vjerska uvjerenja.*

Molitva u središtu obitelji

Briga za obitelj bila je Marijina i Luigijeva glavna zadaća. Molitva im je bila u središtu, a Luigi je bio duša obiteljske molitve: *Od našeg djetinjstva,* napisao je jedan od njihovih sinova, *bili smo dirnuti osobitim tatinim stavom duboke sabranosti pred Presvetim Sakramentom kad bismo ga pohađali u crkvi.*

Godine 1922. njihovi sinovi Filippo i Cesarino izrazili su želju da se posvete Bogu. Filippo je otišao u sjemenište, a Cesarino u benediktinsku opatiju Svetog Pavla izvan zidina. Maria je pisala svojim sinovima: *Pomisao na vas za mene je, nakon svete mise i pričesti, jedino radosno utočište moje duše, zbog čega blagoslivljam Gospodina.*

Filippo je zbog zdravstvenih razloga napustio sjemenište te se kasnije pridružio bratu i postao dominikanac.

Godine 1927. i njihova sestra Stefania odlučila je pristupiti benediktinskom samostanu u Milanu. Odlazak u samostan još jednog djeteta uzrokovalo je snažan lom u Luigijevom srcu. Maria se često pitala, mora li kršćanski odgoj i život upravljen u tom smjeru nužno voditi zvanju. „Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas“ (Iv 15,16), govori Gospodin, pa je stoga zaključila da je odgovor „ne“.

U svome svakodnevnom životu Maria i Luigi trudili su se jedno drugoga nadmašiti u ljubavi.

Njihov zajednički život bio je istinsko natjecanje u poštovanju, sebedarju, u uzajamnoj poslušnosti. Znali su imati suprotstavljena mišljenja i žustre rasprave, ali to nikada nije trajalo dugo. Brzo bi molba za oprostom vratila spokoj.

Kako su više od dvadeset godina bili pod vodstvom franjevca oca Pellegrina Paolija, obitelj Beltrame pripadala je Trećem franjevačkom redu. Otac Matteo također je imao veliku ulogu u duhovnom rastu obitelji. Nakon što su im djeca, osim Enrichette, koja je ostala s njima, napustila dom, Luigi i Maria razmatrali su ideju o povlačenju u samostan, ali su shvatili da to nije Božja volja. Njihova čežnja za savršenstvom ostvarit će se u održavanju životnog zajedništva u kojemu će njihove duše postajati sve dublje i dublje sjedinjene.

Godine 1941. Luigijevo zdravlje narušila su dva srčana udara, od kojih se dosta brzo oporavio. Treći srčani udar nije preživio. Umro je 9. studenog 1951. godine. Bila mu je 71 godina. Nekoliko mjeseci kasnije Maria je napisala: *Luigi je uvijek i neprestano ljubav i neutješna žalost svakog od nas, jer nam on sada pomaže, blizu nam je i voli nas onoliko – pa čak i više, ako je to moguće – nego prije. Malo po malo sve je više prisutan u meni – najviše u molitvi, u pričesti, pred oltarom.*

U godinama koje su uslijedile Maria je postupno odustajala od svojih vanjskih aktivnosti i sve svoje vrijeme posvećivala je molitvi, pisanju i brizi za obitelj. Maria je umrla od srčanog udara, 26. kolovoza 1965., u 81. godini života.

Bračni par Luigi i Maria Beltrame Quattrocchi proglašeni su blaženima 21. listopada 2001. Oni su prvi supružnici proglašeni blaženima kao par. Njihov blagdan slavi se na godišnjicu njihova sakramenta ženidbe.

VIII.:

O izbjegavanju grijeha zavisti

fra Ante Marić, OFM

Apostol veli: Nitko ne može reći: »Gospodin Isus«, osim u Duhu Svetom (1 Kor 12,3); Nema nikoga tko čini dobro, nikoga nema (Rim 3,12; Ps 13,3). Tko god dakle zavidi braću svome na dobru koje Gospodin u njemu govori i čini, upada u grijeh hule, jer zavidi samome Svevišnjemu (usp. Mt 20,15) koji govori i čini svako dobro (usp. 1 Kor 6,12).

Tek pomno čitajući *Opomene* otkrivamo kako je sv. naš otac Franjo poznao, razmatrao i tumačio riječi Biblije i kako ih je jedinstveno živio u svom životu. Tako u *Opomeni VIII.*, gdje razmišlja o grijehu zavisti i opominje sebe i svoju braću da je u svom životu izbjegavaju, svakim slovom želi naglasiti da je sluga bezvrijedni. Da je pred Gospodinom svojim nitko i ništa. Nalazi potvrdu i u Prvoj poslanici Korinćanima:

Zato vam obznanjujem: nitko tko u Duhu Božjem govori ne kaže: "Prokletstvo Isusu«. I nitko ne može reći: "Gospodin Isus" osim u Duhu Svetom. (1 Kor 12,3)

Samo ispunjeni i osnaženi Duhom Svetim možemo slaviti Gospodina. Bez Duha Svetoga je to nešto posve drugo i bezvrijedno, što do Boga ne može doprijeti. Pobožnost bez Boga, Duha Svetoga, puko je ljudsko prenemaganje, čin za impresionirati ljude oko sebe, utvarati im da je pred njima svet i Božji čovjek. A zapravo je to čovjek opsjednut grijehom zavisti, grijehom farizejizma.

Čitajući Poslanicu Rimljanima, sv. Franjo ide korak dalje u tumačenju grijeha zavisti. Mali redak iz te Poslanice zasjeo je sv. Franji u srce, dušu, u njegovu misao:

Svi skrenuše, svi se zajedno pokvariše, nitko da čini dobro – nijednoga nema.
(Rim 3,12)

Nitko da čini dobro

Svi smo mi na onoj drugoj, mračnoj strani. Svima nam je prijeći – razmatra sv. Franjo – na onu drugu stranu, stranu sunca i svjetlosti. Nitko da čini dobro – nijednoga nema – u *eremu* u Carcerima u svojoj špilji satima klečeći ponavlja te riječi sv. Franjo. Ponavlja ih i moli Boga da ga učini svojim, da mu pomogne do svjetlosti, da mu kaže put do dobra.

Sv. Franjo iz dana u dan u svojoj duši nosi ovaj Pavlov redak: „Nitko da čini dobro.“ Tako čitamo u Prvom životopisu sv. Franje kod T. Čelanskoga: „Kad je u vrijeme svoje bolesti nužno ublažio nekadašnju strogost, govorio je: ‘Započnimo, braćo, služiti Gospodinu Bogu jer dosada jedva da smo malo ili ništa napredovali.’ Smatrajući da do tada nije dopro dokle je trebao, neumorno je ustrajavao u novoj, svetoj odluci.“ (*Vita* I., 6. poglavlje, br. 103.) Da, u sv. Franji ostaje Pavlova misao, da ni nijednoga nema koji čini dobro. I s psalmistom moli i ponavlja sv. Franjo:

Dokle ću nositi bol u duši; tugu u srcu obdan i obnoć? Dokle će se dušmanin dizat’ na me? (Ps 13,3)

Dan i noć iznosi Gospodinu svoje bijedno stanje, sa žarkom željom da ga Bog uzdigne, da ga rukom svojom zaštiti. I tko mu takvom može

zavidjeti – kao da želi reći svoj svojoj braći i svima nama – kad ga uzdižemo i slavimo kao sveca. To sv. Franjo ne želi, i ne želi da tako žive i njegova braća. Opominje ih da se klonu uzgoritosti, jer ona porađa zavist. Ona je majka zavisti.

Shvatio je onu divnu stvar – da sve dobro koje čovjek čini, ne čini on, već dragi Bog kroz njega. I ako zavidim dobrom čovjeku, koji čini dobro, to ne zavidim njemu, već Bogu, koji jedini čini dobro. U dobrim ljudima stanuje Bog. On kroz te ljude čini velike stvari, i tim ljudima ne smijemo zavidjeti, moramo ih nasljedovati i kušati biti poput njih. Dopustiti svojim načinom života da se dragi Bog u meni nastani i kroz mene čini božanske stvari.

Kao izričit dokaz za rečeno navodi sv. Franjo Isusovu prisposobu o radnicima u vinogradu. Gospodar ih je pozvao u različito vrijeme dana: neke rano ujutro, neke oko trećeg sata, neke oko šestog i devetog sata, a neke čak oko jedanaestog. Kad je prošao dan, dolazi gospodar i svima daje po denar, kako se pogodio s onima od ranog jutra. Kad su ovi vidjeli, da su i svi drugi dobili istu plaću gundali su i bunili se, a Gospodar im reče:

Nisi li se pogodio sa mnom po denar? Uzmi svoje pa idi. A ja hoću i ovomu posljednjemu dati kao i tebi. Nije li mi slobodno činiti sa svojim što hoću? Ili zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar? (Mt 20,13b-15)

Ovi su prvi mislili da su prevareni, ovi posljednji da su oni nekoga prevarili, a sam Gospodar, dragi Bog, čini dobro, i čovjek mu je na tome zavidan.

I na koncu ove *Opomene* sv. Franjo poučava braću riječima sv. Pavla:

- *“Sve mi je dopušteno!» Ali – sve ne koristi. “Sve mi je dopušteno!” Ali – neću da mnome išta vlada. (1 Kor 6,12)*

Bog stavlja pred nas izbor – biti dobar ili zao. Biti Njegov ili se od Njega odmetnuti.

O potrazi za licima ili O kulturi odustajanja i ostajanja

fra Josip Vlašić, OFM

Bio je običan dan. (Ako uopće postoje obični dani. Zapravo su svi dani neobični na svoj način.) Neobični meni znači da su osobiti. A svaki je osobit jer je neponovljiv. Tog jednog običnog radnog dana išli smo u pohode jednom mjesnom bratstvu. Lijepi su ti susreti. Ponekad budu tehnički odrađeni, tj. skinuti s dnevnog reda. Tada su manje lijepi, iako uvijek i u svemu čovjek može dohvatiti komadiće ljepote. Baš u svemu. Pohodili smo to jedno bratstvo te jedne večeri. Promatrao sam bratstvo s blagim osmijehom. To je bilo zbog radosti koja se u meni rodila, i zbog nekog tihog zadovoljstva. Bratstvo je predstavljalo vijeće koje uskoro završava svoju službu. Imalo se tu dosta toga čuti. Moj pogled je šetao po dvorani. Gledao sam lica ljudi. To su moja braća i moje sestre, koji se trude u svom svjetovnom staležu živjeti Evanđelje nadahnuti primjerom sv. Franje. Promatrao sam, dakle, ta lica i tumačio ih sebi. Neki su bili zamišljeni, neki odsutni, neki radosni, neki umorni, a

neki opet s osobitom vedrinom i blagošću slušaju i promatraju taj skup. Neki su bili u grču. Sve sam to ja samome sebi tako nekako tumačio na temelju facijalnih ekspresija. Možda sam posve *fulao*. No, neka ovdje bude rečeno onako kako je u mojoj glavi bilo.

Poznajem to bratstvo. Poznajem dosta članova toga bratstva. Tražim lica koja poznajem. Tražim ona lica koja sam nekoć gledao. Lica i pogledi zanosni to bijahu. Gorljivi. Duhovni. Franjinom dušom obojani. Tražim ta lica. I ne vidim ih. Još uvijek se blago smijem, ali sada prepoznajem pitanje koje ostaje neodgovoreno: „Gdje su ta lica?“ Sjećam se radosti trajnih zavjeta. Sjećam se... A sada ih nema.

Gdje su oni sada? Zašto nisu tu?

Susret je završio. Listamo matičnu knjigu članova bratstva. Prepoznajem imena koja pripadaju licima koja sam maločas tražio. Diskretno se zadržavam na tim imenima. Lica su sada još prisutnija. Čitam podatke: osobe, mjesta, datumi... Sjećanja su sada

još življa. Kao da ću pustiti suzu. Ponekad sam stvarno cmizdrav. Neka sam! Gdje su oni sada? Zašto nisu tu? Nisu odselili u vrli napredni zapadni svijet – tako mi vele. Nisu ni bolesni. Bogu hvala! Pa gdje su onda? Što je bilo krivo u formaciji? Što se dogodilo na putu da su odustali?

Nastavljam svoj nutarnji dijalog. Drugi me gledaju kako monotono listam Maticu. Mora da im je to tako izgledalo. Ne znaju da meni to nije monotono. Lice mi je sjetno. Osjećam takvu ekspresiju, iako je ne vidim. U potrazi sam za licima. U potrazi sam za životima.

Mi živimo u kulturi odustajanja

Prolazili su dani. I mjeseci su prolazili. Po- hađao sam s Područnim vijećem i druga bratstva. Opet sam tražio lica. Kako su dani prolazili, poneko od tih lica i imena susreo bih na ulicama naših života. Podijelio bih s njima ponešto od svoje nostalgične potrage. I svoju žalost, jer to lice nije gdje sam ga očekivao vidjeti i gdje je obećalo pripadati. „Što se dogodilo?“ pitao bih. Potrudio sam se odgovor razumjeti. Mislim da sam uspio.

A kako ja to, zapravo, razumijem? Razumijem da se i u bratstvima Franjevačkog svjetovnog reda događa ono što se događa i u puno čvršćim i trajnijim stvarnostima, kao što su sakrament braka i sakrament svetog reda. Ljudi jednostavno odustaju. Mi živimo u kulturi odustajanja. Da, naša kultura nije kultura ostajanja i vjernosti, nego kultura odustajanja i nevjernosti. Danas se s lakoćom odustaje. Ne treba dugo čekati niti mnogo razlučivati da bi se odustalo. Ne treba imati mnogo razloga za odustati. I ne treba imati velikih razloga za odustati. Dovoljno je tek nešto malo neispunjenih očekivanja, tek malo ili nešto više umora, malo ili nešto više razočaranosti ili povrijeđenosti, nešto malo ili nešto više nezahvalnosti, koja se razbila o ograde naših postojanja. Kada taština i oholost kraljuju, odustajanje je često prikazano kao borba za pravdu i vrednote. A zapravo se odlučilo odustati. Odustajanje ja razumijem i kao bježanje, i kao nevjernost, i kao kukičluk. Neka se zna da za sebe mislim kako imam kapaciteta razumjeti odustajanje i kao hrabrost i kao junaštvo, ali to su tek rijetke prilike. Ne, ne mogu priznati da u ovim odu-

stajanjima vidim hrabrost.

On ne odustaje nego ostaje s nama, sa svijetom, s Crkvom

Žalostan sam i boli me kada se suočavam s odustajanjima. „Hajde, nije smak svijeta kad netko odluči odustati od svojih zavjeta u Franjevačkom svjetovnim redu“, govorim sam sebi. U isto vrijeme si odgovaram: „Pa naravno da nije smak svijeta. Svijet neće skončati i zbog puno krupnijih stvari! Ali, ne mogu si pomoći! Tužan je svijet u kojem ljudi odustaju od svojih obećanja i olako svoje ideale objese o klinove vlastite povrijeđenosti i raznoraznih umora.“ I odmah se nastavljam pitati koji je i kakav je to svijet kojeg bih ja nazvao lijepim svijetom? To je onaj svijet u kojem ne odustajemo onda kada je teško. Lijep je svijet u kojem ne odustajemo, nego odlučujemo ostati jedni s drugima i onda kada se međusobno ne razumijemo. Lijep je i onaj svijet u kojem se razočaram i nužno se obračunavam s vlastitom očaranošću. Gdje se ona, zapravo, rodila? Tko me to i što me to očaralo? Lijep je svijet u kojem ne odustajemo jedni od drugih kada smo slabi, nego unatoč slabosti ostajemo jedni s drugima. Tako je Krist ljubio i ljubi. On ne odustaje nego ostaje s nama, sa svijetom, s Crkvom. Ostaje zauvijek. To je ono što je lijepo. To je ono što vrijedi. Uvijek.

Ja ću i dalje tražiti lica mojih sjećanja. I dalje ću htjeti vidjeti one koje sam nekoć gledao u bratstvima Trećeg reda. I dalje ću se nadati povratku onih koji su se umorili od ostajanja i odlučili su odustati. Da, to je istina - odustali su od svog franjevačkog poziva kada su odustali od svog bratstva. Ja ću željeti da moja svjetovna braća i sestre žive kulturu ostajanja, a ne odustajanja. Smijemo tako prkositi svijetu. Smijemo biti takvo proroštvo jedni drugima. Zato i pišem ove riječi – **da ne odustanu oni koji su se umorili i bore se s vlastitim ili tuđim slabostima.** Pišem i da sebi i svojoj duši olakšam, i da oživim vlastite želje i ideale, a i da podsjetim one koji su odustali da se uvijek mogu vratiti. Da se trebaju vratiti tamo gdje pripadaju. Jer je njihovo mjesto prazno i čeka ih – čekat će ih.

Ljubiti i nasljedovati Djevicu Mariju

Ana Marić, OFS

Draga sestro i dragi brate, u ovom mjesecu Blaženu Djevicu Mariju na nebo uznesenu posebno častimo deveticom, molitvama, pjesmama i hodočašćima. Zato želim vama i sebi pokušati približiti na kakvu smo ljubav prema njoj i njezino nasljedovanje pozvani. Bacimo svoj pogled na naše Pravilo i osluhnimo na što nas Duh Sveti poziva: *Djevicu Mariju, poniznu službenicu Gospodnju, koja je bila otvorena za njegovu riječ i za sve njegove poticaje, Franjo je ljubio neizrecivom ljubavlju i proglasio ju je Zaštitnicom i Odvjetnicom svoje obitelji* (Pravilo, čl. 9.).

Djevica Marija i Bog

Prvi je ovo dio čl. 9. *Pravila* OFS-a koji nam kazuje kako Djevica Marija ljubi Gospodina. Marija ljubi otvorenosti. Otvorenost stoji nasuprot zatvorenosti: ona stoji nasuprot nezainteresiranosti, uskogrudnosti, duhovnoj gluhoći i sljepoći. Biti otvoren znači znati slušati; slušanje i gledanje su nužni preduvjeti otvorenosti. Kako ću se nekome ili nečemu otvoriti ako su mi duhovne uši

zaglušene i oči zatvorene? Promotrimo Djevicu Mariju. S jedne strane je ona, ponizna službenica Božja, a s druge veliki svemoguć Bog, stvoritelj neba i zemlje. Gospa je otvorena, u stavu osluškivanja i primanja Božje riječi i svih njegovih poticaja. Neka nam oku ne promakne riječ „svih“. Plaši li te i čini li ti se teško kad si podsvijestiš težinu ove riječi? Ili ipak vjeruješ da ju ljubav čini lakšom? Kakvi su svi ti poticaji i koliko ih je bilo u Marijinom životu? Neki su nam poznati i otkriveni u Evanđelju, a neke samo Gospodin i ona znaju. Marija je čula Božji poziv upućen joj preko arkanđela Gabrijela. Pozivu je prethodio njezin stav slušanja i otvorenosti: Marijine duhovne uši i njezino srce bili su otvoreni. Iz Marijine ljubavi, poniznosti i vjere proizašlo je prihvaćanje Božjeg poziva, njezin Fiat (Neka mi bude). Taj jednostavni Fiat je riječ u koju su se izlile sve njezine molitve, čežnje, traženja, osjećaji i razmišljanja. Sve milosti kojima ju je Bog uresio i s kojima je surađivala dale su polet toj riječi koja je kao strelica ljubavi poletjela iz njezinoga srca, a potom i usta, iako nije točno znala što je sve

čeka. Po jednoj jedinoj riječi Marija postaje suradnica u Božjem naumu spasenja. Kroz čitav svoj daljnji život, dok je pratila Isusa na njegovom zemaljskom putu ona je bila u stavu poniznosti kojom veliča Gospodina, stavu promatranja njegovih djela i slušanju njegovih riječi te razmišljanja o njima. Ona je Bogonositeljica u svakom smislu te riječi: nosila je Bogočovjeka u svojoj utrobi, a ujedno je stalno u srcu čuvala Božju riječ i potpuno joj se predavala.

Marija nas uči da je ljubav mjera otvorenosti: u mjeri u kojoj ljubim bit ću otvoren Božjem naumu sa mnom i pristati na suradnju s njim.

Sveti Franjo i Djeвица Marija

Prvi dio čl. 9. također nam kazuje kako je sv. Franjo ljubio Djevicu Mariju. Poznato nam je da je sv. Franjo ljubio Blaženu Djevicu Mariju gorućom ljubavlju. Izabrao ju je za Zaštitnicu i Odvjetnicu svoga Reda. Upućivao joj je molitve i pohvale, a iznad svega ju je nastojao nasljedovati u njezinoj poslušnosti Božjoj riječi i otvorenosti njegovom naumu. Franjo je uhom i srcem prionuo uz Evanđelje i nastojao ga živjeti u potpunosti. Ugledao se na Mariju, koja mu je svojim primjerom pokazivala put nasljedovanja riječi njezinog Sina. Mariju ne promatra samu za sebe, nego kao onu koja je bila suradnica u Božjem naumu, vjerna vršiteljica Božjih poticaja. Kad sv. Franjo gleda Djevicu Mariju, promatra ju kroz prizmu Božjeg plana spasenja. Promatra ju kao uzor u vršenju Božje riječi i sam želi tako živjeti; u nasljedovanju Evanđelja do kraja. Želi biti otvoren i ne držati se svojih želja kao plijena, nego se ispunjati Božjim Duhom i davati prostor Božjim željama. Marija je za Franju ideal svakog kršćanina, svakog franjevca. Upravo u crkvi sv. Marije Anđeoske sv. Franjo posebno sluša evanđeosku poruku o slanju apostola, i to čuje i prima u svoje srce kao osobni poziv. U toj crkvi posvećenij onoj koju je toliko ljubio rađa se Red manje braće; Marija je majka Franjinoga bratstva. Ona je Zaštitnica i Odvjetnica franjevačke obitelji. Pod njezinom zaštitom i vodstvom plovimo ka nebeskoj luci.

Svjetovni franjevac i Djeвица Marija

Svjetovni franjevci neka joj iskazuju svoju goruću ljubav nasljedovanjem njezine bezuvjetne raspoloživosti srca te pouzdanom i sabranom molitvom.

Došli smo do drugoga dijela čl. 9 *Pravila* OFS-a koji nam kazuje kako mi svjetovni franjevci trebamo ljubiti Djevicu Mariju. Svoju odanost i ljubav prema Mariji često iskazujemo hodočašćima, molitvama i hvalospjevima. Sve su to sredstva koja su dobra i plemenita, ali za cilj trebaju imati suobličavanje svoga srca Marijinom srcu, koje je u stavu otvorenosti i raspoloživosti za Božje poticaje. Ona koja Boga neizmjereno ljubi želi da ga i mi ljubimo upravo spremnošću da mu se odazovemo. Naše nas *Pravilo* poučava da se Mariju ljubi ponajprije nasljedovanjem njezine bezuvjetne raspoloživosti srca. Ne dopustimo da nam ni ovdje ne promakne jedna značajna riječ, a to je „bezuovjetne“. Nemojmo se, draga braćo i sestre, zadovoljiti povremenom ili raspoloživošću „pod uvjetom“, već budimo svjesni da smo pozvani na raspoloživost koja proizlazi iz otvorenosti odmjerene ljubavlju, a u istinskoj ljubavi nema ni uvjeta ni mjere. U istinskoj ljubavi postoji sloboda, otvorenost i širina, iz koje se bezuvjetno odazivamo Božjim poticajima. Dar je to koji se prima od Duha Svetoga. Čovjek sa svojim slabostima i svakodnevnim nevjernostima Gospodinovim poticajima ovu bezuvjetnost ne može ostvariti sam. Ovo je naš ideal i naš poziv - u suradnji s Djevicom Marijom i sv. Franjom širiti svoje srce i svoj život kako bi se u njih mogle usidriti Božje želje i planovi. Bog ima plan s nama kao pojedincima, ali ima plan i s našim bratstvima i cjelokupnim Redom. Uzmimo Djevicu Mariju kao primjer ljubavi, slušanja, otvorenosti, poniznosti i služenja. Neka njezin primjer zasja u našim srcima i našim bratstvima. Marija će nas rado poučiti kako ljubiti Boga i naše bližnje. Ona je Isusova i naša Majka. Istinsko štovanje Isusove Majke ne može odvesti na krivi put. Ako svoj pogled usmjerimo prema njoj ona će ga rado usmjeriti prema svome Sinu. Gdje je Majka, tu je i Sin. Gdje je Sin, tu je i Majka.

Pogled u vječnost

Lucija Naletilić, OFS

„Ja znadem dobro: moj Izbavitelj živi i posljednji će On nad zemljom ustati. A kad se probudim, k sebi će me dići: iz svoje ću puti tad vidjeti Boga. Njega ja ću kao svojega gledati, i očima mojim neće biti stranac, za Njime srce mi čezne u grudima.” (Job 19,25-27) Uskrs. Nada koja živi u srcu svakog kršćanina. Obećanje koje nas potiče na život po Evanđelju. Pokušavam nekad zamisliti kako bi izgledao moj život bez Tebe, Gospodine. Besmisleno, besciljno. Život bez Tebe i nije život. Žalim one koji Te nisu susreli, koji Te nisu upoznali, no najviše žalim one koji za Te znaju, ali Te ne priznaju, koji Te odbacuju, ignoriraju, koji te žele izbaciti iz svijesti ljudi. O, kako su jadni oni koji u svojim zabludama računaju da mogu ukloniti i obezvrijediti Onoga od kojega je sve, po kojem je sve i od kojeg je sve. Kako su prazni oni koji vrijeđanjem i izrugivanjem Boga žele postići prolaznu slavu i uspjeh. Kakav bi naš zemaljski život bio kad ne bi bilo jamstva vječnog života? Da se čovjek samo rodi, živi, umre, i da je to kraj? Uzaludan i tužan. Možda je pomisao na vječni život nekome zastrašujuća, no, nije to život kakvim ga čovjek zamišlja. U vječnosti će sve biti drugačije. Mi kao vjernici katolici, koji smo kršteni u ime Oca, i Sina i Duha Svetoga imamo tu neizmjernu milost nade da tjelesna smrt nije kraj, nego tek početak, prijelaz u novi, vječni život. U zemaljskom životu proći nam je kroz mnoge kušnje, jer nije lagan put u nebo. I sveti Luka zapisao je u Djelima apostolskim: „Kroz mnoge nam je nevolje ući u kraljevstvo Božje.” (Dj 14,22b) Samo oni koji prihvaćaju trnovu krunu iskušenja, samo oni koji žele nositi svoj križ s Tobom, koji s Tobom padaju pod teretom životnih briga, s Tobom će i ustati nakon pada. Njihova nada nije usmjerena na ograničene ljudske sposobnosti. Usprkos težini križa, njihove oči nisu oborene ka zemlji, nego gledaju u obećanu nagradu, u nebo. Treba li se plašiti smrti? Strah od smrti jest nešto sasvim prirodno jer to je kraj svega što

smo poznavali i iskusili. Mi kao kršćani smrt bismo trebali gledati kao prijelaz iz vremena u vječnost, i to vječnost sa svojim Stvoriteljem, Njegovim svecima i anđelima. To je nada nas koji vjerujemo u živoga Boga, koji nas nije stvorio za propadljivost nego za nepropadljivost. Zato u vjernika kršćanina nema mjesta za paniku. Tako papa Benedikt XVI. zapisa: „U pogledu sudnjega časa postaje mi tako jasna milost što sam kršćanin. To što sam kršćanin dariva mi spoznanje, još više, prijateljstvo sa Sućem moga života te mi dopušta da s pouzdanjem prijeđem tamna vrata smrti.” Otkupnina koju je Isus platio oslobađa nas od najgore moguće tiranije – grijeha, Sotone i smrti. Isusova pobjeda nije završila njegovom smrću na križu, On je pobijedio grob kada je uskrsnuo. Isus je svojim križem i uskrsnućem pobijedio sile smrti i Sotonu i tako nam dao istinsku slobodu i mir koje nam nitko ne može oduzeti. Iako ne možemo izbjeći sve boli i patnje koje nam se mogu dogoditi u životu, Isus nas podsjeća da je On pobijedio svijet i sve što nas želi udaljiti od Njega. On nam obećava da će nas sigurno voditi kroz svaku kušnju ili teškoću koju ćemo u životu morati proći radi Njega. Gospodin Isus daje nam dar svoga Duha Svetoga koji nas krijepi vjerom, hrabrošću i ustrajnošću da ostanemo na putu koji nam je zacrtao. Duh Sveti ispunjava nas živom nadom u snagu Kristova uskrsnuća (v. 1 Pt 1,3) i umiruje naše srce pouzdanjem u Božju prisutnost. Ništa nas ne može odvojiti od Kristove ljubavi i pobjede koju je izborio za nas (v. Rim 8, 35-39). Duh Sveti daje nam potrebnu snagu i hrabrost kako bismo pobijedili svaku nevolju i ustrajali na svom putu s vjerom i nadom u Boga. Vjeruješ li u snagu Kristove ljubavi prema tebi i u pobjedu koju je donio svojom smrću i uskrsnućem?

Magdalena Vukoja, OFS

Mt 8, 1-4

Hoću, očisti se!

Toliko toga možeš,
a toliko je rana, slabosti,
nedostataka,
zarobljenosti...
Pri spoznaji
slomljena bivam...

Svi smo mi jedan
iz mase,
filovani bijegom jer
je tako lakše,
navezani na rane,
grijehe, bolesti,
manjkavosti...

Hoće nas/mene od Tebe
skloniti, sakriti, odvesti
u ljubavi pomesti.

“Hoću - budi čist/a...”
od svezanosti...

Stojim ispred Tebe -
ne prepoznajem sebe...

Hoću staru sebe
ispratiti,
Tobom se napojiti,
s Tobom nastaviti
u tišini...
Toj raskoši ljepote...
Jednostavnosti...

“Povjeruj”
i onda -
molitva vjere,
molitva primanja,
molitva priznanja,
ljupkosti,
milosti...
mir...

Priručnik za formaciju Franjevačkog svjetovnog reda

Josipa Begić, OFS

Priručnik za formaciju Nacionalnog bratstva Franjevačkog svjetovnog reda u BiH, svjetlo dana ugledao je u svibnju ove godine, te je prigodno predstavljen na Nacionalnom kapitulu OFS-a održanom u Rami od 7. do 9. lipnja 2024. Priručnik je nastao kao ideja Nacionalnog vijeća OFS-a, u sazivu 2021. – 2024., kada je na samom početku mandata osmišljen trogodišnji program seminara za učitelje formacije te jednoglasno usvojen prijedlog da se po završetku ciklusa od tri seminara tiska knjižica koja bi sadržavala sve materijale sa seminara. U Priručnik je dodana i dodatna dokumentacija, smjernice i upute važne za život bratstva, s naglaskom na formaciju.

Priručnik je podijeljen u tri dijela. U prvom dijelu nalaze se predavanja, radionice, radovi po grupama sa seminara za učitelje formacije, kao i određeni dokumenti Međunarodnog vijeća. Teme su vezane uz animiranje bratstva u duhu služenja,

formaciju u OFS-u i pojedinačne stupnjeve formacije. U drugom dijelu nalaze se dva osobna svjedočanstva učitelja formacije, dok su u trećem dijelu dodatno pojašnjene uloge vijeća OFS-a, doprinosi u OFS-u, kao i promocija zvanja.

Svrhu i cilj ovoga Priručnika na jednostavan način opisala je tadašnja nacionalna ministra Ivana Vidović, koja je prilikom predstavljanja istaknula: „Nadam se da će ovaj Priručnik biti poticaj, pomoć i podrška svima koji se nađu u nedoumici u kojoj smo se mnogi našli kada je pred nas stavljena pojedina služba u Vijeću, kao i našim duhovnim asistentima, koji će i za svoju službu pronaći nešto korisno.“

Također, važno je istaknuti kako je ova publikacija u izdanju Nacionalnog bratstva u Bosni i Hercegovini, a nadamo se kako će se, uz Božju pomoć, i dalje nastaviti izdavati poučni sadržaji koji će biti na korist i izgradnju sve braće i sestara u Bosni i Hercegovini.

Nacionalni izborni kapitul OFS-a i Nacionalna skupština Frame BiH

Josipa Begić, OFS

Već duži niz godina Franjevački svjetovni red (OFS) i Franjevačka mladež u Bosni i Hercegovini organiziraju paralelno održavanje Nacionalnog kapitula OFS-a i Nacionalne skupštine Frame, s određenim zajedničkim točkama. To je prilika da se predstavnici Frame i svjetovnog reda iz cijele BiH okupe na jednom mjestu i uz predviđeni program također iskoriste vrijeme za razmjenu iskustva i druženje.

Ovogodišnji Nacionalni kapitul OFS-a i skupština Frame BiH održali su se u Rami, prekrasnom ambijentu franjevačkog samostana na Šćitu, od 7. do 9. lipnja. Sudjelovali su članovi nacionalnih i područnih vijeća OFS-a i Frame te izabrani delegati područnih bratstva, ukupno 50-ak predstavnika, u zajedništvu sa svojim duhovnim asistentima: fra Mirom Relotom, fra Josipom Vlašićem, fra Jozom Hrakćem i fra Antonijom Baketarićem.

Posebnost ovoga Kapitula jeste da je ujedno bio i izborni, te je izabrano novo Nacionalno vijeće OFS-a koje će voditi bratstvo u naredne tri godine. Tim povodom kapitolu su prisustvovali i Tibor Kauser, generalni ministar OFS-a te predstavnik Konferencije generalnih duhovnih asistenata fra Stefan Acatrinei, OFMConv.

Kapitul je započeo zajedničkim slavljem svete mise, a zatim upoznavanjem na zabavan način koje su pripremili framaši. Petak je zaključen predavanjem koje je održao generalni ministar Tibor, a u kojemu se osvrnuo na izazove današnjice i naše poslanje u njima.

U prvom dijelu subotnjeg programa svoja godišnja izvješća iznijeli su Marijan Begić, područni ministar bratstva Bosne Srebrene te Kristijan Primorac, područni doministar hercegovačkog područnog bratstva, a zatim su svoja trogodišnja izvješća iznijeli međunarodna vijećnica Božica Lončar, nacionalni rizničar Anto Stanić te nacionalna ministra Ivana Vidović. Nacionalni duhovni asistent fra Miro Relota iznio je svoj osvrt na proteklo razdoblje. Nakon izvješća, uslijedila je rasprava i iznošenje prijedloga.

U drugom dijelu subotnjeg programa pristupilo se slavlju Izbornog kapitula. Izborima za novo Vijeće predsjedao je generalni ministar, dok je u ime Crkve izborima svjedočio fra Stefan. Izborima je nazočilo 26 od 34 člana Kapitula te su nakon tajnog glasanja izabrani vijećnici koje posebno predstavljamo u ovom broju našeg lista. Dodatno je izglasana i zamjenica međunarodne vijećnice, Ana Naletilić (OFS Š. Brijeg). Novo Nacionalno vijeće potvrđeno je istoga dana na sv. misi koju je predslavio fra Josip Vlašić.

Već uobičajeno, subota večer rezervirana je za veselu večer, koja je uključivala zabavni program s raznim igrama znanja i vještina.

U nedjelju jutro, prije svete mise kojom je završen Kapitul, doneseni su zaključci i smjernice za daljnji rad te je između ostalog zaključeno da se nastavi raditi na smjernicama iz proteklih godina, da se imenuje savjetnik za pravna pitanja te osnuje Povjerenstvo za komunikaciju.

Predstavljamo novo Nacionalno vijeće OFS-a BiH

ministra Mirela Barbarić

Rođena sam 24. 9. 1969. godine. Majka sam troje djece, baka jedne unučice, zaposlena u jednoj privatnoj firmi. Članica sam Franjevačkog svjetovnog reda Široki Brijeg, trajno zavjetovana u listopadu 2014.

U proteklom razdoblju bila sam područna ministra hercegovačkog područnog bratstva, a u prethodnom sazivu Nacionalnog vijeća obnašala sam službu nacionalne učiteljice formacije, u sklopu kojega je djelovalo Povjerenstvo za formaciju.

Izborom za nacionalnu ministru bratstvo mi je ukazalo veliku čast te se nadam da ću povjerenu službu obnašati odgovorno. Radujem se svemu što nas očekuje i molim Gospodina da nas kao vijeće blagoslovi kako bi naše služenje i zajednički rad donijeli plodove nacionalnom bratstvu u BiH.

doministar Zlatko Špoljarević

Rođen sam 3. 2. 1978. u Tuzli. Po zanimanju sam dipl. pedagog-psiholog. Radim kao pedagog-psiholog u Gimnaziji u Katoličkom školskom centru "Sveti Franjo" u Tuzli. Sviram orgulje i vodim zbor mladih u župnoj/samostanskoj crkvi u Tuzli. Ministar sam mjesnog bratstva OFS-a.

učiteljica formacije Ivana Alpeza

Rođena sam 4. kolovoza 1992. godine. Kada sam 2009. godine u Asizu upoznala Franju, spoznala sam radost njegovih riječi: "To je ono što želim i što ću svim srcem izvršavati". Od 2008. godine bila sam član Frame Mostar, a od 2015. godine trećarica s vječnim zavjetima.

Mirela

Zlatko

Ivana

Marija

Mladen

Magdalena

Ivana

Udana sam i majka troje predivne djece: Klare, Frana i Veronike. Volim reći da sam zaposlena u Gospinoj firmi od 4. 10. 2021., Franjin dar na njegov blagdan. Njegovim zagovorom i Božjim blagoslovom zadobila sam mnoge milosti. Od 2022. godine član sam Nacionalnog povjerenstva za formaciju i trenutno sam na službi nacionalne učiteljice formacije. U molitvi *Svevišnji i Slavni Bože*, cijela je moja misijska molitva izrečena mojoj obitelji i mome bratstvu, da ispunim Njegov sveti i istinski nalog!

tajnica Marija Dilber

Imam 53 godine, supruga sam, majka troje djece, diplomirani ekonomist, zaposlena u struci. Pripadam mjesnom bratstvu Tomislavgrad, gdje sam na službi ministre. Izbor za službu tajnice Nacionalnog vijeća doživjela sam kao veliku Božju milost i molim Gospodina da opravdam ukazano mi povjerenje, a sve na njegovu slavu i dobro naše braće i sestra iz cijele BiH.

rizničar Mladen Bosankić

Zovem se Mladen Bosankić, rođen sam u Tuzli 7. siječnja 1981. godine. Po zanimanju sam profesor hrvatskog jezika i književnosti, a trenutno sam zaposlen na mjestu knjižničara u KŠC-u „Sv Franjo“, Tuzla. Smatram se prilično jednostavnom osobom, volim čitati, pomalo putovati, ljubitelj sam prirode poput našeg svetog Franje, te sporta i glazbe. U mjesnom bratstvu Tuzla sam na službi doministra. Bio sam pomalo iznenađen kada sam izabran u Vijeće na službu rizničara, no na prijedlog braće i sestara pristao sam na povjereni zadatak, i nastojat ću u svome mandatu poslove rizničara raditi na najbolji način. Budući da su u Vijeću osobe koje poznajem, nadam se da ćemo

dobro surađivati kako bi nacionalno bratstvo sve više napredovalo. Vesele me novi susreti sa sestrama i braćom u Vijeću i nadam se podršci u obavljanju povjerenih poslova.

povjerenica OFS-a u vijeću Frame Magdalena Brbor

Imam 26 godina. Po struci sam magistrica fizioterapije. Pripadam mjesnom bratstvu OFS-a Humac. U svijetu franjevaštva sam skoro pola života, od svoje 14. godine. U Frami sam bila 11 godina, a u Trećem redu sam već šest godina. Trajne zavjete sam položila 21. 11. 2021. u Mostaru. Trenutno sam u službi mjesnom bratstvu OFS-a Humac kao povjerenik za Framu, a od nedavno sam izabrana za nacionalnu povjerenicu OFS-a u vijeću Frame BiH. U svojoj se službi stavljam na raspolaganje bratstvu i nadam se da ću svojim služenjem u sklopu vijeća doprinijeti zbližavanju OFS-a i Frame na nacionalnoj razini.

međunarodna vijećnica Ivana Vidović

Imam 37 godina i radim u marketingu jedne kompanije. U prošlom sazivu vijeća služila sam nacionalnom bratstvu kao ministra, a sada sam izabrana za međunarodnu vijećnicu. Drago mi je što u sljedeće tri godine mogu biti poveznica između našeg i međunarodnog bratstva OFS-a i radujem se novoj službi uz Božji blagoslov, Njemu na slavu!

50. broj trećarskih novina

Zdravka Pišković, OFS

U franjevačkom samostanu Uznesenja Blažene Djevice Marije na Širokom Brijegu, 14. ožujka obilježen je izlazak 50. broja lista „Franjinim stopama“. Više od desetljeća, list obrađuje teme vezane za Franjevački svjetovni red te teme franjevaštva.

Prvi broj lista izašao je u listopadu 2007. i bio je glasilo OFS-a iz Širokog Brijega. Ideju tadašnjeg duhovnog asistenta fra Joze Zovke prihvatili su članovi bratstva predvođeni dugogodišnjim urednikom Gojkom Jelićem. Izlazio je kao glasilo mjesnog bratstva pod imenom „Njegovim stopama“, no kroz godine lokalne teme su se iscrpile, te se list s temama i suradništvom proširio na druga bratstva diljem Hercegovine, pa je listu 2011. promijenjen naziv u „Franjinim stopama“.

„Zanimljivo je spomenuti da današnje uredništvo lista čine samo žene, uz našeg duhovnika fra Danu Karačića“, rekla je glavna urednica lista Marija Zelenika i da se Uredništvo trudi uključiti u rad i ostala bratstva.

„Teme su vezane za svetog Franju i franjevaštvo. Nekada nije bilo tako, ali danas kao autori naših tekstova prednjače svjetovnjaci franjevci, uz suradništva mnogih svećenika i časnih sestara“, istaknula je Mirela Lovrić.

List je potaknuo izlazak čak tri knjige stalnih suradnika lista „Franjinim stopama“. To su knjige fra Ante Marića pod naslovom „Kako je lijepo s tobom nositi križ“, zatim knjigu fra Mladena Rozića pod naslovom „Obitelj – posljednje uporište“, te knjiga fra Dane Karačića pod naslovom „Trećari – dar neba“. Fra Dane Karačić, fra Mladen Rozić i fra Ante Marić, uz članice Uredništva lista Mirelu Lovrić i Mariju Zelenika, su i predstavili što je to ovaj list obilježilo od osnutka do danas.

Pedeseti broj lista „Franjinim stopama“ među mnogim temama obilježio je tekst fra Ivana Penavića. Upravo je taj tekst, ali i činjenica da se ove godine obilježava stota obljetnica polaganja kamena temeljca širokobriješke gimnazije, uredništvo lista potaknulo je da ovu glasovitu gimnaziju stavi na naslovnicu jubilarnog 50. lista „Franjinim stopama“.

Hodočašće OFS Široki Brijeg i Udruge Kairos u Krašić

Dragana Lasić i Karlo Vukoja, OFS

Kako samo u nekoliko rečenica opisati dva dana milosti i blagoslova. Nećemo moći... Hodočastili smo u Krašić. Ovaj kraj nosi i naziv Dolina kardinala jer su u Krašiću i njegovoj okolici rođeni blaženik i kardinal Alojzije Stepinac, kardinal Franjo Kuharić i vojni biskup msgr. Juraj Jezerinac, dok je biskup msgr. Josip Mrzljak u Krašiću proveo djetinjstvo i mladost. Mjesto je to molitve i mira, hodočasničko mjesto. U zajedništvu sa trećarima iz Udruga Kairos – Obiteljski susreti koji su uz našu suradnju organizirali ovo hvalevrijedno hodočašće, srca svih nas bila su prepuna radosti i sreće. Gostoljubivost bračnog para Miletić; susret s biskupom u miru Jurajem Jezerincem; susret sa suprugom kardinalovog nećaka Mirom Stepinac, koja se i danas rado sjeća karamele koju joj je kardinal poklonio dok je bila dijete; drage časne sestre milosrdnice iz dvorca Lužnica, ostavili su na nas predivan dojam. Molitva križnoga puta, posjet spomen-domu, krunica, sv. misa, posjet rodnoj kući blaženika, radionice, sve je to bilo dio našeg hodočasničkog programa. Hodati kuda je hodao naš blaženik, boraviti u prostorima gdje je boravio on, nešto je posebno, duboko i veličanstveno. Ono što je posebno važno za nas je i to da je kardinal bio franjevački trećoredac. Godine 1935. u Zagrebu se održavao Prvi kongres

franjevačkih profesora iz svih slavenskih zemalja. Nadbiskup Stepinac vrlo je rado prihvatio da se njegov ulazak u Treći red, svečano obavi na završetku kongresa u crkvi sv. Franje na Kaptolu. Primio je trećoredsko franjevačko odijelo i bijeli pojas iz ruku franjevačkog generala o. Leonarda Bella. Blaženik je posjedovao sve ono franjevačko u pravom smislu riječi. On je trećoredski pojas nosio ispod svojega odijela.

Uspomen-domu A. Stepinca meni osobno najdublji dojam ostavile su dvije slike: blaženikov veliki portret s biskupskim grbom i franjevačkim pojasom do nje i slika Marije Pomoćnice iznad Karidinalova kreveta u spavaćoj sobi. Marija Pomoćnica bila je iznimno poštovana u obitelji Stepinac. Ispred te slike Kardinalova je pobožna majka Barbara neprestano molila za svog sina Alojzija. Čak i kad Alojzije odlazi iz sjemeništa, čak i kad je izgledalo sve izgubljeno, molila je za svog sina studenta agronomije, zaručnika, vojnika, vrsnog mladića naposljetku dočekala svog sina Nadbiskupa. Pohodila je sina u Lepoglavi dva puta. Stepinac se poslije majčine smrti pobrinuo da mu se ova obiteljska slika Majke Božje ustupi u njegovim danima progona. Svjedočanstvo je ovo koje mora izmamiti suzu.

Izborni kapitul OFS-a Mostar

U mjesnom je bratstvu OFS-a Mostar 3. lipnja 2024. održan Izborni kapitul. Kapitulom je zbog opravdane spriječenosti područne ministre Marijane Barbarić predsjedao područni doministar Kristijan Primorac. Nazočni su bili i mjesni duhovni asistent fra Ante Kelava, kojega je delegirao područni duhovni asistent fra Josip Vlašić, kao i područni vijećnici: Josip Primorac, Mirjana Čavar i Marija Brbor te Iva Lasić, predstavница Frame u područnom vijeću. U ovom broju *Franjinim stopama* predstavljamo vam novoizabrano vijeće.

Ja sam **Mario Stojanovski**, imam 37 godina. Suprug sam i otac troje djece. Izabran sam za službu ministra. Ova služba za mene je velika odgovornost, ali i radost. Nadam se i vjerujem da ću je, uz pomoć Božju i uz pomoć svog bratstva, izvršavati vjerno. Zahvaljujem bratstvu na povjerenju, i neka naše novo vijeće prati zagovor našeg uzora i oca sv. Franje.

Zovem se **Zoran Kolobara**, imam 31 godinu i većinu života sam proveo i provodim u Mostaru. Suprug sam Ivanin, otac Davidov, Filipov i Terezin. U OFS priključio sam se koncem 2021., kada sam ušao u novicijat. Bivši sam framaš i nakon višegodišnje borbe s pozivom 2022. g. dao sam trajne zavjete, na svetkovinu Krista Kralja. Stvarno se radujem svojoj službi ministra i vjerujem da ćemo kao vijeće učiniti puno dobrog i kvalitetnoga na izgradnju našeg bratstva.

Zovem se **Mario Pehar**, oženjen sam i roditelj jednog malenog dječaka, Josipa. Put svojeg franjevačkog poziva počinjem u Frami Čitluk 2012., a nastavljam u OFS-u Mostar polaganjem trajnih zavjeta 2020. U 12 godina svojeg franjevačkog puta obnašao sam razne službe na mjesnoj, područnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Nova služba učitelja formacije predstavlja za mene jedan novi, možda do sada i najveći izazov, ali i jedan duboki poziv za dublje upoznavanje svojega poziva.

Ivana Lovrić, rođena 1979. u Rastovači (Posušje). Već 20 godina živim u Mostaru, kao Hrvojeva supruga i majka petero djece. Radim kao ing. med. radiologije u SKB Mostar. S

Mario

Zoran

Mario

Ivana

Antonija

Marija

vremenom se rađa sve veća ljubav prema životu sv. Franje i tako 2016. postajem simpatizer u bratstvu OFS-a Mostar. S velikom radošću 2020. dajem trajne zavjete i tako potvrđujem trajnu vjernost OFS-u. Sada prihvaćam službu tajnika, ne znajući što me čeka, ali neka bude na izgradnju moju osobnu i cijelog bratstva, zajedno s ostalom braćom i sestrama iz vijeća.

Ja sam **Antonija Miljko**, rođena 1992., majka sam dvoje djece. Radim u srednjoj školi kao nastavnica kuharstva i slastičarstva. 2020. godine sam dala trajne zavjete u OFS-u Mostar, kao nadogradnju na framaške dane. Na ovogodišnjim izborima našega bratstva izabrana sam za rizničarku. Hvala braći i sestrama na povjerenju, a Duhu Svetome na pozivu.

Zovem se **Marija Brkić**. Imam 26 godina. Rođena sam u Mostaru. Udala sam se prije godinu dana za svojeg framašku ljubav i sada smo zajedno u OFS-u. Po struci sam magistra edukacijske rehabilitacije i radim u vrtiću. Moj franjevački put započeo je 2014. kada sam se upisala na Framu, nastavio se 2021. ulaskom u bratstvo OFS-a, a trajne zavjete sam zajedno sa suprugom dala na blagdan Krista Kralja 2023. godine. Odlukom bratstva izabrana sam da budem povjerenik za Framu. Ova služba je za mene, na neki način, počela već 2021., kada sam na područnoj skupštini bratstva izabrana za službu predstavnika Frame u vijeću OFS-a. Veselim se ovoj službi – neka je Bogu na slavu!

Novo vijeće OFS-a Drinovci

ministra Nives Tomas

Rođena sam 20. 4. 1974. godine. Diplomirana sam ekonomistica, udana, majka troje djece. U mjesnom bratstvu služila sam kao učiteljica formacije i ministra. Ovo mi je treći mandat na mjestu ministre. Gospodine, blagoslovi služenje na dobro bratstva i župe.

doministra Radmila Majić

Rođena sam 1. 6. 1964. godine. Završila sam srednju ekonomsku školu, zaposlena i radim kao referent. Udana sam, majka petero djece i baka šestero unučadi, na čemu dragom Bogu zahvaljujem. Nadam se da ću uz Božju pomoć opravdati povjerenje koje su mi ukazali i da ću biti na korist mom bratstvu i cijeloj franjevačkoj zajednici.

tajnica Milena Leventić

Rođena sam 19. 3. 1960. godine, neudana. Zaposlena sam u jednoj revizijskoj tvrtki. Biti

Nives

Radmila

Milena

Katarina

Višnja

Miljenka

izabran u OFS-u je velika čast i odgovornost. Moja je želja da naše bratstvo preko svetog oca Franje živi Evanđelje i pronosi ljubav i mir, a da ja na svom mjestu tajnice mjesnog bratstva u predanosti i poniznosti budem raspoloživa i odgovorna za svoje zadaće.

voditeljica formacije

Katarina Grubišić

Rođena sam 6. 2. 1974. Radim u osnovnoj školi u Grudama kao vjeroučiteljica od 2004. godine. Povjereni mi je posebna milost da budem voditeljica formacije. Uz takvu milost pokušat ću uzvratiti molitvom i osobnim angažmanom. Neka nas sve blagoslovi dobri Bog da naš rad i zalaganje bude na slavu Božju, Bogu milo i угодно.

rizničar Višnja Glavaš

Rođena sam 19. 2. 1962 godine. Završila sam srednju ekonomsku školu. Domaćica sam. Imam četvero djece, 8 unuka i deveto na putu. Znači sretna baka. U bratstvu sam od 2013. god. Obnašala sam službu učiteljice formacije dva mandata. Sada mi je povjereni služba rizničarke. Nadam se da neću iznevjeriti očekivanja koja se traže u ovoj službi, kao što sam se trudila i u prethodnoj.

povjerenica za Framu

Miljenka Majić

Rođena sam 3. 1. 1966. godine. Član sam OFS-a od 1982. Dugo sam godina radila u humanitarnoj udruzi Međugorje Mir, a sada radim kao vodič u parku Peć Mlini. Obnašam dužnost povjerenika za Framu.

Videozapis iz Asiza

Kao plod jednogodišnjeg rada Nacionalnog povjerenstva za formaciju OFS-a u BiH u prosincu 2023. organizirano je 1. nacionalno hodočašće članova OFS-a iz cijele Bosne i Hercegovine u Asiz. Sve je to zabilježio i montirao Mario Stojanovski, OFS Mostar.

Službeni YouTube kanal OFS-a u BiH

<https://www.youtube.com/watch?v=nSmShPg8ais>

<https://www.youtube.com/watch?v=3fN42zDjdNs>

Krštenja u našim obiteljima

Marija Kvesić, četvrto dijete u obitelji Ive i Marka Kvesić, krštena je 6. 7. 2024. u crkvi sv. Petra i Pavla na Kočerinu. Krstio ju je fra Velimir Mandić. Iva je članica OFS-a Kočerin.

Jakov Prce, drugo dijete u obitelji Slavena i Eme Prce, kršten je 13. 4. 2024. god. u franjevačkoj crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru. Ema je članica OFS-a Mostar. Jakova je krstio fra Fran Ćorić.

Pavla Jukić treće je dijete Ante i Josipe, članice bratstva OFS-a Posušje. Pavla je rođena 18. studenog 2023., a krštena 27. prosinca 2023. Krstio ju je fra Ivan Landeka.

Luka Vasilj, rođen 1. 1. 2024., četvrto je dijete oca Joze i majke Milkice, članice OFS-a Međugorje. Kršten je u župnoj crkvi sv. Jakova 23. 3. 2024. Obred krštenja i svetu misu predslavio je fra Ivan Hrkać.

Jakov Krešić, prvo dijete u obitelji Marija i Marije Krešić, kršten je 20. 4. 2024. u franjevačkoj crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru. Marija je članica OFS-a Mostar. Jakova je krstio fra Ante Marić.

Mario Galić, drugo dijete Petra i Irene, članice bratstva OFS-a Posušje. Mario je rođen 17. travnja 2024., a kršten je 15. lipnja 2024. Krstio ga je fra Jozo Hrkać.

Mihael Iličić drugo je dijete Tonija i Josipe, članice OFS Ružići. Mihaela je krstio naš duhovni asistent fra Tomislav Jelić 28. 4. 2024. u crkvi svetog Ivana Krstitelja u Ružićima.

Jakov Bandić drugo je dijete članova OFS Ružići Marija i Martine Bandić. Jakova je krstio fra Tomislav Jelić 1. 5. 2024. u crkvi svetog Ivana Krstitelja u Ružićima.

Elizabeta Soldo, treće dijete u obitelji Tomislava i Mateje Soldo, rođena je 16. ožujka 2024. godine. Krstio ju je 12. svibnja fra Ivan Marić u crkvi na Širokom Brijegu. Matea je članica OFS-a Široki Brijeg.

Ana Leko, rođena 27. siječnja 2024., krštena je 24. veljače 2024. u crkvi sv. Katarine u Grudama. Anini roditelji su Marija i Tomislav. Marija je članica OFS-a Široki Brijeg.

Izbori u mjesnom bratstvu Franjevačkog svjetovnog reda Humac

Dana 12. ožujka 2024. održan je Izborni kapitul bratstva Franjevačkog svjetovnog reda na Humcu. Kapitulom je predsjedala područna ministra Marijana Barbarić uz prisustvo mjesnog duhovnog asistenta fra Daria Dodiga, kojega je delegirao područni duhovni asistent fra Josip Vlašić. Prisutni su bili i područni vijećnici: Mirjana Čavar, Josip Primorac i Suzana Hrkać. Kapitul je započeo molitvom Duhu Svetomu te čitanjem ulomka iz Poslanice Korinćanima. Prije samog čina izbora, ministra Marijana prisutne je upoznala s tijekom i načinom glasanja.

U izborima su sudjelovala 24 člana bratstva s pravom glasa.

U vijeće OFS-a Humac izabrani su:

Kristijan Primorac – ministar
Ivana Herceg – doministra
Damir Šiljeg – učitelj formacije
Marija Volarević – tajnica
Zdenka Kordić – rizničarka
Magdalena Brbor – povjerenica za Framu
Novoizabranom vijeću želimo obilje Božjeg blagoslova u njihovom radu i služenju bratstvu.

Vijeće OFS-a Posušje

Vinka

Zdravka

Josipa

Branka

Marija

Adrijana

Dana 1. ožujka 2024. održan je Izborni kapitul bratstva Franjevačkog svjetovnog reda u Posušju. Kapitulom je predsjedala područna ministra Marijana Barbarić uz prisustvo mjesnog duhovnog asistenta fra Ivana Landeke st., kojega je područni duhovni asistent fra Josip Vlašić delegirao. Prisutni su bili i područni vijećnici: Mirjana Čavar, Josip Primorac i Suzana Hrkac. U Vijeće su izabrane sestre koje će nam se ukratko predstaviti:

Zovem se **Vinka Koštro**, rođena sam 1966. Majka sam petero djece i baka do sada sedmero unučadi. Do sada sam služila u bratstvu kao tajnica, a sada sam izabrana na službu ministre.

Zovem se **Zdravka Galić**, rođena sam 1962. Majka već odrasle djece, te sam Bogu hvala i baka zasada troje unučadi. U Vijeću našega bratstva OFS-a Posušje, od ove godine obnašam dužnost doministre. U prethodnom Vijeću sam služila bratstvu kao rizničarka.

Zovem se **Josipa Begić**. Rođena sam 1987. Po zanimanju sam magistra ekonomije i zaposlena u struci. Nakon Frame, pristupila sam Franjevačkom svjetovnom redu, gdje sam do sada obnašala razne službe na mjesnoj, područnoj i nacionalnoj razini. Sada sam u svom novom bratstvu izabrana na službu učiteljice formacije.

Zovem se **Branka Bešlić**. Rođena sam 1965. Majka sam četvero djece i baka troje unučadi. Izabrana sam na službu rizničarke u mjesnom bratstvu.

Zovem se **Marija Mitar**. Rođena sam 1972. Majka sam četvero punoljetne djece. Po zanimanju sam frizer. Izabrana sam na službu tajnice u vijeću OFS-a. Bogu na slavu i na dobro bratstva.

Zovem se **Adrijana Marić**. Rođena sam 1983. Majka sam šestero djece. Trenutno sam nezaposlena, ali dužnost je kući. Izabrana sam drugi put za povjerenika za Framu.

Naši pokojnici

pok. Anica

Anica Alerić (1938.) ud. Tomislava

U bratstvo je primljena 16. 9. 1962., a trajne je zavjete dala 9. 10. 1964. Blago je u Gospodinu preminula 17. 4. 2024. u 86. godini života. Ostali smo bez svoje uzorne trećarice. Neka joj sveti Franjo po zagovoru Blažene Djevice Marije izmoli vječnu nagradu kod Gospodina, u kojega se toliko pouzdavala!

pok. Vinka

Vinka Jukić

Blago je u Gospodinu preminula 12. ožujka 2024., nakon duže bolesti, u 55. godini života. S mužem Vladom rodila je dvojicu sinova. Članica Franjevačkog svjetovnog reda je od 2008. Redovito je sudjelovala u životu bratstva dok joj je zdravstveno stanje to dopuštalo. Sahranjena je 13. ožujka uz prisustvo obitelji, rodbine, prijatelja i sestara iz Franjevačkog svjetovnog reda.

pok. Vinka

Mila (Milka) Banožić

Rodila se 6. 4. 1925. u Ljubotićima, župa Kočerin. Udala se u Ljubotiće 1954. za Vinka Banožića. (Vinkova je prva žena umrla, pa se oženio Milom r. Vukoja). Iz prvog braka ostala je kćer Dragica, koju Mila prihvaća kao svoje dijete. Mila je imala sedmero djece – pet sinova i dvije kćeri. S. Dragica i s. Abela su č. sestre franjevske hercegovačke provincije sv. Obitelji.

pok. Kata

Još kao mala posebno se utjecala Bogu kroz molitvu, čitanje Biblije, usmene molitve – koje je do svojih posljednjih trenutaka znala na pamet. Sv. misa bila je neizostavna u njezinom životu. Dok je mogla, išla je redovito u crkvu na sv. misu, a u dubokoj starosti njezina 'crkva' postaje Radio MIR Međugorje.

pok. Drina

Prateći tako sv. misu često je željela primiti sv. pričest, pa bi joj svećenici, kad god je bilo moguće, donijeli Isusa. Često je govorila „kako me moj Isus pokripio i dao mi snagu.“

Dok ju je vid služio, čitala je puno časopisa, osobito Glasnik Srca Isusova (oko 50 god. bila je pretplatnik toga časopisa). Uz dosta molitvenika, koje je skoro znala napamet, redovno je obavljala pobožnost u čast Djeteta Isusa, utjecala se sv. Josipu, a kako je bila dugogodišnja trećarica, gajila je pobožnost prema sv. Franji. Živopi-

sno bi prepričavala događaje iz Biblije (kao da je živjela u Isusovo vrijeme), a u njezino mladenačko doba malo je tko imao Bibliju. Do svojih posljednjih dana isticala je svoju vjernost i predanost Bogu.

Kata Kraljević – Šestić

Rođena je 22. siječnja 1926. godine na Čerigaju od oca Mate Pinjuha i majke Mare Pinjuh rođ. Jelić. Sestra Kata imala je dug, ali i težak život. Već kao mlada uključila se u OFS i vjerno je izvršavala svoje zavjete i obaveze. Udala se za Ivana Kraljevića-Šestića i imala osmero djece.

Život u Hercegovini je za vrijeme i nakon II. svjetskog rata bio jako težak. Težinu tog života osjetila je i naša sestra Kata, jer je dugo godina nakon II. svjetskog rata provodila u zatvoru, a u to vrijeme bilo kakav znak ljubavi prema vlastitom narodu vrlo često bi značilo zatvaranje i ropstvo. Bez obzira na sve, Kata se hrabro nosila sa životnim problemima, a ponos pripadnosti hrvatskom, katoličkom narodu vidio se na njezinom licu.

Mi koji smo poznavali Katu u njoj smo vidjeli jedno razdragano i drago stvorenje, a njezino mladoliko lice krilo je njezine duboke godine. Sestra Kata bi nas uvijek lijepo ugostila i vrlo često nam je citirala pjesme koje je sastavljala, a koje je jako voljela. Naša sestra Kata napustila nas je 3. ožujka 2024. godine u 99. godini života.

Drina Hrkać

Rođena je u obitelji Andrije i Kate Cigić (r. Zeljko) 22. svibnja 1942. godine. Osnovnu školu završila je u Dobrkovićima. Imala je četiri brata (Dragan, Pavle, Vlado i Franjo) te sestru Matiju. 1970. godine udaje se za Vinka Hrkaća u crkvi Uznesena blažene Djevice Marije na Brijegu, a vjenčao ih je fra Leonardo Hrkać. Imala je četvero djece: Mirjanu, Ivana, Nikolu i Mariju i petero unučadi. Svoje trajne zavjete u Franjevačkom svjetovnom redu u Širokom Brijegu položila je 8. ožujka 2008. godine, dok je duhovni asistent bio fra Jozo Zovko.

Nakon duge i teške bolesti preminula je 3. srpnja 2024. godine primivši Sakrament umirućih.

**Pokoj vječni daruj
im, Gospodine, i
svjetlost vječna
neka im svijetli!
Počivale u miru!**

Kronika događanja u mjesnim bratstvima Franjevačkog svjetovnog reda Hercegovine

Ana Naletilić, OFS

19. veljače

OFS Tomislavgrad: Članovi bratstva predmolili krunicu na Radio Mariji BiH u Livnu.

24. veljače

OFS Tomislavgrad: Odazvali se na poziv Frame Tomislavgrad povodom proslave 29. rođendana.

25. veljače

OFS Čerin: U župi se odvijalo ne-prekidno čitanje Svetog pisma, u kojem je sudjelovao veliki broj trećara. Čitanje je počelo u nedjelju, a završilo u četvrtak.

26. veljače - 2. ožujka

OFS Gradnići: Tradicionalni korizmeni seminar posta i molitve, koji je vodio naš duhovni asistent fra Nikola Rosančić.

27. veljače

OFS Čerin: Mjesečna skupština, ministra Sanda dala izvješće sa seminara za učitelje formacije u Visokom.

28. veljače

OFS Tomislavgrad: Susreti srijedom – molitva krunice sv. Franje.

29. veljače

OFS Tomislavgrad: Članovi bratstva bdjeli su kod cjelonoćno izloženog Presvetog Oltarskog Sakramenta.

1. ožujka

OFS Tomislavgrad: Skupština bratstva.

4. ožujka

OFS Kočerin: Mjesečna skupština bratstva „Povijest Pravila Franjevačkog svjetovnog reda“ fra Ante Marić;

OFS Mostar: Mjesečna skupština bratstva - obred primanja novih braće i sestara te predstavljanje teme „Povijest Pravila i ustrojstvo Reda“. Temu predstavio brat Mario Pehar;

OFS Tomislavgrad: *Lectio Divina* s Framom, predvodio fra

Nikola Jurišić.

5. ožujka

OFS Čerin: Mjesečna skupština bratstva. Molitva Časoslova i predavanje ministre Sande Sušac na temu: „Povijest Pravila“. Dotakla se i povijesti FSR-a u Hercegovini, kao i povijesti našeg bratstva.

OFS Tomislavgrad: Radna akcija sređivanja crkvenog dvorišta;

OFS Čitluk: Mjesečna skupština.

8. – 10. ožujka

OFS Čitluk: Duhovna obnova u Masnoj Luci.

10. ožujka

OFS Međugorje: Započeli devetnicu sv. Josipu u kapelici klanjanja, s početkom u 20h.

12. ožujka

OFS Čitluk: Rad po skupinama (trajna formacija);

OFS Humac: Izbori novog vijeća;

OFS Međugorje: Obred primanja i zavjeta. Sv. misu je predslavio fra Zvonimir Pavičić u koncelebraciji sa fra Marinom Mikulićem, duhovnim asistentom Frame, čiji je zbor pjevao. Tri člana su primljena u bratstvo, šest je osoba dalo prve zavjete, a tri su članice obnovile zavjete;

OFS Čerin: Održana je korizmena glazbeno-meditativna večer mješovitog župnog zbora „Sv. Stjepan Prvomučeničnik“ s Čerina i mješoviti župni zbor „Sv. Cecilija“ iz Mostara.

14. ožujka

OFS Široki Brijeg: Proslava 50. broja „Franjinim stopama“ u samostanskoj dvorani. Poslije toga druženje uz zakusku u klasturu samostana;

15. - 17. ožujka

OFS Mostar: U organizaciji naše udruge Kairos održan obi-

teljski vikend u Karmelu sv. Ilije na temu „Opći poziv na svetost – primjer obitelji Zelije i Ljudevita Martin“. Predavač je bio o. Branko Zebić.

17. ožujka

OFS Široki Brijeg: Molitva puta križa uz brdo Križevac u 14 h, sudjelovalo 100 framaša i oko 30 članova bratstva, uz duhovnog asistenta naše Frame fra Ivana Crnogorca.

18. ožujka

OFS Drinovci: Molitveni susret bratstva;

OFS Mostar: Molitveni susret bratstva (klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu);

19. ožujka

OFS Čerin: Križni put – meditacija „Isuse, nemoj sam, skupa ćemo“ animirale Lidija Šarac, Mladenka Barbarić i Anđelina Beljo;

OFS Čitluk: Molitveni susret – molitva i krunica svetom Josipu;

OFS Široki Brijeg: Predmolili smo pobožnost na prvi od 13 utoraka u čast sv. Ante.

20. ožujka

OFS Posuški Gradac: Akcija čišćenja crkve i crkvenog dvorišta;

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – krunica sv. Franje i obrada *Instrumentum laboris*.

22. ožujka

OFS Čerin: Priprema maslinovih grančica s citatima dijelili župljanima na Cvjetnu nedjelju, a dobrovoljni prilog je išao za udrugu „Downov sindrom“ iz Mostara i kumstvo djeci Afrike. Akciju smo proveli s Framom.

23. ožujka

OFS Ružići: Zajednički sastanak s Framom. Pripremali maslinove grančice za uskrсну humanitarnu akciju, zatim sv. misa i debata s framašima, koju su

pripremile s. Ruža Bandić i s. Marija Pejić.

24. ožujka

OFS Gradnići: Zajednička korizmena humanitarna akcija s framašima. Na Cvjetnicu smo župljanima dijelili maslinove grančice s citatima. Prilog je išao za korizmenu humanitarnu akciju.

26. ožujka

OFS Čitluk: Zahvala na svemu – odlazak na brdo Križevac;

OFS Humac: Rad po skupinama, tema Generalnog kapitula 2024. „Ti si ljubav!“

OFS Međugorje: Mjesečni susret, molili put križa;

OFS Široki Brijeg: Neslužbeni molitveni sastanak poslije večernje sv. mise, molitva Isusove krunice i Gospin plač.

28. ožujka

OFS Široki Brijeg: Na Veliki četvrtak animirali jednu uru već tradicionalnog klanjanja pred Presvetim Oltarskim Sakramentom.

29. ožujka

OFS Čerin: Zajednički put križa sa župljanima iz D. Malog Ograđenika do župne crkve na Čerinu.

30. ožujka

OFS Tomislavgrad: Humanitarna akcija Frame i OFS-a – Priprema jaja, tombola i kolača te zajedničko druženje i prodaja.

31. ožujka

OFS Međugorje: U suradnji s framašima sudjelovali u uskrsnoj humanitarnoj akciji. U korizmi prikupljali darove te kroz uskrsnu tombolu ponudili župljanima i hodočasnicima. Od prikupljenih sredstava sudjelovali smo u područnoj humanitarnoj akciji za Uskrs, dali doprinos za širokobriješke orgulje, te za nacionalnu akciju OFS-a BiH.

2. travnja

OFS Humac: Neslužbeno bratsko druženje održano je u prostoru oko samostana. Predane su kasice u koje su članovi OFS-a tijekom korizme skupljali novac za nacionalnu humanitarnu akciju s Framom.

3. travnja

OFS Međugorje: U devetnici Božjeg milosrđa pješaci u Šurmance. Pri dolasku u crkvu molitva krunice i litanija, čašćenje relikvije sv. Faustine i pape Ivana Pavla II.;

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – zajednička molitva Časoslova.

5. travnja

OFS Tomislavgrad: Skupština bratstva.

6. travnja

OFS Čitluk: Molitveni hod u Šurmance, slavlje svete mise;

OFS Tomislavgrad: Zajednička živa krunica OFS-a i Frame Tomislavgrad.

8. travnja

OFS Tomislavgrad: Zajednički molitveni susret Frame i OFS-a. *Lectio Divina* predvodio fra Hrvoje Miletić;

OFS Kočerin: Mjesečna skupština bratstva, tema „Fonte Colombo“ rad po skupinama – animiralo vijeće;

OFS Široki Brijeg: Mjesečna skupština bratstva.

9. travnja

OFS Čerin: Mjesečna skupština bratstva i čašćenje. Sastanak je animirala ministra Sanda Sušac na temu: „Zavjeti u OFS-u“, te smo svi obnovili zavjete. Bratstvo je i diskutiralo na ovu temu. Uz druženje smo razgovarali o pozivu na otvaranje hodočasničke rute *Camino* (Međugorje-Imotski);

OFS Humac: Mjesečna skupština (zajednička molitva i razgovor o planiranju pohoda drugim bratstvima, planiranje susreta, zadovoljstvu bratstva dosadašnjim susretima i prijedlozima za buduće promjene);

OFS Međugorje: Naš duhovni asistent fra Zvonimir Pavičić pripremio je predavanje na temu „Euharistija i Sveto pismo u životu svjetovnih franjevaca“.

11. travnja

OFS Humac i OFS Vitina: Bratstva Humca, Klobuka i Vitine bila su u posjetu bratstvu Ve-

ljaci. Fra Stipan Klarić imao je predavanje na temu „Duhovna djela milosrđa“, nakon čega je uslijedilo bratsko druženje.

14. travnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – zajednička molitva Časoslova i obrada 1. teme trajne formacije „Povijest Pravila i ustrojstvo Reda“.

16. travnja

OFS Čerin: Sveta misa i molitveni susret bratstva;

OFS Čitluk: Svjedočanstvo brata Dade Periša iz OFS-a Livno; sredina travnja

OFS Međugorje: Trećari sa župljanima hodočaste u Poljsku. Između ostalog hodočastili na grob pokojnog mons. Henryka Hosera.

18. travnja

OFS Gradnići: Imali smo goste predavače: Anelu Korać, Danijelu Pehar i Sandu Sušac. Sestre trećarice imale su temu: „Poziv i poslanje svjetovnih franjevaca u obitelji, crkvi i svijetu“.

19. travnja

OFS Tomislavgrad: Posjetili smo staru i nemoćnu sestru Matiju Križanac u staračkom domu. Posjet bratstvu Mostar. Išlo je 17 članova. Obišli smo crkvu, knjižnicu te slušali predavanje o povijesti franjevaštva u Hercegovini iz iskustva fra Ante Marića. Nakon molitve krunice i svete mise imali smo druženje u dvorani ispod zvonika.

20. travnja

OFS Čitluk: Ekološka akcija OFS-a i Frame – obilježavanje dana planeta Zemlje.

21. travnja

OFS Gradnići: Poslije pučke mise imali gosta predavača, Dalibora Perišu, ministra OFS Livno. Veoma zanimljivo i poučno svjedočanstvo pod nazivom „Meni je živjeti Krist“.

23. travnja

OFS Čerin: Tjedni susret bratstva. Pobožnost sv. Anti, sv. misa. Susret je animirao duh. asistent fra Tomislav Sabljo.

Tema susreta je „Euharistija“ izlaganje i razgovor;

OFS Čitluk: Rad po skupinama (trajna formacija);

OFS Vitina: Molitveni susret.

23./24. travnja

OFS Široki Brijeg: Prvi put u bratstvu organizirana molitva žive krunice.

24. travnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – Molitva Časoslova i *Lectio Divina*, predvodio fra Hrvoje Miletić.

25. travnja

OFS Humac: Molitveni susret s Framom, molitva Božanskog časoslova i *Lectio Divina*;

OFS Široki Brijeg: Sveta misa za pokojne članove OFS-a.

27. travnja

OFS Međugorje: Uz Dan planeta Zemlje s framašima organizirana ekološka akcija čišćenja i prikupljanja otpada;

OFS Široki Brijeg: S Framom bili u obilasku potrebitih iz naše župe.

30. travnja

OFS Čerin: Molitveni susret bratstva *Lectio Divina*;

OFS Čitluk – Molitveni susret;

OFS Humac: Članica našeg bratstva Jasmina Majić svjedočila je o svom životu i putu do Franjevačkog svjetovnog reda;

OFS Međugorje: Na susretu smo molili pobožnost puta svjetla, koji je objasnio i predmolio fra Zvonimir Pavičić;

OFS Široki Brijeg: Neslužbeni sastanak, molitva i svjedočanstvo sestara Ksenije Mandić i Marjane Slišković;

OFS Vitina: Mjesečna skupština bratstva, predavač Zrinko Čuvalo na temu: La Verna.

1. svibnja

OFS Čitluk: Odlazak na sv. misu na Groblje mira;

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – molitva krunice sv. Franje.

3. svibnja

OFS Tomislavgrad: Skupština bratstva, obrada 2. teme trajne

formacije „Zavjeti u OFS–u“.

4. svibnja

OFS Tomislavgrad: Zajedničko hodočašće Frame i OFS–a na Podbrdo i posjeta Majčinom selu.

6. svibnja

OFS Kočerin: Mjesečna skupština bratstva, tema: „Opomene“ predavač: fra Velimir Mandić;

OFS Tomislavgrad: Zajednički molitveni susret Frame i OFS–a. *Lectio Divina* predvodio fra Nikola Jurišić. Posjet bolesnoj sestri.

7. svibnja

OFS Čerin: Mjesečna skupština bratstva, duhovni asistent fra Tomislav Sabljo imao predavanje na 4. predloženu temu: „Poziv na obraćenje i svetost svjetovnih franjevac kroz svakodnevnu molitvu“;

OFS Čitluk: Mjesečna skupština;

OFS Humac: Mjesečna skupština – rad po skupinama, tema: „Euharistija u životu Franjevačkog svjetovnog reda“;

OFS Međugorje: Mjesečni susret obogatila je s. Lidija Pehar, ŠSF. Održala je zanimljivo predavanje o štovanju sedam radosti i sedam žalosti Blažene Djevice Marije;

OFS Vitina: Tjedni susret, predavač: fra Ivan Boras – tema: „Matice trećara“.

9. svibnja

OFS Široki Brijeg: Sveta misa za pokojne članove bratstva i mjesečni susret bratstva. Dojmljivo svjedočanstvo s. Bogdane Vukoja, sestre Misionarke ljubavi, koja je nadahnuto i jednostavno govorila o svojem pozivu i službi.

12. svibnja

OFS Tomislavgrad: Odazvali smo se proslavi primanja u Red u bratstvu OFS–a Livno.

14. svibnja

OFS Čerin: Redovni sastanak – zabavni susret. Nakon molitvenog dijela sastanka, sestre Mladenka Barbarić, Marijana Barbarić i Lidija Šarac organizirale su zabavni kviz iz Evanđelja;

OFS Čitluk: Gost predavač –

don Marko Šutalo;

OFS Humac: Formacija – simpatizeri životopis sv. Franje, izlaganje na temu: „Odricanje od bogatstva i osnivanje Reda“;

OFS Međugorje: Molitveni susret – Časoslov i krunica.

15. svibnja

OFS Široki Brijeg: Zajednički sastanak svih skupina formacije (simpatizeri, početna, i privremena formacija). O svome franjevačkom pozivu svjedočile su sestre Mirela Barbarić i Suzana Hrkać – nacionalna i područna učiteljica formacije. Duhovni asistent fra Dane Karačić imao je prigodni nagovor;

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – zajednička molitva Časoslova te *Lectio Divina*, predvodio fra Hrvoje Miletić.

16./17. svibnja

OFS Široki Brijeg: Molitva žive krunice za mir i ljubav u našim srcima i obiteljima te za obnovu zajedništva u našem bratstvu.

21. svibnja

OFS Čerin: O knjizi „Mladić i njegov Bog“, život mladića Stipe Čuture, koji je svjedočio vjeru noseći križ teške bolesti i umro u 22. godini govorila je njegova ujna Sanda;

OFS Međugorje: Hodočašće na Brdo ukazanja.

22. svibnja

OFS Tomislavgrad: Pohod Područnog vijeća.

23. svibnja

OFS Humac: Molitveni susret s Framom.

25. svibnja

OFS Kočerin: Hodočašće i izlet u Šurmance i na Hutovo blato;

OFS Široki Brijeg: Hodočašće u Međugorje, na Podbrdo. Predmolili krunicu na vanjskom oltaru crkve. Ministra Dragana Lasić i povjerenica za Framu Dragana Lovrić predstavile rad bratstva u programu radija Mir-Međugorje.

27. svibnja

OFS Čerin: Bratstvo zajedno s framašima moli živu krunicu za

teško bolesnog mladića iz župe.

28. svibnja

OFS Čitluk: Molitveni susret. **OFS Humac:** Predavanje – naš brat Branko Rogić govorio na temu: „Simbolika križa“;

OFS Čerin: Sastanak s framašima. Molitva Časoslova i debata na temu: „Izlasci u naše i vaše vrijeme“. Iznosili smo prednosti i nedostatke sadašnjeg vremena;

OFS Međugorje: Don Antun Mate Antunović, studentski kapelan Sveučilišta u Splitu, održao je predavanje u dvorani Ivana Pavla II. na temu: „Ostati svoj u zajednici“;

29. svibnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susret srijedom – molitva Časoslova te gledanje filma o Asizu.

30. svibnja

OFS Tomislavgrad: Cjelonočno klanjanje Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu;

OFS Gradnići: Zajednički odlazak s duhovnim asistentom u Međugorje na Brdo ukazanja;

OFS Široki Brijeg: Sudjelovali u tijelovskoj procesiji kroz naš grad.

31. svibnja - 2. lipnja

OFS Široki Brijeg: Bratstvo je uz nekolicinu župljana te braće i sestara iz mostarskoga bratstva hodočastilo u Krašić, u čast bl. Alojziju Stepincu.

3. lipnja

OFS Kočerin: Mjesečna skupština bratstva – kapitul bratstva;

OFS Tomislavgrad: Posjet članova OFS-a Čerin s duhovnikom fra Tomislavom Sabljom. Pogledali kratki film OFS-a BiH o hodočašću u Asiz.

4. lipnja

OFS Čitluk: Mjesečna skupština.

5. lipnja

OFS Gradnići: Sudjelovanje na trodnevnicu Srcu Isusovu u Blatnici. Zajednički smo predmolili krunicu i litanije Srcu Isusovu.

7. lipnja

OFS Čitluk: Susret OFS-a i Frame.

8. lipnja

OFS Međugorje: Hodočastili na

Humac. Zajedničko hodanje, molitva, pjesma i razgovor – a sve u ranu zoru – poseban je osjećaj. Dočekali su nas ostali trećari na Humcu te smo slavili svetu misu.

9. lipnja

OFS Široki Brijeg: Mjesečni sastanak bratstva. Obradili smo 4. temu trajne formacije, „Poziv na obraćenje i svetost svjetovnih franjevaca“.

11. lipnja

OFS Čerin: Naš zadnji susret prije ljetne stanke. Molitva Časoslova i ugodno druženje i čašćenje;

OFS Široki Brijeg: Bratski pohod Uzarićima u sklopu devetnice sv. Anti.

14./15. lipnja

OFS Široki Brijeg: Molitva žive krunice, za iskorjenjenje bogopsovke i pobačaja.

16. lipnja

OFS Tomislavgrad: Izlet: Konjic–Kreševo–Fojnica–Deževica. Išlo je 20 članova i duhovni asistent fra Hrvoje Miletić. Molitva, druženje i susret sa sestrom Katom iz OFS-a Fojnica.

18. lipnja

OFS Čitluk: Odlazak na Brdo ukazanja, zahvala Majci, Kraljici mira;

OFS Humac: Formacija – simpatizeri i novaci (životopis sv. Franje, izlaganje na temu: „Stigme i smrt sv. Franje“, zajednička misa i druženje);

OFS Vitina: Tjedni susret, predavač: Zrinko Čuvalo; tema: „Duh Blaženstava u životu svjetovnih franjevaca“.

19. lipnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – molitva Časoslova, mjesečna skupština bratstva i obrada teme trajne formacije: „Poziv i poslanje svjetovnih franjevaca u obitelji, Crkvi i svijetu“.

20. lipnja

OFS Široki Brijeg: Sveta misa za pokojne članove OFS-a.

OFS Gradnići: Završni zajednički susret svih članova Trećeg

reda prije ljetne stanke u našoj župnoj konobi. Uz molitvu Časoslova imali i druženje, iznosili prijedloge za daljnje djelovanje bratstva i dojmove o njegovu trenutnom stanju.

22. lipnja

OFS Međugorje: Predmolili smo krunicu u devetnici Gospi-nih ukazanja;

OFS Široki Brijeg: Bratski pohod Knešpolju u trodnevnicu u čast sv. Ivanu Krstitelju.

25. lipnja

OFS Humac: Posljednji službeni susret prije ljetne stanke.

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – molitva Časoslova, nakane te obrada teme trajne formacije: „Euharistija i Sveto pismo u životu svjetovnih franjevaca“.

27. lipnja

OFS Tomislavgrad: Članovi bratstva su uz cjelonočno izloženi Presveti Oltarski Sakrament;

OFS Vitina: Mjesečna skupština – zajednički susret s bratstvima iz Veljaka i Humca, predavač: fra Valentin Vukoja.

29. lipnja

OFS Tomislavgrad: Bratstvo sudjelovalo na proslavi svećeničkog ređenja fra Vinka Bačka i fra Ante Begića.

1. srpnja

OFS Kočerin: Mjesečna skupština bratstva, zabavni susret – animirali framaši.

2. srpnja

OFS Široki Brijeg: Mjesečna skupština bratstva. Rad po skupinama: „Poziv i poslanje svjetovnih franjevaca u obitelji, Crkvi i svijetu“ i „Duh ‘Blaženstava’ u životu svjetovnih franjevaca“.

3. srpnja

OFS Tomislavgrad: Molitveni susreti srijedom – molitva Časoslova, nakane te skupština bratstva.

6. srpnja

OFS Čitluk: Druženje OFS-a u Slanom.

Galerija Majka

Danijela Grbavac

Priča o Galeriji Majka započela je već 2000. godine u svibnju, oko Majčina dana, fra Ljudevit Rupčić napisao je tekst za recital pod nazivom *Misli o majci izrečene u stihovima*. Ruskog slikara i kipara Aleksandra Zvjagina zamolili su da izradi ilustracije koje će biti sukladne mislima koje su sadržane u djelu. Djela su svojom brojnošću i dimenzijama daleko premašila prvobitno zamišljene ilustracije. Knjiga je, zajedno sa Zvjaginovim djelima, objavljena pod nazivom *Majka* 2000. godine.

Predstavljanje i izložba održano je u svibnju 2001. godine u Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače u Mostaru. Tijekom razgledavanja izložbe fra Ljudevit je upitao fra Viktora Nuića: „Kako bi bilo da ja otkupim sve slike i crteže koje je Zvjagin izradio za ilustraciju moje knjige te ih zajedno s njom izložim kao stalni postav u jednoj prostoriji samostana na Humcu u Ljubuškom?“

I tako je sve počelo.

Fra Ljudevit je nažalost preminuo u lipnju 2003. godine te nije dočekaio otvorenje izložbe. Svečano otvorenje u uređenim prostorijama samostana upriličeno je uoči Majčina dana (8. svibnja) 2004. godine. Zbirku je postavio prof. Stanko Špoljarić iz Zagreba, organizirao i otvorio prof. Ivan Maruna također iz Zagreba dok je izvedbu postava nadzirao Ivan Vukoja, tadašnji voditelj galerije u Ljubuškom.

Nazočnima se obratio i fra Viktor Nuić koji je rekao da je knjiga *Majka* fra Ljudevita Rupčića: „...bila povod nastanka ove zbirke. Međutim, motiv ili ono što nas je pokrenulo i vodilo u prikupljanju ove zbirke, jest potreba posvješćenja i produbljenja izvornog značenja i smisla žene, majke, majčinstva, prijenosa ljudskog života po Stvoriteljevu planu kao i samog ljudskog života – vrijednosti, koje u naše vrijeme doživljavaju dekadenciju bez presedana.“

Zbirka danas posjeduje djela slovenskih kipara, hrvatskih kipara židovskog porijekla,

kao i djela autora islamske vjeroispovijesti te nekoliko autora iz Italije. Značajan dio zbirke čine i umjetnine iz Konga. Radi se o nekoliko skulptura u drvu i kamenu, ulju na platnu, reljefu na bakrenom limu te zanimljiv rad od slonovače na kojem su prikazi iz svakodnevnog života.

U zbirci se nalaze djela Ivana Meštovića, Juraja Škarpe, Stipe Sikirice, Aleksandra Zvjagina, Gabrijela Jurkića i mnogih drugih. Svi oni, kipari i slikari, svojim radom slave jedan motiv – motiv majke. „Umjetnička djela su zahvala za velikodušnost, strpljenje i trpljenje naših majki, ali su posvećena i Mariji na nebo uznesenoj – utočištu djece i odraslih.“

Svećeničko ređenje

Na euharistijskom slavlju na svetkovinu apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, 29. lipnja, mostarsko-duvanjski biskup i trebinjsko-mrkanski upravitelj mons. Petar Palić u mostarskoj katedrali podijelio je red prezbiterata osmorici đakona: četvorici za Hercegovačku franjevačku provinciju (fra Željko Tomić, fra Ante Vukoja, fra Vinko Baćak i fra Ante Begić), trojici za

Mostarsko-duvanjsku biskupiju (don Luka Cvitanović, don Mato Puljić i don Antonio Zirdum) te jednome za Trebinjsko-mrkansku biskupiju (don Gabrijel Pavlović).

Nakon misnih čitanja generalni vikar don Nikola predstavio je kandidate za prezbitersko ređenje, a oni svu svojim: Evo me! spremno pristupili ovome svečanom činu.

Polaganje prvih privremenih zavjeta

Dana 7. srpnja 2024., u crkvi sv. Ante Padovanskoga na Humcu, tijekom večernje svete mise, sedmorica novaka položila su svoje prve privremene zavjete: fra Toni Divković (Župa sv. Franje Asiškoga – Šikara), fra Ivan Boras (Župa sv. Ante Padovanskoga – Humac), fra Dragan Čabraja (Župa bl. Ivana Merza – Zagreb), fra Dominick Grgić (Župa sv. Jeronima – Chicago), fra Joel Sirovina (HKM – Zürich), fra Mario Širić

(Župa Bezgrešnog začeća BDM – Posušje) i fra Zoran Tomić (Župa sv. Mihovila Arkandela – Duvno).

Misno slavlje predvodio je provincijal fra Jozo Grbeš. Uz njega bili su provincijal Bosne Srebrene fra Zdravko Dadić, magistri novaka iz naše Provincije i Bosne Srebrene, gvardijan na Humcu fra Dario Dodig i petnaestak svećenika.

Obilježena 180. obljetnica dolaska fratara na Čerigaj

Nadnevak 19. svibnja jedan je od najznačajnijih datuma u povijesti franjevačkog reda u Hercegovini, ali i Hercegovine uopće. Tog dana prije 180 godina u širokobriješko selo Čerigaj stigli su hercegovački fratri koji su bili na službi u samostanu Svete Katarine u Kreševu. S njima su na Čerigaj stigli klerici i novaci koji su se školovali u Kreševu. Povodom ove važne obljetnice za franjevački red, provincijal fra Jozo Grbeš je istaknuo da je Čerigaj sveto mjesto.

Na ovom mjestu su počeci. U svetim mjestima punimo dušu hrabrošću i mirom. Ta mjesta u nama rađaju šutnju i zahvalnost jer su nadahnuće kako ništa nije nemoguće. Ljeta 1843. njih se devetorica sastadoše u subotu 8. srpnja kako bi tražili od Rima dozvolu za gradnju samostana u Hercegovini jer osjetiše da puk ostade „zapušten i sam“.

U nedjelju 19. svibnja, na ovaj dan 1844. godine, kada se rastaviše od braće u Kreševu, njih devetorica dođoše u Hercegovinu. Na ovim prostorima kamena i patnje počela je jedna drugačija povijest blizine i spasenja. Fratri iz samostana u Kreševu čuvaše Hercegovinu kroz duge godine i mučna turska vremena, ali u tim vremenima bijaše to daleko. 6. veljače 1944. o stotoj godišnjici, kada veliki provincijal Hercegovine, mučenik fra Leo Petrović u svom osvrtu na stotu godišnjicu braći kaza: „Čerigaj je naša Porcijunkula, naša Marija Anđeoska... Pred stotinu godina naši oci smjelo otpočеше i uz velike na-

pore i samoprijegor izvedoše svoj plemeniti naum. Nikakve im žrtve ne bijahu teške, bijahu goli i bos, gladni i žedni, bez igdje išta, samo pouzdanje u Boga davaše ih hrabrosti... raditi za svoj siromašni puk.

Od 1844. do danas skoro 500 naše pokojne braće franjevac (točnije 496) utkali su svoj život u ovu zajednicu i ovaj puk. Život su dijelili svima, a grobovi im također pričaju istu priču darivanja života putujućih propovjednika. Pokopani su na 47 mjesta u Hercegovini, 20 mjesta u Hrvatskoj, 13 mjesta u Italiji, 5 mjesta u Austriji i Mađarskoj, jednome mjestu u Albaniji, a 51 fratar pokopan je u Americi.

Danas sa zahvalnošću izričemo sjećanje, šapćemo molitvu i pitamo se: Što nas uči ovaj dan? Nije on o nama, nego o onom većem od nas!

Uči nas kako poći na put neizvjesnosti znači uzdati se u Providnost, jer smo dio božanskoga, bezgraničnog, velikoga...

Uči nas biti hrabar i vjerovati, o vjerovanju kako će sve biti dobro i u danima samoće, neimaštine, i u godinama kada život nije vrijedio puno.

Uči nas da je uvijek rizik stvarati novo, ali bez rizika ostajemo na istom mjestu, koje nudi samo umiranje.

Uči nas da se naprijed ne ide povratkom natrag. Ne može se naprijed ostajući na istom mjestu.

Uči nas kako ne smijemo šutjeti kada se događa nepravda, laž ili zlo.

Uči nas poput sv. Franje, utemeljitelja svih

naših poziva, koji kaza: „Započnite radeći ono što je potrebno, zatim ono što je moguće, i odjednom radite nemoguće.”

Taj naš Sveti otac, svetac običnosti, koji je istodobno bio vrlo tradicionalan i posve nov u putovima svetosti. Život mu je bio takav paradoks: Stajao je bos na zemlji, a ipak dotakao nebo. Bio je utemeljen u Crkvi, a ipak bio drugačiji. Tako treba biti i s nama. U svijetu paradoksa, u različitosti karaktera, u zemljama suprotnosti živjeti put milosti, koja svojom snagom određuje živote tisuća ljudi.

Na nama je poći dalje, ne nositi teret povijesti, nego mudrost prošlosti. Naše služenje je danas odraz naše povijesti: na tri kontinenta, u 10 država, u 70 mjesta i gradova.

Nama je biti očevi, braća, slugе, jednostavnici Evanđelja, pomiritelji nepomirenih, kritičari moćnih, pravednici malenih, govornici istine – kako bismo dostojanstveno nosili habit; i nikada živjeti danas na slavi jučerašnjeg dana. Bivajući spremni biti zaboravljeni u očima svijeta, a upamćeni u Vječnome, jer naše mjerilo mora biti samo ljubav. Ljubav koja je nježna prema svakome, jer ona ne poznaje sebičnost, oholost, sebeljublje, sebehvale!

Stoga: budimo sveti kako bismo postali jaki. Ta treba nam svetih ljudi. Treba nam uvijek netko tko će nam pokazati put i snagu života.

Neka nam ovaj dan bude zauvijek u Hercegovini dan zahvalnosti, povod i nadahnuće za novi početak, novu svježinu i novi Duh u vremenu novih izazova kako bismo mogli uvijek biti autentični svjedoci ljubavi.

Svjedočanstva iz prve ruke

Iz tiska je izišla knjiga *Svjedočanstva o ubijenoj gimnaziji*, svjedočanstva o pobijenim profesorima, svećenicima i klericima na Širokom Brijegu i okolnim mjestima u prvoj polovici 1945. godine. Riječ je zapravo o zapisnicima s tri simpozija i jednoga okruglog stola, održanih na Širokom Brijegu i Zagrebu 1993. godine, na kojima su svoja sjećanja

iznijeli bivši đaci slavne Franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu. Okupio ih je i sve odlično organizirao bivši širokobriješki gvardijan fra Jozo Zovko. Koliko su prevažna ta sjećanja i svjedočanstva najbolje pokazuje činjenica da od više od 50 đaka – internih (sjemeništara) i eksternih (vanjskih) – koliko ih je fra Jozo uspio okupiti, danas, nakon 30 godina, više nije živ ni jedan jedini! Provincijal fra Jozo Grbeš u svome je predgovoru naveo sljedeće: „Ubijena gimnazija znak je brutalnosti komunističkog režima prema intelektualnom radu naše braće, a isto tako prema hrvatskom identitetu na ovim prostorima.“ Organizator fra Jozo Zovko piše: „To su velikani koji su u školi poučavali i odgajali mlade. I baš ti đaci, kao svjedoci, govore o svojim profesorima.“

Posveta kipa sv. Ivana Krstitelja u Knešpolju

U Knešpolju je 23. 6. svečano proslavljena uočnica Rođenja svetog Ivana Krstitelja. Mnoštvo vjernika okupilo se na vrelu Crnašnice gdje je slavljena svečana sveta misa. Na vrelu rijeke Crnašnice postavljen je i novi kip svetog Ivana Krstitelja koji je blagoslovio biskup mons. Petar Palić.

Posveta crkve sv. Ivana Krstitelja u Rodoču

Vedran Vidović, OFS

Na uočnicu blagdana sv. Ivana Krstitelja zaštitnika mjesta i crkve u Rodoču bilo je posebno svečano. Nakon više od desetljeća gradnje ove prekrasne crkve obavljen je svečani čin posvete crkve i oltara, koje je predvodio mons. Petar Palić biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski. Na svetoj misi pjevali su zborovi: sv. Ivana Krstitelja iz Rodoča, sv. Cecilija iz Mostara, zbor Krista Kralja iz Čitluka i zbor mladih Santo.

Sve je bilo baš onako kako treba.

Ponosno sam promatrao našeg Rodočana, župnika fra Danka, i drugog Rodočana, đakona don Luku – uskoro svećenika. Ponosio sam se dječjim zborom, našom djecom obučenom u narodne nošnje, koji su kao najljepši ukras postavljeni tik uz oltar, pored Isusa u tabernakulu.

Ja sam pjevao u zboru. Zbor je bio sačinjen od više zborova sa malim orkestrom i orguljama.

Emocije su me svladale čim je počeo prvi takt prve pjesme.

Vrhunac mojih emocija dogodio se u trenutku pjevanja psalma. Solistica je počela pjevati antifonu, a cijela crkva u glas je odmah prihvatila pjevati. Ne zna naš puk da solistica prvu antifonu treba otpjevati sama a tek onda

zbor i puk zajedno. U čas je puk pjevao glasnije od solistice i bio najljepši zbor kojega sam ikada čuo.

Puk je pjevao onu pjesmu koja je sačuvala vjeru. Pjevao je svoju *Košutu*. Ne znam zašto, kada ili tko je prvi u mom Rodoču zapjevao ovaj psalam, ali znam da je ovaj psalam sačuval vjeru u teškim povijesnim vremenima.

U tom trenutku pjevanja psalma čuo sam sve pokojne Rodočane, koji su s one strane vječnosti s nama bili u ovom slavlju. Nisu bili fizički prisutni, ali čuo sam njihove glasove iz tiskare, kapelice u Gostovini, i naše kapelice u groblju, i svih onih mjesta koji su bili naše „crkve“ do jučer. Čuo sam ih iz ratnih rovova i naših podruma s mirisom ćumura, iz kojih su branili naše mjesto. Čutio sam da su jednako sretni i ponosni i leže u našem groblju glavama okrenutim prema našoj crkvi – kao da svečano stražare Gospodinu.

Čuo sam jedinstvo crkve, čuo sam našu *Košutu*, koja je sačuvala vjeru, jer ona se pjevala svake nedjelje na svim našim misama – iz neznanja, ali i iz ljepote njezine jednostavne pučke melodije i njezine poruke da ćemo mi plahi, prognani, žedni slobode, poniženi, maleni – dočekati ovaj dan.

Dok su se suze kotrljale niz obraze, u maglovitom pogledu vidio sam svoju sestru s malenim djetetom u naručju u našoj crkvi, ali nije to bila ona, nego moja želja da su svi naši iseljeni s nama. Vidio sam svoga djeda i baku – on je sjedio na desnoj strani sa svim ostalim djedovima, a baka je sjedila na lijevoj strani sa svim bakama, ali nisu bili tu.

Bili su, sve sam ih čuo i vidio, sve ih je donijela plaha i ponižna, jednostavna *Košuta*!

Žudi *Košuto*, čezni za Bogom, nastani se u našoj rodočkoj ljepotici!

Mlada misa fra Željka Tomića

Novoređenik fra Željko Tomić proslavio je svoju mladu misu 30. lipnja 2024. Misno slavlje bilo je na vanjskom oltaru u rodnoj župi Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije Posušje. U suslavlju je bilo oko 30-ak svećenika među kojima su bili provincijal fra Jozo Grbeš, župnik fra Mladen Vukšić, gvardijan širokobriješkog samostana fra Ivan Marić, novoređenici te ostali svećenici. Mladomisničko geslo je iz Ivanovog evanđelja: "Pasi ovce moje" (Iv 21, 16). Liturgijsko pjevanje predvodio je župni zbor pod ravnanjem s. Ivane Džeba. Propovjednik mladomisničkog slavlja bio je fra Mladen Vukšić. U sadržajnoj propo-

vijedi fra Mladen je iz druge euharistijske molitve uzeo dio "i zahvaljujemo ti što si nas pozvao da stojimo pred tobom i tebi služimo" te ga posebno protumačio kroz vid zahvalnosti i "stajanja pred Gospodinom". Uputivši mladomisniku "opomenu" da se "čuva aplauza i ljudskih hvala", nego da uvijek bude zahvalan i svjestan ispred koga stoji i koja je njegova uloga u modernom i suvremenom svijetu.

Na samom završetku misnog slavlja fra Željko, zajedno s novih 10 mladomisnika (4 iz Hercegovačke Provincije, 1 iz Provincije Bosne Srebrene, 1 iz Zagrebačke Provincije, 3 iz Mostarsko-duvanjske biskupije te 1 iz Trebinjsko-mrkanske), je udijelio svoj mladomisnički blagoslov okupljenom narodu.

Mlada misa fra Ante Vukoje

ULjubotićima je, 7. srpnja, proslavio svoju mladu misu fra Ante Vukoja. Dvorište filijalne crkve bilo je ispunjeno vjernicima. Procesija je krenula iz crkve te se uputila k oltaru. Koncelebriralo je 17 svećenika, među njima vikar provincije fra Miro Šego, gvardijan i župnik s Humca fra Dario Dodig, mjesni župnik i ujedno propovjednik fra Mario Knezović, mladomisnici te ostala braća iz provincije. Prije samog početka mise, župnik je nakon ulazne pjesme najavio rodi-

teljski blagoslov roditelja Slavena i Zdenke, nakon čega je započeto misno slavlje. Vrijedno je spomenuti zbor koji je predvođen zboršima s Kočerina i iz Ljubotića imao i pjevača iz Mostara, Humca te Širokog, a njima su se pridružili i bogoslovi Hercegovačke provincije. Liturgijskim pjevanjem je ravnao gospodin Drago Soldo.

Fra Mario Knezović mladomisniku je u propovijedi uputio snažne poruke te se sjetio i prvih susreta svjedočeci o pobožnosti koju je Ante već tada kao dječak gajio. Na kraju misnog slavlja mladomisnik je pozvao svoje kolege (4 iz Hercegovačke franjevačke provincije, 2 iz Bosanske te 1 iz Mostarsko-duvanjske biskupije) da udijele svoj mladomisnički blagoslov svim prisutnim vjernicima.

Naši pokojnici

**s. M. Anđelka
Biško**

Sestra Anđelka, s krsnim imenom Anđa, rođena je 3. veljače 1958. kao drugo dijete u obitelji Jerke i Dragice rođene Mrvelj koji su s molitvom i vjerom u Boga započinjali i završavali svaki dan i u tom duhu odgajali svoju djecu. U kršćanskom ozračju

odrasla je uz sestru Ivanku i tri brata Ivana, Tomislava i Vjekoslava. Najstariji brat Iko – Ivan poginuo je na služenju vojnog roka 1976. godine što je za obitelj bio veliki udarac kojeg su u kršćanskom duhu i s predanjem u Božju volju prihvatili i nosili.

Anđa je osnovnu školu završila u Posušju, a u samostan u Bijelo Polje dolazi s 14 godina 1972. godine. Sestre je šalju u ugostiteljsku školu u Mostar. Po završetku škole započinje postulaturu 7. listopada 1976. na Širokom Brijegu, a u novicijat stupa 11. kolovoza 1977. u Bijelome Polju. Doživotne zavjete polaže 11. kolovoza 1983. također u Bijelome Polju.

S. Anđelka po struci je bila kuharica i u toj se službi darivala za dobro svih s kojima je dijelila svakodnevicu. Služila je u više navrata u Bijelom Polju i Konjicu, Chicagu, u Mostaru u biskupiji, u župi Međugorje i franjevačkom samostanu u Mostaru te u našim samostanima u Međugorju i u Mostaru.

Nije bila sklona da ju se služi već da ona služi i onda kada to od nje nitko nije očekivao. Svi koji su s njom dijelili dane svjedoče o njevoj spremnosti priteći u pomoć, savjetovati, prenijeti znanje, biti na raspolaganju svima.

Polovicom ožujka 2024. godine s. Anđelka je došla u posjet svojoj obitelji u Posušje. U tih nekoliko dana zdravstveno stanje joj se pogoršalo i 21. ožujka doživjela je moždani udar. Primivši sakramente kršćanske utjehe u molitvenom ozračju samostanske zajednice u Bijelome Polju svoj duh je predala Gospodinu 3. travnja 2024., a pokopana je u sestriškom groblju Gruban 5. travnja 2024. godine.

**s. M. Stanislava
Drljo**

Sestra Stanislava Drljo, s krsnim imenom Ruža, rođena je 8. svibnja 1940. u Trusini župa Podhum/Žitače (Konjic) od oca Pere i majke Janje rođene Stojanović. Odrasla je uz dvije sestre i starijeg brata. Jedna sestra je umrla u dobi od godinu

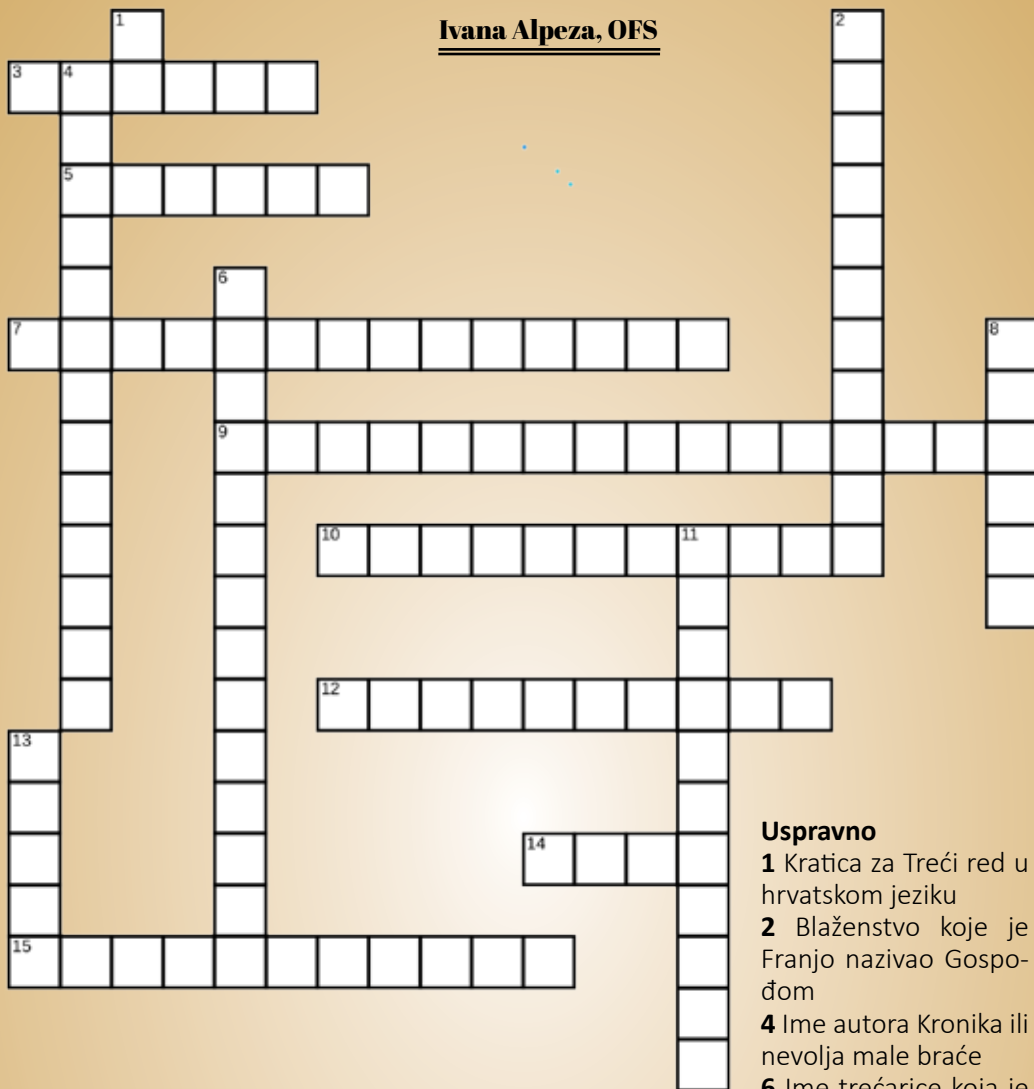
dana, a brat je poginuo u Domovinskom ratu na kućnom pragu. Oca nije upamtila jer je u Drugom svjetskom ratu nestao zajedno sa svojim bratom i bratom svoje supruge Janje. Odrastalo se i preživljavalo u vrlo skromnim uvjetima od onoga što bi priskrbili s vlastite zemlje. U 60-im godinama prošloga stoljeća u župi Podhum/Žitače bile su na službi Školske sestre franjevke, sestre Vikrotija i Stanka što je Ružu potaklo na propitkivanje i traženje svoga životnog puta. Sestre su je ohrabrine i Ruža dolazi u samostan u Bijelo Polje 10. srpnja 1961. godine.

U rodnom mjestu završila je četverogodišnju osnovnu školu. Osnovnoškolsko obrazovanje dopunila je u Potocima, a srednju ugostiteljsku školu pohađala je u Pančevu. Kao juniorka služila je u Barlovcima te u franjevačkim samostanima u Mostaru i na Humcu. Doživotne zavjete polaže 13. kolovoza 1969. Raspoloživa za rad na Božjoj njivi služila je u franjevačkom samostanu Kreševo, u dva navrata u Bijelom Polju, Pančevu, Zagrebu, Kočerinu, Baškoj Vodi, Međugorju, Humcu, Konjicu, u dva navrata u Chicagu i u sestarskom samostanu u Međugorju. U Mostar dolazi 2010. i ostaje do svoga prijelaza u vječnost 2024. godine.

Povučena i šutljiva s. Stanislava je svoj životni oslonac imala u euharistiji, brevijaru i krunici. Božja životvorna riječ ju je hrabrila prihvatiti stvarnost onakvu kakva jest s bremenom muke i boli koji je sadržavala. Preminula je 14. svibnja 2024., a 17. svibnja pokopana je u groblju Gruban u Bijelom Polju.

Križaljkom do Izvora

Ivana Alpeza, OFS

Horizontalno

- 3** Trećarica i mističarka Robin
- 5** Mjesto gdje je sv. Franjo pripitomio vuka
- 7** Oprost na 2. kolovoza
- 9** Prva žena iz našeg Reda koja je poslije sv. Franje dobila stigme. Bila je klarisa kapucinka i autorica je jedne od najdužih autobiografija na svijetu koja ima 22 000 stranica
- 10** Članak 14. GK OFS-a kaže što je središte života Crkve
- 12** Prezime sv. Franje
- 14** Završi molitvu sv. Franje: "Gospodine učini me oruđem svoga"
- 15** Crkva u kojoj je sveta Klara živjela u klauzuri do kraja života

Uspravno

- 1** Kratica za Treći red u hrvatskom jeziku
- 2** Blaženstvo koje je Franjo nazivao Gospođom
- 4** Ime autora Kronika ili nevolja male braće
- 6** Ime trećarice koja je u Red stupila na poticaj svoga duhovnika sv. Padre Pia
- 8** Što je sv. Franjo dobio od Gospodina 1224.
- 11** Generalni ministar OFS-a
- 13** Ime prve ali ujedno i rođene sestre koja se pridružila sv. Klari nakon stupanja u Red

Rješenje križaljke
1. TR 2. SIROMAŠTINA 3. MARTHE 4. ANGELOCCLARENO 5. GUBBIO 6. GIOVANNABOSCHI 7. PORCIUNKULSKI 8. STIGME 9. VERONICAGIULIANI 10. EUHARISTIJA 11. TIBORKAUSER 12. BERNARDONE 13. AGNES 14. MIRA 15. SVETIDAMJAN

Brćkanje u Tučepin

Ovoga lita je zarana prižeglo, i prije sv. Ante. Jedno jutro ranije san ustala, malo ću poprskat, malo zalit bašču, više da se i ja razladin, kad očujen cerlik, glasove... Protutnjaše dica niz ulicu. Smiju se, govore, na njiman kape, šeširi, uprtili rance na se. Taman mi trže i Manda od svoje kuće i viče: Uranila, Boške! Mora da će ovi u Međugorje!

– Dobro si ti, moja Mande! I ja san mislila, vidin sad da imadu više skentra za plaže vego za molenja, more bit da će na more. - Oooo, je in lipo, da je nami sad u Tučepe s prugon, jednon se probrćkat.

- A je, moja Mande, dobro kažeš probrćkat, ta nismo bile od velika plivanja.

– Dašta, moj brate, još ću se umarat i plivat, došla doli da se odmorin od rađe.

- Jeee, bilo nan je lipo i odmorno, dok nan je moglo bit.

Undan smo se sitile našeg odanja k moru birvaktile. Laleee moja! Bilo je to malo poslen rata, ovog zadnjeg, još smo mi bile zdrave žene, služile nas noge i pamet. Odzvonilo je bilo vrime za udaju, tu smo di jesmo, zvanje: stare cure. Ko kad nas četere nismo imale svoga čovika i svoje dice pa da tribamo ić na more. To tribanje su uvik imali ovi s obitelji, koga čovik sidne u kola, potr-paju dicu i sve gumene napuvane čandrljine i odoše. Neka lipo, ko im brani, vengo je nami uvik bilo krivo, kako se niko ne siti reć nami: Ajete i vi s nami ili ajete i vi negdi. Aje da bar idemo negdi. Srića i bog izmislili toji autobus što te potra ujutra, a vrati navečer, još i sveton nediljon, kad se ne triba raditi oko zemlje, jedino ajvan ili sino na kiši. Ter smo uvik glejale da prođe vakat za rađu oko sina pa da moremo nas četere put putovat na Jadran. U Tučepe. Lipota.

Prvo smo mi izdaljeg to priopćile našin nevistan, bratovin ženana. Stari se više nisu pitali u kući, ćaća umra, mater stara, mlađi su bili glavni, upravljali sve oko irada i ajvana i oko nas čeljadi. Lipo smo se mi slagali, daleko od toga, ali tribala ti je dozvola od onog

glavnog i kaš nediljon na izlet. I sve bi po redu, pustiše nas brez problema.

Banile mi na plažu, ta ko da smo znale di je. Vidimo kud ide mlađarija i one ženice s dicon i mi za njiman.

Mara sva u stravu: - Ku ćemo sad, ku ćemo? - Ajde bona Mare, kud i sav svit, gazi, uglejat ćemo more.

Tako i bi. Zaposili stranjci gore vego nas četere. Majke mi, unde je bilo i dupli jorgana i deka, pokretni frižidera, samo što i rešo ne upale.

I gleja Manda u njiove ogrnjače, više joj Ruška: - Jesmo manite, čuvamo ruvo, a zagondžije nigdi, tribale smo se i mi posumitat s našin ogrnjačin i bilo bi nan lipo meko, vako me ova kamenja bodu, ne virujen da ću dugo vako izdurat.

- Pa ti aje u more.

– Oću, dašta ću, malo ću se brćkat po plićaku. Nismo se mi još ni smistile, još smo omirale je li nan dobra ladovina, a Ruška je već otvorila termosku i odvrndžavala kesu s milibrodon. Svezala je mrtouzice da ne uđu mravi i sad ne more do svog milibroda. Kad je odrišila nudila je sve okolo, tuđu drčinu, žene i svakon bi rekla: Jami, nudera što mi se lipo razabra. Ladile smo se malo u plićaku, a ona prva ode u ladovinu, a kad smo trgli k njoj, ona se briše oko usta. Naiša oni što prodaje krofne. Ništa proždrla krofnu eto ti čovika dere se da prodaje kuruz. Digla ona ruku, maše mu da dođe k nami.

- Ruške bona, skontrać će ti se.

- Ja u autobusu neću kraj nje sidit.

- Ma baš volin kuruz, ne smin ga propustit.

- Oooo, ne crkla, tek si milibrod i krofnu provarila. Sidi doli! Aje malo odspavaj pa unda jopet jidi.

Malo je zarkala na šljunku, ter se ustade, nešto joj zamirisalo. Stranjci otvorili svoje konzerve, kavode rižu, pivu piju... Pilji Ruška, mi joj vičemo da se okrene, stid nas, a Ruške briga.

– Ma glejan jesu li naše ili njiove konzerve, meščini piše mesni doručak na stranjski jezic.

Ma šta ću mirisat njiovo, iman i ja svoje konzerve - tako reče i baci se na posa.

Prp, prp po cekeru i nađe i otvara, prostrla stolnjak, daje nami, soli kavodu, sve ona ima. Al uzmigala se, pogledava u komšije stranjce.

- Pa štaš sad?

- Neman noža.

- Ajde, izmrvi rukon.

- Ooo, kako ću kavodu?

- Odgrizaj!

- A bila san ga zavila u salvetu, kako mi je osta, ma odo pitat da mi čas dadnu svoj nož. Približi se Ruška stranjcin i dere se ko da su ljudi gluvi, a ne ko da je ne razume:

- Zaboravila nož!

Oni gledaju u nju.

Ona opet: - Noooooož!

I pokazuje ko nešto duguljasto. Oni joj pruže svoju bananu.

- Ajde, ne manitaj, moj čovik, ko je željan banane. Nooooož! Triban izrizat mesni doručak! Ljudi bulje, svak ponešto uzeo i pruža joj. Al niko da potrefi na nož.

- Ma nudera ji, ko da su malouni!

- Bona Ruške, nisi ni ti pripametna, pravi se da rižeš pa će oni razoputit šta ti triba. I privati Ruška pilat, oni odma pruže nož. I rekne ona njima: Danke, oni njoj: Bite. Eto, to je znala. Jamila, izrizala, vratila. Oni jedan joj nazdravlja s limenkon, a ona klima glavon i viče:

- Ne pijen, ne pijen, ja samo vino gedrink, ništa piva, niht.

- Ajde, bona, vraćaj se vamo, eto još će ti i vino izvadit iz frižiderčića.

- Evo me. Šta ti je krivo što ja malo čavrljan. I maše ona njima, a oni jedan zavika: Čuuus! Lecni se ona:

- Ma šta vo mi reče, ko da san magare pa me ćuška.

- To je bona njiovo: Čao!

Malo smo počinile, kad opet Ruškin glas:

- Nudera našeg Sivka!

Ustade se i poče vabit magare:

- Dođi lipi, dođi Ruški, aj, aj, Sivii! Na, na!

- Ajmeeee, reci joj da sidne, reci joj da sidne - pokrila se Manda po glavi i minja boje.

- Ruške, sidi! To je tuđe magare, čovik ga voda da se dica slikadu š njin i undan in ispod slike piše: pozdrav iz Tučepa.

- Nu, a jeee pametan. I ja ću povest svog

Sivka, oću zdravlja mi! I lipši je vego ovi jado, nudera ga što je mršav. Ta će jadnik cili dan na zvizdanu oda po plaži, jedno ajvanče.

I još da spomenen ovo za kraj, pustiše nas naše neve lako, jesu, jesu. Ko dašta ćete vengo ić, al kroz dvi nedilje: Aje povedite i malu Lucu i Ivana. Undan domalo: Aje i ove starije, znadu plivat samo vi dikad bacite oko na nji. Ooooo, ne bi nan pravo. I ajde, radi mira u kući, povelu smo ji jednu nedilju. Jednu i više ni jednu. Moooj brate, da su moji, jamila bi šipku i izmalatila ji, al kud ću ji bit prid stranjskin sviton, čuli bi oni mene da smo pridkućon. Dica ko dica, razletila se po plaži, cirlik ji stoji, gaze po tuđin peškirin, jamljadu tuđe stvari, one Njemice se užimlju, ko da krdo naleti kad se naša dica zalete u more. Mi jadne sve okreći glavu, glejaj u pisak, al vidilo se da su s nami.

Viče Ruška: - E, mogla san povest svoga Sivka, zdravlja mi, bijo bi mirniji od ove vaše dice. Eto kakvi su, kad je magare mirnije. I još bi se mogli i naslikavat š njin i okrenit pare, pa ja! Ruška završi svoju ljutnju, ter je trpila do kraja dana. Priživile smo.

Čeljadi moja, izdurajte do Gospojine, poslen će proc žega, držite se ladovine, čuvajte dicu, a znan da magare više nećete srist ni uz put, a kamal na plaži.

Vaša Boška

GRADIMO ZAJEDNO SPOMEN ORGULJE NA ŠIROKOM BRIJEGU

**Franjevački samostan
Uznesenja B. D. Marije
Široki Brijeg**

UniCredit Bank d.d.

Dar iz BiH:

3382202201100585

Dar iz inozemstva:

IBAN BA39 3380 6048 1906 6742

SWIFT UNCRBA22

Možete svoj dar dati u župnom uredu!

Dar iz Hrvatske i inozemstva:

**Hercegovačka franjevačka
Provincija Uznesenja BDM
Mostar**

Privredna banka Zagreb d.d.

IBAN HR7123400091570013597

SWIFT PBZGRH2X

S naznakom:

Dar za orgulje Široki Brijeg